

မြန်မာနိုင်ငံ မူဝါဒသုံးသပ်ချက်၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ မေလ (၂၀) ရက်။

ပြန်လည်ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲမှု -

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများနှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ သဘောဆန္ဒအလျောက် နေရပ်ပြန်ခြင်း၊ ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းနှင့် မြေယာဆိုင်ရာရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများ

ဆင်းရဲသားပြည်သူများ၏ အကျိုးကို ရှေးရှုသည့် မြေယာမူဝါဒဆီသို့ လျှောက်လှမ်းရာ၌ အဓိကကျသည့် အရေးကိစ္စများ

- ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း ခြောက်ခုကျော် ရှည်ကြာလာခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခကြောင့် ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်လျက်ရှိသည့် လူဦးရေပေါင်း ၁.၁ သန်း ကျော်ရှိရာ၌ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားမှုအများဆုံးဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများရှိအိုးအိမ်များနှင့် လယ်ယာများကို စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးမှုအများဆုံးဖြစ်သည်။ နှစ်ကာလရှည်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ပြည်တွင်းစစ်မီးသည် နေရာဒေသအနှံ့ အပြားသို့ လူးလားခေါက်ပြန် ကူးစက်ပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်း ရှောင်မှုနှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည် အကျပ်အတည်းဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး ရင်ဆိုင်တုန့်ပြန်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက် ချက်များသည်လည်း နယ်မြေဒေသအလိုက် ပုံစံအမျိုးမျိုးကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေး တိမ်းရှောင်သူများ (IDPs) ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ရာ၌ နယ်ခံအဖွဲ့အစည်းများက အဓိက ကျသည့်မဏ္ဍိုင်တစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်လျက်ရှိသည်။
- မြေ၊ မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်နှင့် သစ်တောများကဲ့သို့သော ဆက်စပ်သယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် လူထု လူတန်းစားများအတွက် စားနပ်ရိက္ခာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည်။ မြေနှင့် လူထုလူတန်းစားများ၏ ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှုသည် ဘက်စုံထောင့်စုံမှချိတ်ဆက်လျက်ရှိပြီး ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုဆက်ဆံရေးနှင့် လူမှုရေးတန်ဖိုးများ ပေါင်းစပ်ပါဝင်နေသည်။ ထို့အပြင်မြေယာသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ကြံ့ခွာကိုယ်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတရားများနှင့်လည်း ချိတ်ဆက်နေသဖြင့် မြေယာကို ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲသည့် နိုင်ငံရေးအရ အလွန်အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။
- မြေတစ်ကွက်တစ်ကွက်၏ အရေးပါမှုကို အလွယ်တကူအစားထိုး၍ သို့မဟုတ် အလဲအထပ်လုပ်၍ မရနိုင်ပေ။ မိမိ၏ နေရင်းရပ်ရွာသို့ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်နိုင်ခြင်းသည် လူတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုပြည့်ဝစေသည့် လူမှု ဆက်ဆံရေးပုံစံအမျိုးမျိုးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းလိုလားသည့် တောင့်တချက်တစ်ခုဖြစ် သည်။
- အကြိမ်ကြိမ်အလီလီ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲသားများ၊ အပယ်ခံထားရသူများနှင့်ထိခိုက် ရန်လွယ်ကူသူများသာမက လူအုပ်စုများအကြား၌ပင် မြေတစ်ကွက်တည်းအပေါ် အပြိုင်အဆိုင်တောင်းဆိုမှု များရှိလာနိုင်ပါသည်။ အောက်ခြေဆင်းရဲသားများအကြား တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အနိုင်ရရန် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှု များသည် အဆိုပါမြေနေရာများကို စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ် သို့မဟုတ် စစ်ရေးရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အလိုရှိနေသည့် ဩဇာအာဏာကြီးမားသူများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ရေလာမြောင်းပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်သွားစေ နိုင်သည်။

- ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်အပ်နှံရာ၌ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်သည်။ နိုင်ငံရေးမဟာဗျူဟာများသည် ‘ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း’ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ အများဆုံးထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူများအား ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ အတူတကွယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်စေမည့် ဖြေရှင်းရေး နည်းလမ်းများကို အားလုံး၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် အဖက်ဖက်မှ စဉ်းစားတွက်ချက်၍ ဆွေးနွေးအဖြေရှာရန် အောက်ခြေလူထုလူတန်းစားများ လိုအပ်သည့်အချိန်နှင့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမျိုးကို စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ပေး ရန်လိုအပ်သည်။
- ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ၌ အလွန်အရေးပါသည့် အချို့သောအင်္ဂါရပ်များ မဖြစ်မနေပါဝင်မှုရှိရန် လိုအပ်သည်။ ယင်းတို့၌ လူတစ်ဦးချင်းစီ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုရန် လုံလောက်သည့် အနိမ့်ဆုံး ‘ကြမ်းခင်းပမာဏ’ သာမက အသုံးပြုသူ သို့မဟုတ် ပိုင်ရှင်တစ်ဦးအတွက် အများဆုံးခွင့်ပြုပေးနိုင်သည့် ‘အမြင့်ဆုံးပမာဏ’ ကိုပါ သတ်မှတ်၍ လူတစ်ဦးချင်းစီ နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်နိုင်သည့် မြေယာပမာဏကို အာမခံပေးခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ကျေးရွာအတွင်း တိုးပွားလာမည့် နောင်အနာဂတ်မိသားစုသစ်များအတွက် အရန်မြေများသတ်မှတ်ထားရှိခြင်း နှင့်ကျေးရွာ သို့မဟုတ် ကျေးရွာပိုင်မြေများကို ပြင်ပသို့ ရောင်းချမှုကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများအပါအဝင် မြေယာထိန်းချုပ်စီမံမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ရပ်ရွာလေ့ထုံးတမ်းအလေ့အထများကို အသိအမှတ်ပြု၍ အားပေး အားမြှောက်ပြုရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။
- မူဝါဒများသည် တစ်ပိုင်တစ်နိုင်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသင့်ပြီး မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေ ပေးခြင်းနှင့် အသိအမှတ်ပြု၍ ပြန်လည်အပ်နှံပေးသည့် မူဝါဒများသည် သက်ဆိုင်ရာမြေပေါ်လုပ်ကိုင်စား သောက်လျက်ရှိသည့် ဆင်းရဲသားများကို အကျိုးပြုရန်လိုအပ်သည်။ ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်း များသည် တိုင်းရင်းသားအရေးကို အထူးတလည်အလေးထားရန် လိုအပ်ပြီး မြေယာထိန်းချုပ်စီမံမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မတူကွဲပြားသည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအသီးသီး၏ သက်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု အကာအကွယ်ပေး၍ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအကြား ဖြစ်ပေါ်လာသည့် တင်းမာမှုများကို လူမှုရေးတရားမျှတမှုရှုထောင့်မှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်ရမည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီး-အမျိုးသားရေးရာနှင့် ဂေဟဗေဒစနစ်အရ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကိုပါ အလေးထားစဉ်းစားရန်လိုအပ်သည်။

စိတ်ကူးမှသည် လက်တွေ့ဆီသို့

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ပြည်တွင်းစစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားခဲ့သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် လူထုလူတန်းစားပေါင်းများစွာ အလိုက်ကျင်းလိုက်နေရပ် စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည်။ ထိုင်း၊ လာအို၊ တရုတ်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများနှင့် နယ်နိမိတ်ခြင်းထိစပ်နေသည့် တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်ဒေသများ၌ တပ်မတော် (အစိုးရစစ်တပ်) နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် လူပေါင်းသိန်းချီနေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည်။ အရပ်သားပြည်သူများကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားသည့် တပ်မတော်၏ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့် အကျိုးရလဒ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခဲ့သူအချို့သည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၌ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ခိုလှုံခဲ့ရသည့်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့ပြီး အများစုသည် နိုင်ငံအတွင်း၌ပင် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများဖြစ်လာကြသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက်ခြမ်းရှိ မိမိတို့ကိုယ်ကို 'ရိုဟင်ဂျာ' လူမျိုးဟု သတ်မှတ်ထားကြသည့် မွတ်စလင် လူဦးရေအမြောက်အများသည်လည်း ဘာသာရေးဖိနှိပ်မှုနှင့် လူထုအုံကြွမှုကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရလျက်ရှိပြီး လတ်တလောမှာပင် အစွလမ်မစ်သောင်းကျန်းမှုပုံစံသစ်အပေါ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များက အပြင်းအထန်နှိမ်နင်းခဲ့ကြသည်။ ကိန်းဂဏန်းအတိအကျ မသိရှိရသကဲ့သို့ ပဋိပက္ခအပြောင်းအလဲပေါ်လိုက်၍ အချက်အလက်များသည်လည်း ပုံမှန်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော်လည်း ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လက်ရှိအချိန်၌ အနည်းဆုံးလူဦးရေပေါင်း ၁.၁ သန်းကျော်သော မြန်မာလူထုသည် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများအဖြစ်ဖြစ်စေ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ဖြစ်စေ တိမ်းရှောင်ခိုလှုံနေကြရသည်။^၁ ဤကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ၌ တိုက်ပွဲများ၊ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုနှင့် ဘဝကို ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ နေထိုင်နိုင်စေမည့် အခွင့်အလမ်းများ ကင်းမဲ့နေခြင်းကဲ့သို့သော ဂယက်များ၏ စုပေါင်းရိုက်ခတ်မှုကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မလေးရှားနှင့် အခြားနိုင်ငံများ၌ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည့် နယ်စပ်ဒေသများမှ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်ထားခြင်းမရှိပေ။

လက်ရှိအချိန်၌
အနည်းဆုံးလူဦးရေပေါင်း
၁.၁ သန်းကျော်သော
မြန်မာလူထုသည်
ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ
စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ
အဖြစ်ဖြစ်စေ
အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ
စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌
ဖြစ်စေ တိမ်းရှောင်ခိုလှုံ
နေကြရသည်။

လူ့သမိုင်းတစ်လျှောက် လူများ၏ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင်၍ ၎င်းတို့၏ မြေယာများ၊ ရေ၊ သစ်တောများ၊ သားငါးသယ်ယူကုန်များနှင့် နေအိမ်များမှ စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်စေခဲ့ခြင်းသည် လူ့အသိုက်အဝန်းပေါင်းများစွာကို ပြိုကွဲပျက်စီးစေခဲ့သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ရစေသည့် အကြောင်းရင်းများ၌ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုအပြင် စစ်ပွဲ၊ ဆူပူမှု၊ 'ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး' နှင့် အခြားသော 'တိုးချဲ့ပြင်ဆင်ရေး' သို့မဟုတ် 'ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး' စီမံကိန်းအမျိုးမျိုးလည်းပါဝင်လျက်ရှိသည်။ မကြာခဏဆိုသလိုပင် ယာယီသဘောမျိုးဖြင့် စတင်ခဲ့သည့် အခြေအနေများသည် အမြဲတမ်းအခြေအနေတစ်ရပ်အဖြစ် အဆုံးသပ်သွားလေ့ရှိသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံမူများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးမူဘောင်ကို အသေးစိတ်ကြည့်ရှုပါက နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကို မြေနှင့် အခြားသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ (အဓိကအသုံးအနှုန်းများနှင့် သဘောတရားအကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြပါရှိသည့် ဇယားကွက်ကိုကြည့်ပါ) ကိုရယူသုံးစွဲ၍ ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် ကုစားပြင်ဆင်နိုင်သော်လည်းလက်ရှိ စဉ်းစားသုံးသပ်ထားခြင်းမရှိသေးသည့် အစိုးရများက ကုစားပေးရန် တာဝန်ရှိသည့်အခြေအနေတစ်ရပ်အဖြစ် ကမ္ဘာအနှံ့တိုး၍ ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ မိမိတို့၏ သဘောဆန္ဒနှင့် ဆန့်ကျင်၍ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုအတွက် တရားမျှတသည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းမှာ ဆန္ဒအလျောက်နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် မူလအခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပြန်လည်အပ်နှံရေးကို ပုံဖော်ပေးသည့် ဆက်စပ်အခြေခံမူများကို ယခုထက်ပို၍ အကျယ်တဝင့်ချဉ်းကပ်ရန်လိုအပ်သည်။ 'Pinheiro Principles' သည် အဓိကကျသည့် အိုးအိမ်နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာပြန်လည်အပ်နှံရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်အခြေခံမူတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက စုစည်းပြင်ဆင်ထားသည့် လက်စွဲလမ်းညွှန်အရ 'လတ်တလောနှစ်များအတွင်း မိမိဆန္ဒအလျောက်နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းနှင့် နေရပ်ပြန်ခြင်းဆိုင်ရာ အမြင်သဘောထားများကို စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ နေရင်းနိုင်ငံပြန်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများအတွက် ခိုလှုံလျက်ရှိသည့် မြို့ရွာများမှ နေရင်းရပ်ရွာပြန်ခြင်းသက်သက်သာမကဘဲ မိမိတို့၏ နဂိုမူလအိုးအိမ်၊ မြေယာ သို့မဟုတ် ပစ္စည်းဥစ္စာများအပေါ် ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်ကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ခြင်းနှင့် နေရပ်ပြန်ခြင်းကိစ္စရပ်များပါဝင်လျက်ရှိသည့် သဘောတရားများအဖြစ် တိုးချဲ့အနက်ဖွင့်လာကြကြောင်း' သိရှိရသည်။^၂

နိုင်ငံရေးစနစ်ကို စစ်အုပ်ချုပ်ရေးမှနေ၍ ပိုမိုဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျဖြစ်သည့်စနစ်သို့ တဖြည်းဖြည်းချင်း အသွင်ကူးပြောင်းလျက်ရှိပြီး ယိုင်နဲ့နှိုငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အစပြုဖော် ဆောင်လျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးသည် အမျိုးသား နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ အဖွဲ့အစည်းပေါင်း များစွာနှင့် အစီအစဉ်ပေါင်းများစွာသည် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ၏ 'အိုးအိမ်၊ မြေနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ' သို့မဟုတ် 'HLP' အခွင့်အရေးများအတွက် ရည်ရွယ်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပြီး 'အခွန်ရှည် တည်တံ့မည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကို' ရှာဖွေဖော်ထုတ်လျက်ရှိသည်။^၇ ဤကဲ့သို့သော အလားအလာမျိုးကို တရိပ်ရိပ်မြင့်တက်လာစေသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသစ်များအတွက် လမ်းထွင်ပေးရန် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖိအားပေးလျက်ရှိသည့် နယ်မြေ ရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဆတူဆက်စပ်ထွက်ပေါ်လာသည့် ပြဿနာဖြစ်သည်။ နောက်ထပ် အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ ပြည်တွင်းစစ်ကို အဆုံးသတ်ရန် မျှော်လင့်ချက်ရောင်ခြည်သန်းလာပြီး နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှုကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်လာသည့် အချက်ကြောင့်ဖြစ်သည်။

စိန်ခေါ်မှုတွေအများကြီးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းဖို့ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်တယ်ဆိုတာ မြင်သာ နေပါတယ်။ နေရပ်ပြန်တာနဲ့ ပြန်လည်အပ်နှံပေးတာကို ဘယ်လိုပုံစံနဲ့ ဘယ်သူတွေက စီစဉ် ဆောင်ရွက်ပေးမှာလဲ။ ဘယ်နယ်မြေဒေသက လူတွေပါပြီး ဘယ်သူတွေကျန်ခဲ့မလဲ။ နေရပ်ပြန်တဲ့ အခါမှာ ကိုယ့်ရဲ့သဘောဆန္ဒအတိုင်း ဘေးကင်းစိတ်ချရပြီး ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိပြန်နိုင်အောင် ဘယ်လို ဆောင်ရွက်ပေးမလဲ။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိတဲ့ အခြေအနေတိုင်းမှာ ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူတွေကို နဂိုမူလ အခြေအနေမျိုးပြန်ရအောင် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးရမည့် အခြေခံအတွက် ဘယ်လိုအာမခံ ချက်မျိုးတွေရှိနေသလဲ။ မြေမြှုပ်မိုင်းတွေကို ဘယ်လိုဖယ်ရှားရှင်းလင်းသွားမှာလဲ။ နေရပ်စွန့်ခွာ ထားတုန်းဝင်နေတဲ့ ဒုတိယလူတွေကိုကော ဘယ်လိုသဘောထားမလဲ။ ပိုင်ရှင်မရှိတုန်း ဖျက်ဆီးခံ ရတဲ့ သို့မဟုတ် စွန့်ပစ်ထားတာကြာလို့ ပျက်စီးယိုယွင်းသွားခဲ့တဲ့ စိုက်ပျိုးမြေတွေနဲ့ အိုးအိမ်တွေကို ဘယ်လိုပြင်ဆင်ပေးမှာလဲ။ အရေးကြီးတဲ့ မေးခွန်းပေါင်းများစွာနဲ့ အလေးထားစဉ်းစားရမယ့် စိုးရိမ် စရာတွေ အများကြီးကျန်နေသေးတယ်။ ဘဝပေါင်းများစွာနဲ့ သူတို့ရဲ့အနာဂတ်တွေ ဝေဝါးနေမြဲ ဝေဝါးနေဆဲပါပဲ။

ဤသုံးသပ်ချက်၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူ များ၏ အခြေအနေကို အဓိကဇောင်းပေးဖော်ပြထားပါသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကိုယ်၌က ရှုပ်ထွေးနေပြီးသားဖြစ်သည်ဆိုသော်ငြားလည်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အဆိုပြုသည့်နည်းလမ်းများသည် အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် မြေယာဂိုဏ်းအကျိုးအခင်းအကျင်း၏ ကျယ်ပြန့်မှုအတိမ်အနက်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ် သည်။ ဤသဘောတရားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပါက ကောင်းကျိုးထက် ဆိုးကျိုး များကိုသာ ဖြစ်ပေါ်လာစေမည်ဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးသုံးသပ်ချက်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းဒေသများ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် ပေါ် ထွက်လာသည့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများနှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအား ထောက်ပံ့ကူညီပေးလျက်ရှိသည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရန်ကုန်နှင့် မြစ်ကြီးနားမြို့ များ၌ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ကျင်းပခဲ့သည့် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ကြသည့် အချက်များအပေါ် အခြေပြု၍ ရေးသားပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။^၈ သုံးသပ်ချက်အကျဉ်း၌ တိုင်းရင်းသား ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှေ့မတိုးသာနောက်မဆုတ်သာ ဆိုင်းတန့်လျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေး အခင်းအကျင်းကို နားလည် သဘောပေါက်ပြီး အရေးယူဆောင်ရွက်ရာ၌ အသုံးဝင်စေမည့် ခြေလှမ်းများကို ထောက်ခံအကြံပြု ချက်များနှင့်အတူ နိဂုံးချုပ်သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များက ပြောသောစကား- လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု

ကိန်းဂဏန်းများသည် အစဉ်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် အချက်အလက်များအရ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ ဌာနစစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ခိုလှုံလျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံသားစုစုပေါင်း ၄၇၉၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း သိရှိရသည်။^၁ ယင်းတို့အနက် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလကိန်းဂဏန်းများအရ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လူဦးရေ ၁၂၀၀၀၀ ခန့်သည် ထိုင်းနယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ စစ်ဘေး ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ခိုလှုံလျက်ရှိပြီး အများစုသည် ကရင်တိုင်းရင်းသားလူထုလူတန်းစားများဖြစ်ကြပြီး ကျန်ဒုက္ခသည်များသည် ကရင်နီနှင့် မွန်တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်။^၂

ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ၏ အရေအတွက်သည်လည်း အစဉ်သဖြင့်ပြောင်းလဲလျက် ရှိသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အတွင်း အာဏာရလာခဲ့သည့် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော် လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်သစ်များ စတင်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း၌ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသတစ်လွှား၌ ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူဦးရေပေါင်း ၄၀၀၀၀၀ ခန့်ရှိခဲ့သည်။^၃ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတ်လ၊ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက် များအရ နိုင်ငံ၏ တောင်ပိုင်းနှင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသများ၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်း ရှောင်ခဲ့ရသူ စုစုပေါင်း ၆၆၀၀၀၀ ခန့်ရှိကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။^၄

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်နှင့် အနောက်မြောက်ပိုင်းရှိ နယ်မြေဒေသများသည် ယခင်ကအတန်အသင့် ငြိမ်းချမ်းခဲ့ သော်လည်း ဦးသိန်းစိန်အစိုးရအာဏာရပြီးချိန်မှစ၍ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သည့် အရေအတွက် တစ်ဟုန်ထိုး မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ တစ်ကျော့ပြန်ဖြစ်ပွားသည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ်အတွင်း တိုင်းရင်းသားလူထု လူတန်းစားပေါင်း ၁၀၀၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေး တိမ်းရှောင်ခဲ့ရသကဲ့သို့ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကြောင့် မွတ်စလင်လူဦးရေ ၁၂၀၀၀၀ ကျော်ခန့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရပြီး အများစုသည် မိမိတို့ကိုယ်ကို ရိုဟင်ဂျာဟု ခေါ်တွင်သည့်လူနည်းစုများဖြစ်ကြသည်။^၅ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၌ အခြေစိုက်သည့် ကိုးကန့်အမျိုးသားတပ်ဖွဲ့တစ်ခု ဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားဒီမိုကရက်တစ်တပ်မတော်ပေါင်းစုတပ်မတော် (MNDA) အကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် တိုက်ပွဲကြောင့် ကိုးကန့်တိုင်းရင်းသားပေါင်း ၇၀၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဧပြီလအထိ အချို့သော လူဦးရေ ၂၇၀၀၀ ခန့်သည် တရုတ်နယ်စပ်တစ်လွှားရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ခိုလှုံနေဆဲဖြစ်သည်။^၆

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အာဏာရလာခဲ့သည့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မတ်လမှစတင်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်နှင့် အနောက်မြောက်ဒေသများအတွင်း ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူ အရေအတွက် ဆက်လက်တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မေလအတွင်း ရှမ်းပြည်နယ်တိုးတက်ရေးပါတီ/ရှမ်းပြည်တပ်မတော်-မြောက်ပိုင်း (SSPP/SSA-North) ကို ထိုးစစ် ဆင်တိုက်ခိုက်သည့် တိုက်ပွဲအတွင်း မြန်မာ့တပ်မတော်တပ်ခွဲများ၏ လူနေရပ်ရွာများအတွင်းသို့ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ လူပေါင်း ၄၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။^၇ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ လကုန်ပိုင်းမှစ၍ မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် နယ်မြေအခြေစိုက် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် မဟာမိတ်တပ်ပေါင်းစုအကြား တစ်ကျော့ပြန် ပြင်းထန်လာခဲ့သည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ နောက်ထပ် လူပေါင်း ၃၆၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရပြန်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လအတွင်း အထူးသဖြင့် တပ်မတော်နှင့် ကိုးကန့် MNDA အကြား ပြန်လည်ပြင်းထန်လာခဲ့သည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် လူပေါင်း ၂၀၀၀၀ ကျော်သည် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ ခိုလှုံသွားခဲ့ပြီး အချို့သော ၁၆၀၀ ကျော်ခန့်သည် လားရှိုးမြို့သို့ တိမ်း ရှောင်သွားခဲ့သည်။^၈ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှ စတင်၍ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းဖော်ဆောင်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံလုံခြုံ ရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများကလည်း ရိုဟင်ဂျာဟုသိကြသည့် မွတ်စလင်လူဦးရေပေါင်း ၂၀၀၀၀ ကျော်ကို ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများ ဖြစ်သွားစေခဲ့ပြီး အစ္စလာမ်စစ်သားများ၏ တိုက်ခိုက်မှုကို ဖြိုခွဲနှိမ်နင်းခဲ့သည့် စစ်ဆင်ရေး၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အခြားလူပေါင်း ၇၄၀၀၀ ကျော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ တိမ်းရှောင်ခိုလှုံသွားခဲ့သည်။^၉

စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ အပြင် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယ၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် မလေးရှားနိုင်ငံများအပါအဝင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ သားအရေအတွက်သည်လည်း သိသိသာသာများပြားလျက်ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံအစိုးရသည် ရှမ်းတိုင်းရင်းသား စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအတွက် ဒုက္ခသည်စခန်းများ တည်ထောင်မှုကို ခွင့်ပြုထားခြင်းမရှိသဖြင့် လူပေါင်းသိန်းချီသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ ဤနေရာ၌ ၎င်းတို့သည် အခြားရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ (တရားဝင်နှင့် အထောက်အထားမဲ့) မှတစ်ဆင့် ပြည်ပနိုင်ငံများသို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့ကြသည့် လူပေါင်းနှစ်သန်းကျော်အနက် အများအပြားသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာကြသူများဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့၏ နောက်ခံသမိုင်း သို့မဟုတ် အခြေ အနေနှင့် ပတ်သက်၍ ယုံကြည်အားထားရလောက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များမရှိပေ။

ပြည်တွင်းစစ်နှင့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု

ဆယ်စုနှစ်ခြောက်ခုကျော်လာခဲ့ပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်မီးနှင့် စစ်ပုံသွင်းအုပ်ချုပ်မှုသည် တိုက်ပွဲအများဆုံး ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နယ်စပ်တစ်လွှားရှိ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများ၌ မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် လူထုလူတန်းစားများအား အုံ့လိုက်ကျင်းလိုက်နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရသည့် အခြေအနေသို့ ဆိုက်ရောက်သွားစေခဲ့သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့သူအများစုသည် ရှေးဘိုးဘွားများ ဆွေစဉ်မျိုးဆက်လက်ဆင့်ကမ်းလာခဲ့သည့် မြေပေါ်တွင် သီးနှံအမျိုးမျိုးကို ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့် တစ်ပိုင်တစ်နိုင်တောင်သူငယ်လေးများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့၌ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ^၁ အပါအဝင် မြေနိမ့်လွင်ပြင်ဒေသနှင့် ကုန်းမြင့်တောင်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုး ပါဝင်လျက်ရှိပြီး မြေ၊ ရေနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို အများအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအတိုင်း စီမံခန့်ခွဲခဲ့ကြသည်။ အဆိုပါဓလေ့ထုံးတမ်းများကို မျိုးရိုးစဉ်ဆက်လက်ဆင့်ကမ်း၍ ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြပြီး စုပေါင်းစနစ်များနှင့် အိမ်နီးချင်းကျေးရွာများနှင့်ပူးတွဲ၍ အုပ်ချုပ်စီမံခြင်းတို့ ပါဝင်လျက်ရှိသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတော် ဗဟိုအစိုးရက ယင်းစနစ်များကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိပေ။

ရပ်ရွာလူထုအများအပြား
အတွက်နေရပ်စွန့်ခွာ
စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရမှုသည်
ဘဝရှင်သန်နေထိုင်မှုပုံစံ
ဖြစ်လာခဲ့ပြီး
မိမိတို့၏ကျေးရွာများ၊
အနီးဝန်းကျင်
တောင်စွယ်တောင်တန်းများ
နှင့် သစ်တောများသို့
လူးလားခေါက်ပြန်
သွားလာနေကြသည်။

မြေနှင့် မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်ကဲ့သို့သော သဘာဝအရင်းအမြစ်များက ရပ်ရွာလူထုအတွက်လိုအပ်သည့် စားရေရိက္ခာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသဖြင့် မြေနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်နွယ်ပတ်သက်မှုသည် ဘက်စုံထောင့်စုံမှချိတ်ဆက်လျက်ရှိပြီး ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုဆက်ဆံရေးနှင့် လူမှုရေးတန်ဖိုးများ သိုင်းဖွဲ့ပါဝင်လျက်ရှိကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။^{၁၁} ထို့အပြင် မြေယာသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်စီတီးပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတရားများနှင့်လည်း ချိတ်ဆက်နေသဖြင့် မြေယာကို ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်သည် နိုင်ငံရေးအရ အလွန်အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းတို့၏ အိုးအိမ်မှ စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်စေခြင်းသည် ၎င်းတို့အသားကျနေသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကိုသာ စွန့်ခွာခဲ့ရခြင်းမဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့အားစီးပွားပျက်ကပ်ဆိုက်စေသည့် အခြေအနေသို့ တွန်းပို့လိုက်သကဲ့သို့ ၎င်းတို့အချင်းချင်းနှင့် မြေယာအကြား အဓိကပေါင်းကူးပေးထားသည့် ဆက်ဆံရေးကိုပါ ပြိုကွဲပျက်စီးသွားစေခဲ့သည်။ မြေတစ်ကွက်တစ်ကွက်၏ အရေးပါမှုကို အလွယ်တကူအစားထိုး၍ သို့မဟုတ် အလဲအထပ်လုပ်၍ မရနိုင်ပေ။ မိမိ၏ နေရင်းရပ်ရွာသို့ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်နိုင်ခြင်းသည် လူတစ်ဦး၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုပြည့်ဝစေသည့် လူမှုဆက်ဆံရေးပုံစံအမျိုးမျိုးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းလိုလားသည့် တောင့်တချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။

သမိုင်းနောက်ခံအထောက်အထားများအရ မြန်မာနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ပြည်တွင်း၌သာမက နိုင်ငံတကာနယ်နိမိတ်များကိုပါ ဖြတ်ကျော်၍ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည်။ မိမိတို့၏ အနီးဝန်းကျင်၌ ရုတ်တရက်ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှုသည် အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အခြားအကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ မြန်မာ့တပ်မတော်၏ ‘ဖြတ်လေးဖြတ်’ ဟုသိကြသည့် သောင်းကျန်းသူတန်ပြန်ရေး မဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ဖော်ဆောင်သည့် အတင်းအကျပ်ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားမှုမှ လွတ်မြောက်လိုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။^{၁၂} နောက်ထပ်ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရစေသည့် အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ မတရားဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ခြင်း၊ အတင်းအကျပ်လုပ်အားစေခိုင်းခြင်း၊ အတင်းအကျပ်ပေါ်တာဆွဲခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ငွေညှစ်ခြင်းနှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအပါအဝင် တပ်မတော်မှ အများအားဖြင့် အသုံးပြုလေ့ရှိသည့် အခြားအလေ့အထများမှ လွတ်မြောက်ရန်ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

အချို့သောသူများသည် သစ်တောအတွင်းပုန်းခို၍ မိမိတို့၏ တောင်ယာများနှင့် စိုက်ခင်းများ၏ ဘေးပတ်ဝန်းကျင်၌ တတ်နိုင်သမျှကာလအတန်ကြာ နေထိုင်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရပ်ရွာလူထုအများအပြားအတွက် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရမှုသည် ဘဝရှင်သန်နေထိုင်မှုပုံစံဖြစ်လာခဲ့ပြီး မိမိတို့၏ကျေးရွာများ၊ အနီးဝန်းကျင်တောင်စွယ်တောင်တန်းများနှင့် သစ်တောများသို့ လူးလားခေါက်ပြန်သွားလာနေကြသည်။ နေရင်းဒေသများသို့ ကူးသန်းသွားလာရာတွင်လည်း ယာယီလူရိပ်လူခြေသွားပြတ်ခြင်းမျိုးသာဖြစ်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံ တပ်မတော်တပ်ရင်းတပ်ခွဲများ၏ တောင်းဆိုမှုများအရ ရာသီအလိုက် (ဥပမာနှွေရာသီကဲ့သို့သော ခြောက်သွေ့ရာသီမျိုး) ခေါက်ပြန်သွားလာခြင်းသာဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အချို့သောသူများသည် နေ့စဉ်ရင်ဆိုင်

ကြုံတွေ့ရသည့် ဖိအားများ၏ဖိစီးနှိပ်စက်မှု သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးအခြေအနေအရ အန္တရာယ်များ လွန်းခြင်းကြောင့် မိမိတို့၏ နေရင်းရပ်ရွာဒေသများသို့ ပြန်လည်စုစည်းနာနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၌ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်တိမ်းရှောင်ရန် တွန်းပို့ခံနေ ကြရသည်။ ရပ်ရွာအနီးဝန်းကျင် သို့မဟုတ် ရပ်ရွာအတွင်း ဖြစ်ပွားလာသည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် ရှောင်တိမ်းထွက်ခွာလာရသည့် ရပ်ရွာများသာမက နှစ်ရှည်လများ ရွာနီးချုပ်စပ်၌ လာရောက် တပ်စွဲထားသည့် တပ်မတော်စစ်ကြောင်းများ၏ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် မတရားသဖြင့် တောင်းဆိုမှု များကို ခါးစည်းခံနေကြရသည့် ရပ်ရွာများသည်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြရ သည်။

ပြည်တွင်းစစ်မီးသည် နိုင်ငံအတွင်း ဟိုတစ်စသည်တစ်စ တစ်ငွေ့ငွေ့တောက်လောင် လာခဲ့သည်မှာ ဆယ်စုနှစ် ခုနှစ်ခုစာမျှရှိလာခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၌ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ပြီးချိန် မှစ၍ အမျိုးသားရေးဝါဒပြင်းထန်သည့် အဖွဲ့အစည်းသစ်ပေါင်းများစွာသည် မိမိတို့၏ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို တောင်းဆိုရာ၌ ဖိအားပေးနိုင်စေရန် လက်နက်စွဲကိုင် တော်လှန်လာခဲ့ကြသည်။ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (ဗကပ) သည်လည်း မြေအောက်တော်လှန် ရေးအသွင်ပြောင်း၍ လက်နက်စွဲကိုင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြသည်။ စစ်တပ်မှ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီ ထုံးနည်းစံကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် အစိုးရကိုဖြုတ်ချ၍ အာဏာသိမ်းခဲ့သည့် အချိန် မှစ၍ တပ်မတော်သည် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးကို စိတ်ကြိုက်စိုးမိုးခြယ်လှယ်လာခဲ့သည်။ ဤနောက်ခံ ပိတ်ကားပေါ် သန္ဓေတည်ထားသည့် ပဋိပက္ခမှပေါက်ဖွားလာခဲ့သည့် စစ်မီးများသည် ယနေ့မျက် မှောက်ခေတ်တိုင် တောက်လောင်နေဆဲဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံပြည်သူများကို ဆိုးဆိုးရွားရွားဖိစီး နှိပ်စက်ခဲ့သလို လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း မတူကွဲပြားသည့် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက်၊ မတူကွဲပြားသည့် နယ်မြေဒေသအလိုက် သန်းနှင့်ချီသည့် လူထုလူတန်းစားများကို နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်စေခဲ့သည်။

၁၉၇၀ နှောင်းပိုင်းကာလမှစ၍ ဗမာလူမျိုးများ အများဆုံးနေထိုင်လျက်ရှိသည့် မြန်မာ နိုင်ငံအလယ်ပိုင်းဒေသများ၌ ပဋိပက္ခချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့သော်လည်း နယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ တိုက်ပွဲ များဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသည့် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများ၏ အခြေအနေသည် လွန်စွာ ကွဲပြားခြားနားလျက်ရှိသည်။ ပဋိပက္ခကို 'ကိုင်တွယ်ဖြေ ရှင်းခြင်း' ထက် 'ပဋိပက္ခကိုစီမံခန့်ခွဲရန်' ရည်ရွယ်သည့် တပ်မတော်၏ မဟာဗျူဟာကြောင့် လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းအတွင်း စစ်ပုံသွင်းချဉ်းကပ်မှု ကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။^{၁၇} နယ်မြေဒေသကို စိုးမိုးရန်နှင့် အတိုက်အခံ တိုင်းရင်း သားတော်လှန်ရေး အင်အားစုများကို ချိန်အားနည်းသွားစေရန် ကြိုးပမ်းသည့်အနေဖြင့် စစ်တပ် ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးထားသည့် အာဏာရအစိုးရသည်လည်း အလားတူနည်းဗျူဟာများအပေါ် အားကိုး အားထားပြု၍ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအတွင်း မြောက်များလှစွာသော တပ်ရင်းတပ်ခွဲများကို တိုးချဲ့တည်ဆောက်ခြင်း၊ တပ်မတော်မှ ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် ပြည်သူ့စစ်တပ်ဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်၏ လက်အောက်ခံ^{၁၈} နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ (BGFs) အဖြစ်အသွင်ပြောင်းသွားခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများဆက်လက်တိုးပွား လာစေခြင်းနှင့် အချို့သောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များကို ထိုးစစ်ဆင်နေစဉ်အတွင်း အချို့သောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုမှုပါဝင်သည့် မဟာမိတ်အပြောင်းအလဲပြုလုပ်သည့် မူဝါဒနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အခြေအနေ ပေးပါက အဆိုပါမူဝါဒကို ပြောင်းပြန်လှန်၍ စာချုပ်အဖွဲ့ဝင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် တစ်လှည့်ပြန်ထိုးစစ်ဆင်ခြင်းတို့ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သောမူဝါဒများ ယနေ့တိုင် ဆက်လက်အသက်ဝင်နေဆဲဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံရေးပါတီအများအပြားသည် နိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းလမ်းတစ်ခုကို ငြိမ်းချမ်းရေးစာပွဲပေါ်၌ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် စိတ်လိုလက်ရမရှိကြောင်း ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။

ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒများ၏ ရလဒ်တစ်ခုအနေဖြင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်း ရှောင်သူများနှင့် စစ်ဘေး ဒုက္ခသည်အကျပ်အတည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ယင်းကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ရာတွင်လည်း သက်ဆိုင်ရာနယ်စပ်ဒေသများရှိ နယ်မြေဒေသအလိုက်ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသ၌ ကရင်၊ ကရင်နီနှင့် မွန်တိုင်းရင်းသားအများစုဖြစ်သည့် ကျေးရွာ ပေါင်းမြောက်များစွာသည် ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှုများ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ၁၉၈၀ နှစ်လယ်ပိုင်းခန့်မှ စ၍ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်တစ်ကြောသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည်။ နယ်စပ်တစ်ကြော

တပ်မတော်မှ
ကျေးရွာများကို
နယ်မြေရှင်းလင်းရေး
စတင်ဆောင်ရွက်လာပြီး
နောက်ပိုင်း RCSS/SSA-
တောင်ပိုင်းနှင့်
ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း
တစ်ကျော့ပြန် ဖြစ်ပွား
လာခဲ့သည့် တိုက်ပွဲများ
ကြောင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်၊
နှစ်လယ်ပိုင်းခန့်၌
ရှမ်းပြည်သူ့သိန်းနှင့်ချီ၍
နေရပ်စွန့်ခွာ
စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်
ခဲ့ကြရသည်။

ရောက်ရှိလာသူများကို စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ နေထိုင်စေပြီး နိုင်ငံတကာအလှူရှင်များ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် နယ်စပ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးညွှန်းပေါင်းအဖွဲ့ (TBC) ဟု ပြန်လည်မှည့်ခေါ်ခဲ့သည့် ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ညွှန်းပေါင်းအဖွဲ့အနေဖြင့် ပေါ်ထွန်းလာမည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs) ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးညွှန်းပေါင်းအဖွဲ့က လိုအပ်သည့် စားနပ်ရိက္ခာ၊ နားခိုရာအိမ်နှင့် အခြေခံကျန်းမာရေးပြုစုစောင့်ရှောက်မှုများအပါအဝင် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အကူအညီများကို ပေးအပ်ခဲ့ကြသည်။^{၁၆} သို့သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုင်းနယ်စပ်တစ်ကြော့ရှိ နယ်မြေဒေသအများစု၌ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့သည်ဟုဆိုစေကာမူ IDP သို့မဟုတ် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ အခြေအနေသည် မဆိုစလောက်သာပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယနေ့အထိတိုင် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများကို စခန်းတွင်းနေထိုင်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် နယ်ခံစခန်းကော်မတီများကသာ စီမံအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။ ကရင်စစ်ဘေးဒုက္ခသည် ကော်မတီနှင့် ကရင်နီစစ်ဘေးဒုက္ခသည် ကော်မတီများသည် စခန်းများအတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိကြသည့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအားလုံးကို လွှမ်းခြုံကိုယ်စားပြု၍ စခန်းအတွင်း၌ ဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စမှန်သမျှကို ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များနှင့်နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပေါင်းကူးချိတ်ဆက်၍ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရသည်။

မွန်ပြည်နယ်ရှိ ဘုရားသုံးဆူဒေသတွင်းရှိ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု အခြေအနေသည် အနည်းငယ်ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကောင်စီ (SLORC) နှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (NMSP) အကြား ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် မွန်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စုစုပေါင်း ၁၀၀၀၀ ကျော်ခန့်ကို နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်၍ မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ရန် အတင်းအကျပ်ဖိအားပေးခဲ့သည်။ အများစုသည် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းရှိ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ရေးစခန်းများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိပြီး မိမိတို့၏နေရင်းရပ်ရွာဒေသများသို့ ယခုတိုင်ပြန်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပေ။^{၁၇} နောက်ပိုင်း၌ မွန်ကယ်ဆယ်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကော်မတီဟု ပြောင်းလဲမှည့်ခေါ်ခဲ့သည့် မွန်အမျိုးသားကယ်ဆယ်ရေးကော်မတီမှ အဆိုပါစစ်ရှောင်ပြည်သူများကို တတ်နိုင်သမျှထောက်ပံ့ကူညီလျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် နယ်စပ်တစ်ဖက်ကမ်း ထိုင်းဘက်ခြမ်းရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ကျန်နေရပ်ခဲ့သည့် မွန်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်အနည်းအကျဉ်းရှိသည်။

အလားတူပင် ထိုင်းနိုင်ငံအစိုးရသည်လည်း မိမိတို့၏ နိုင်ငံပိုင်နက်အတွင်း ရှမ်းစစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများကို မြင်တွေ့လိုခြင်းမရှိပေ။ ၁၉၉၀ နှစ်လယ်ပိုင်းခန့်အထိ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်လွှားကို ခွန်ဆာ၏ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (MTA) မှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထိန်းချုပ်ထားခဲ့သည်။ တပ်မတော်နှင့် တရားဝင်အတိုက်အခံဖြစ်နေသော်လည်း နှစ်ဖက်တပ်ဖွဲ့အကြား ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှု မရှိသလောက် နည်းပါးခဲ့ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်တွင်းရှိ အခြားဒေသများ၌ ဖြစ်ပွားသည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် တိမ်းရှောင်လာကြသည့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်လာသူ အနည်းအကျဉ်းခန့်သည်လည်း ရှမ်းပြည်တပ်မတော်၏ ထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်း ဘေးကင်းလုံခြုံသည့် အသိုက်အမြုံမျိုးကို ပိုင်ဆိုင်နိုင်ကြသည်။ သို့သော်လည်း ရှမ်းပြည်တပ်မတော်မှ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် နပတအစိုးရထံ လက်နက်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလဲလှယ်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများ ရုတ်ခြည်းပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ/ ရှမ်းပြည်လွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်-တောင်ပိုင်း (RCSS/SSA-South) ဟု ယနေ့အများသိကြသည့် အချို့သော တပ်ခွဲများသည် လက်နက်ချရန် ငြင်းပယ်ခဲ့ကြသည်။ တပ်မတော်မှ ကျေးရွာများကို နယ်မြေရှင်းလင်းရေး စတင်ဆောင်ရွက်လာပြီးနောက်ပိုင်း RCSS/SSA-တောင်ပိုင်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းတစ်ကျော့ပြန် ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် ၁၉၉၀ နှစ်လယ်ပိုင်းခန့်၌ ရှမ်းပြည်သူ့သိန်းနှင့်ချီ၍ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရပြီး တပ်မတော်မှ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာများလည်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။^{၁၈} နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသူ အချို့သည် RCSS/SSA တောင်ပိုင်းမှ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ထိုင်းနယ်စပ်ရှိ စစ်ရှောင်စခန်းများသို့ ရောက်ရှိသွားကြသည်။ အချို့သောသူများက ရှေ့တန်းစစ်ဆင်ရေးနယ်မြေများကို ဖြတ်သန်း၍ တိုက်ပွဲနှင့် ဖိနှိပ်မှုများကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာခဲ့ကြသည့် ပအိုဝ်း၊ တအာန်းနှင့် ကချင်ကဲ့သို့သော ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းမှ အခြားအရပ်သား တိုင်းရင်းသားအစုအဖွဲ့များနှင့်

သွားရောက်ပူးပေါင်းခဲ့ကြပြီးနောက်ပိုင်း၌ တိုင်းနိုင်ငံအတွင်း ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံ၏အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်သည့် တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့စဉ်က ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ တိုင်းရင်းသားရပ်ရွာလူထုပေါင်းများစွာ နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်လာခဲ့ကြသည့် အရပ်သားများကို မိမိတို့၏နိုင်ငံပိုက်နက်အတွင်းသို့ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်ခိုလှုံမှု မရှိစေရန် တရုတ်နိုင်ငံမှ တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသဖြင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူပေါင်းများစွာသည် ကချင်လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (KIO) ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်စပ်ဒေသများ၌ နေထိုင်ဖို့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ မြန်မာနိုင်ငံကို ပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည့် ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဒီမိုကရေစီတော်လှန်ရေးဖြစ်ပွားပြီးခါစ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် နဝတအစိုးရသည် တရုတ်နယ်စပ်တစ်လျှောက်ရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမည့် မူဝါဒတစ်ရပ်ကို အသက်သွင်းဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားများ၏ တပ်တွင်းပုန်ကန်မှုကြောင့် ယခင်ကနယ်စပ်တစ်ကြောကို တရုတ်၏ ကျောထောက်နောက်ခံဖြင့် စိုးမိုးထားနိုင်ခဲ့သည့် ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ပြိုကွဲမှုသည်လည်း မဟာဗျူဟာအကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ များစွာအထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းနှစ်များတွင် တပ်မတော်နှင့် ကိုးကန့်၊ ကချင်၊ ရှမ်း၊ တအာန်း (ပလောင်) နှင့် ဝတို့အပါအဝင် နယ်မြေတစ်လွှားရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ ပေါင်းစုံနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲ၍ စစ်ပြေငြိမ်းရန် သဘောတူညီမှုရရှိခဲ့သည်။

အစောပိုင်းကာလများ၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကြောင့် ဆိုးရွားသည့်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများလျော့နည်း ကျဆင်းသွားခြင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သွားရေးလာရေးတိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်းနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများကို ပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်လာကြသဖြင့် နယ်ခံလူထုလူတန်းစားများ အတော်အတန် သက်သာရာရခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသည် တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုသာဖြစ်သောကြောင့် နောက်ပိုင်းနှစ်များ၌ ပဋိပက္ခ၏ ဖြစ်ပွားမှုကြောင့်တရားများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း၍ အခွန်ရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ရှာဖွေရန်အတွက် စားပွဲပေါ်၌ စေ့စပ်ညှိနှိုင်း၍ နိုင်ငံရေးအရ ဆွေးနွေးအဖြေရှာရန် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ထို့အပြင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုမရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်ထုတ်ယူသုံးစွဲရေးလုပ်ငန်းများက သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးလာစေရုံမျှမက နယ်ခံလူထုလူတန်းစားများအား မြေယာလက်လွှတ်ဆုံးရှုံးသွားစေသဖြင့် ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်သွားစေခဲ့သည်။^{၂၂} ထိုကဲ့သို့သောစိန်ခေါ်မှုများရှိနေသော်လည်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲ ရေးသဘောတူစာချုပ်များ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် IDP များကို နေရပ်ပြန်ပို့ရန် စတင်ပြင်ဆင်လာကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်၌ နယ်ခံအသင်းတော်များကို အခြေခံထားသည့် လူမှုကွန်ရက်များဖြစ်သည့် ကချင်နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်အသင်းချုပ် (KBC) နှင့် ကရုဏာမြန်မာလူမှုရေးအသင်း (ကက်သလစ်အသင်းတော်၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာန) တို့အပြင် အသစ်ဖွဲ့စည်းထူထောင်လိုက်သည့် မေတ္တာဖွံ့ဖြိုးရေးဖောင်ဒေးရှင်းကဲ့သို့သော NGOs များက ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ တိုက်ပွဲနှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုဒဏ် ခံခဲ့ကြရသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများအတွက် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဖော်ဆောင်ရာ၌ အဓိကကျသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ IDPs အများစု တိမ်းရှောင်ခိုလှုံလျက်ရှိသည့် နယ်မြေဒေသများကို ထိန်းချုပ်ထားသည့် KIO နှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အဆိုပါလုပ်ငန်းများကိုဖော်ဆောင်ခဲ့ကြ ခြင်းဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်းအစိုးရများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အကူအညီပေးအပ်ထောက်ပံ့မှုမပြုရန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆန့်ကျင်သပိတ်မှောက်ခဲ့ကြသောကြောင့် ဤကဲ့သို့သောလုပ်ငန်းများအတွက် ပေးအပ်လေ့ရှိသည့် နိုင်ငံတကာအကူအညီများ လက်ခံရရှိမှု အလွန်နည်းပါးခဲ့သဖြင့် ကိစ္စအလပ်ကို နယ်ခံဇာတ်ကောင်များကသာ ဦးစီးကမကထပြု၍ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပဋိပက္ခများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အခင်းအကျင်းများသည် နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကောင်စီ (နဝတ) လက်ထက်တွင်သာမက ၁၉၉၇ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ယင်းတို့ကိုဆက်ခံသည့် နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်

ရေရှည်တည်တံ့
ခိုင်မြဲမှုမရှိသည့်
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်
သယံဇာတအရင်းအမြစ်
ထုတ်ယူသုံးစွဲရေးလုပ်ငန်း
များကသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်
ကိုဆုတ်ယုတ်ပျက်စီး
လာစေရုံမျှမက
နယ်ခံလူထုလူတန်းစားများ
အားမြေယာလက်လွှတ်
ဆုံးရှုံးသွားစေသဖြင့်
ပိုမိုဆင်းရဲတွင်းနက်
သွားစေခဲ့သည်။

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကောင်စီ (နအဖ) လက်ထက်တွင်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်ကြောင်း ဆွေးနွေး တင်ပြရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ နပတအစိုးရသည် နိုင်ငံ၏မြောက်ဘက်ပိုင်းဒေသတစ်လွှား အပစ် အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းများကို ဖော်ဆောင်နေစဉ်အတွင်း နိုင်ငံ၏ အရှေ့တောင်ပိုင်း ထိုင်းနယ်စပ် တစ်ကြောရှိ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအပေါ် တပ်မတော်မှ ဆက်လက်ထိုးစစ်ဆင် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များသည် ဒီမိုကရေစီလိုလားသည့် ဗမာ တိုင်းရင်းသားအများစုဖြစ်ဖွဲ့ စည်းထားသည့် အတိုက်အခံအဖွဲ့အစည်းများသာမက ပြည်ပရောက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပါ မဟာမိတ်တည်ဆောက်၍ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူ လက်မှတ်ထိုးမှုမပြုမီ နိုင်ငံရေးစားပွဲပေါ်၌ ဦးစွာဆွေးနွေးအဖြေရှာရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ပြောဆိုတိုက် တွန်းခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ဦးသိန်းစိန်ခေါင်းဆောင်သည့် အရပ်သားတစ်ပိုင်းအစိုးရ အာဏာ ရလာသည့် ၂၀၁၁ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကျမှသာ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတစ်ရိန်ထိုး ပြောင်းလဲသွားခဲ့ ပြီး ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU)၊ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP) နှင့် RCSS/SSA တောင်ပိုင်းတို့အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသရှိ တိုင်းရင်းသားလက် နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်အသစ်များကို ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဦးသိန်းစိန်ခေါင်းဆောင်သည့် အစိုးရသည် အင်အားစုကြည်ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) နှင့်ပါ ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုရရှိခဲ့ခြင်းသည် စတင်လောက်သည့် အောင်မြင်မှုကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး ပြည်တွင်းပြည်ပ၌ ပြည်တွင်းစစ်ကိုအဆုံးသတ်၍ နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည့် လူထုလူတန်းစားများ နေရပ်ပြန်နိုင်မည့် နိုင်ငံရေးအဖြေတစ်ခု ရရှိ လာတော့မည်ဟူသည့် မျှော်လင့်ချက်ရောင်ခြည်သန်းစေခဲ့သည်။

မည်သို့ဆိုစေ ယခုတစ်ကြိမ်တွင် နိုင်ငံ၏အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အခင်းအကျင်းအသစ်သည် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအပေါ် ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဂယက်ရိုက်ခတ်ခဲ့သော်လည်း နယ်ခံလူထုလူတန်းစားများကို အကျိုးပြုခြင်းမရှိသည့် နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကိုပါ ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့သည်။ KNU၊ KNPP နှင့် RCSS တို့နှင့် ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်များရရှိခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း၌ တပ်မတော်နှင့် အစိုးရသည် စီးပွားရေးနယ်ပယ်၌ တိုက်ရိုက်ပါဝင်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည့် ပြည်သူ့ စစ်တပ်ဖွဲ့များကို ကျောထောက်နောက်ခံပြု၍ သို့မဟုတ် ရေပေါ်ဆီစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် မဟာမိတ်တည်ဆောက်၍ ဒေသခံရွာသူရွာသားများ၏ စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် သစ်တောမြေဧကပေါင်း များစွာကို သိမ်းပိုက်လုယူသွားခဲ့သည်။^{၂၄} ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် နိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာအသိုက် အဝန်းနှင့် အဆက်အသံမပြတ် တံခါးပိတ်ပါဒ်ကျင့်သုံးမှုကို အဆုံးသတ်၍ ဖွားယွင်းသည့် စီးပွားရေး စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်ခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်ဒဏ်ကြောင့် ယိုင်နှိမ်ပြုလဲနေ သည့်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်ရန်အတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကိုပါ ဖိတ် ခေါ်သွားရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း တစ်ပိုင်းတစ်နိုင်ငံကျေးလက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများမှသည် စီးပွားဖြစ် စက်မှုသီးနှံစိုက်ပျိုးရေးဆီသို့ ဦးတည်သည့် လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းကို အထောက်အကူပြုရန် ရည်ရွယ်သည့် မြေဥပဒေသစ်နှစ်ရပ်ကို ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ သို့သော် လည်း အဆိုပါဥပဒေများသည် ပြည်တွင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များနှင့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူ များကိုသာ မျက်နှာသာပေးသကဲ့သို့ဖြစ်နေကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှုမြင်ခံရလျက်ရှိသည်။ ဥပဒေသစ်များ၌ တိုင်းရင်းသားများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာအခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် စုပေါင်းမြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို လုံးဝအသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိပေ။^{၂၅} အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းသစ်နှင့်အတူ ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေယာဥပဒေများသည်လည်း ယခင်ပြင်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံ သူများ ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများကို စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် လမ်းပွင့်သွားစေသည့် မြေယာလုယူမှုလှိုင်းလုံးသစ်ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အားပေးအားမြှောက် ပြုခဲ့သည်။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းမျှမရှိခြင်းနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ်သစ်များ ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့် ယန္တရားများကင်းမဲ့ နေခြင်းတို့ကြောင့် လူထုလူတန်းစားများ မြေစာပင်ဖြစ်ခဲ့ရသည်။^{၂၆} TNI ၏ မြေယာအလုပ်ရုံဆွေး နွေးပွဲသို့ တက်ရောက်ပါဝင်ခဲ့သည့် ကရင်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက “ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုတာ ကျနော် တို့အတွက် အရမ်းအန္တရာယ်ကြီးတယ်” ဟုပင် ပြောဆိုခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း ဦးသိန်းစိန်အစိုးရသည် နိုင်ငံ၏အရှေ့တောင်ပိုင်းဒေသ၌ နှစ်ဖက်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်သစ်များကို ချုပ်ဆိုထားစဉ်၌ တပ်မတော်သည် ယခင်က အတော်အတန် ငြိမ်းချမ်းခဲ့သည့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသ၌ ပဋိပက္ခဖန်တီးရေး မဟာဗျူဟာကို တစ်လှည့်ပြန်လည်ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဇွန်လ မှစ၍ မြန်မာ့တပ်မတော်သည် ကချင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ KIO ၏ ရှေ့တန်းစခန်းများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် ၁၇ နှစ်မျှ ကြာမြင့်ခဲ့သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ပစ်ခဲ့သည်။^{၂၆} နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် အဆိုပါတိုက်ပွဲများသည် ကချင်လူထုများ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသအထိ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ရာမှ ယနေ့တိုင်တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သည်။ တိုက်လေယာဉ်နှင့် တိုက်ခိုက်ရေးရဟတ်ယာဉ်များကိုပါ အသုံးပြု၍ စစ်ရေးပစ်မှတ်များသာမက လူနေရပ်ရွာများကိုပါ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ အရပ်သားပြည်သူပေါင်းများစွာကို နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်စေခဲ့ရုံမျှမက တစ်ဖက်သတ်အနိုင်အထက်ပြုကျင့်တတ်သည့် တပ်မတော်၏ အမူအကျင့်များက ကချင်လူထုတစ်ရပ်လုံးကို မျက်မှန်းကျိုးသွားစေခဲ့ပြီး အစိုးရသစ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တည်ဆောက်ရန်ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည့် ယုံကြည်မှုကို ပျက်သုဉ်းသွားစေခဲ့ရုံမျှမက အခြားတစ်ဖက်တွင် တိုင်းသူပြည်သားအယောက်စီတိုင်း တန်းတူပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည့် စစ်မှန်သည့်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်တစ်ရပ် တည်ဆောက်မည့်ဦးတည်ချက်အပေါ် မျှော်လင့်ချက်ကင်းမဲ့သွားစေလျက်ရှိသည်။^{၂၇}

အရပ်သားပြည်သူပေါင်းများစွာကို နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်စေခဲ့ရုံမျှမက တစ်ဖက်သတ်အနိုင်အထက်ပြုကျင့်တတ်သည့်တပ်မတော်၏ အမူအကျင့်များက ကချင်လူထုတစ်ရပ်လုံးကို မျက်မှန်းကျိုးသွားစေခဲ့ပြီး အစိုးရသစ်၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း တည်ဆောက်ရန်ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည့် ယုံကြည်မှုကို ပျက်သုဉ်းသွားစေခဲ့သည်။

မည်သို့ဆိုစေ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်း၌သာ အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်မဟုတ်ပါ။ နောက်ပိုင်း၌ တပ်မတော်သည် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း RCSS/SSA တောင်ပိုင်းနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်အသစ်ကိုပါ ဆက်လက်ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု ပျောက်ဆုံးလာသည်နှင့်အမျှ ပြန်လည်အင်အားတောင့်တင်းလာသည့်တအာန်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (TNLA) နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်အတွင်း တပ်မတော်၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်သို့ ရောက်ရှိသွားစေမည့် နယ်ခြားစောင့်တပ်အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည့် ကိုးကန့် MNDA ကဲ့သို့သော အခြားတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများကလည်း လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးလုပ်ငန်းများကို တစ်ကျော့ပြန်စတင်လာခဲ့သည်။ ဆယ်စုနှစ် ၂ ခုစာမျှ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုမရှိဘဲ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ တည်ငြိမ်အေးချမ်းခဲ့သည့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ ခရိုင်ပေါင်းများစွာသည် စစ်တလင်းပြင်များအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားပြီး အဓိကကျသည့် လမ်းမကြီးများနှင့် မြို့ကြီးများဝန်းကျင်၌ နေထိုင်နှင့်အမျှ ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများကို ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အခါအားလျော်စွာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ နယ်မြေဒေသအသီးသီးရှိ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံး ပါဝင်မှုရှိသည့် အမျိုးအကွေ့သို့ ဦးတည်သွားနိုင်ခြင်းမျိုးမရှိသေးပေ။^{၂၈} ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေးပြုလုပ်ရန်အတွက် “မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်တပ်ဖွဲ့” အဖြစ် ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်အကြား တိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သည်။^{၂၉}

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသတစ်လွှား အခြေစိုက်ထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် တပ်မတော်အကြား တစ်ကျော့ပြန်ဖြစ်ပွားလာသည့် တိုက်ပွဲများသည် သိသိသာသာပြန်းထန်လာခဲ့သဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း အစုလိုက်အပြုံလိုက် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုဆီသို့ ဦးတည်လာခဲ့သဖြင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးအကျပ်အတည်း ပိုမိုအကျပ်ရိုက်လာခဲ့သည် (ကိုးကားနန်းများက ပြောသောစကား - လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုဟူသည့် ဇယားကွက်ကို ကြည့်ရှုပါ)။ IDPs လူဦးရေအများစုသည် တရုတ်နယ်စပ်တစ်ကြော့ရှိ KIO ထိန်းချုပ်နယ်မြေဒေသများရှိ စစ်ရှောင်စခန်းများ၌ ခိုလှုံလျက်ရှိပြီး အချို့သောသူများက ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် နေရာချထားရေးစခန်းများ၌ ခိုလှုံလျက်ရှိသည်။ အစောပိုင်းကာလများ၌ နိုင်ငံတကာကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအား အစိုးရဖက်ခြမ်း၌ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများကိုသာ ထောက်ပံ့ကူညီရန် ကန့်သတ်ခဲ့ပြီး ကုလသမဂ္ဂထောက်ပံ့ရေးယာဉ်တန်းအနည်းအကျဉ်းခန့်ကိုသာ KIO ထိန်းချုပ်နယ်မြေသို့ သွားလာခွင့်ပြုခဲ့သဖြင့် အာရှဒေသ၏ ပြင်ပကမ္ဘာနှင့်ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုအနည်းဆုံး နယ်စပ်ဒေသများအနက်တစ်ခုဖြစ်သည့်ဒေသ၌ ဆိုးရွားသည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးဆိုင်ရာ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြုံတွေ့လာရတော့မည်

အခြေစိုက်လျက်ရှိသည်။ ကြုံတောင့်ကြုံခဲခြင်းချက်အနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း တိုက်ပွဲကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာလာသူများ မိမိတို့၏ပိုင်နက်အတွင်း ဝင်ရောက်ခိုလှုံမှုကို ခွင့်ပြုပေးရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့သော အခင်းအကျင်းမျိုး၌ အစိုးရတိုင်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းသာမက KIO ထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းရှိ IDPs များကိုပါ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အကူအညီများ ပေးအပ်နိုင်ရန်အတွက် နယ်မြေအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများက အလွန်အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများအတွက် ကယ်ဆယ်ရေးအကူအညီများ ပေးအပ်ထောက်ပံ့ခဲ့သည့် အဓိကဇာတ်ကောင်သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အကူအညီပေးလျက်ရှိသည့် နယ်မြေအခြေစိုက် အဖွဲ့အစည်း (၉) ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပူးပေါင်းလုပ်ငန်းစဉ်အဖွဲ့ (JST) ဖြစ်သည်။^{၁၀}

နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်
ရစေသည့် အကြောင်းရင်း
များနှင့် ပုံစံများသည်
ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ၌
အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲ
လျက်ရှိသော်လည်း
ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း
မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့်
ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ
တိမ်းရှောင်မှုများ
ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်
ဆက်လက်ဖြစ်
ပွားလျက်ရှိသည်။

တပ်မတော်၏ ထိုးစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်မှုအပြင် အချို့သောတိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများကလည်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသူများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ အထင်ကရအဖြစ်အပျက်တစ်ခုအနေဖြင့် ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်အတွင်း ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီမှ ခွဲထွက်ခဲ့သည့် အဖွဲ့များအနက် အင်အားအကြီးဆုံးဖြစ်ပြီး လက်ရှိအပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် ပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် (UWSA) သည် ယခင်က ဘိန်းစိုက်ပျိုးခဲ့သည့် 'ဝ' လူထုလူတန်းစားတောင်ပေါင်းများစွာကို 'ဝ' တောင်တန်းဒေသမှ ထိုင်းနယ်စပ် တစ်လွှားရှိရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းဒေသ၏ မြေဆီဩဇာကောင်းမွန်သည့် တောင်ကြားလွင်ပြင်များသို့ အတင်းအကျပ် ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခဲ့သည်။ ထိုသို့ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားမှုကြောင့် လားဟူ၊ အာခါနှင့် ရှမ်းရွာသူ ရွာသားပေါင်းများစွာသည်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည်။^{၁၁} တစ်ချိန်တည်းမှာပင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအကြား ရံဖန်ရံခါဖြစ်ပွားတတ်သည့် တိုက်ပွဲများကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသည့် အရပ်သားပြည်သူပေါင်းများစွာရှိခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်အစောပိုင်း၌ TNLA နှင့် RCSS/SSA တောင်ပိုင်းအကြား ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ရှမ်းတိုင်းရင်းသား ၃၀၀၀ ကျော်နှင့် တအာန်းတိုင်းရင်းသား ၂၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။ တစ်နှစ်ပတ်လုံး တိုက်ပွဲများကြုံကြားကြုံကြား ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး နှစ်ဖက်တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများမှ လူပေါင်းများစွာနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည်။^{၁၂} ရှမ်းလူငယ်များကွန်ရက် (TYN) နှင့် တအာန်းကျောင်းသားနှင့် လူငယ်သမဂ္ဂ (TSYU) တို့သည် သက်ဆိုင်ရာလူထုအတွက် လိုအပ်သည့် အကူအညီများ ရှာဖွေထောက်ပံ့ပေးခဲ့ကြသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၌ အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လိုအပ်သည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးအကူအညီများ ရောက်ရှိနိုင်ခြင်းမရှိသည့် တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အဓိကလူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အရေးပေါ်အခြေအနေသည် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက်ရှိသည့် အနောက်မြောက်ပိုင်းဒေသများ၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိရာ၌ အထူးသဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ရိုဟင်ဂျာဟုခေါ်ဆိုသည့် (မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ မွတ်စလင်များ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုဟူသည့် ဇယားကွက်ကိုကြည့်ပါ) ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ မွတ်စလင်လူထုများအကြား၌ အဆိုးရွားဆုံးဖြစ်နေသည်။ ဤနယ်စပ်တစ်ကြော ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပဋိပက္ခသည် မြန်မာနိုင်ငံစတင် လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ချင်း၊ နာဂနှင့် ရခိုင်ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအကြား လက်နက်ကိုင်လှုပ်ရှားမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်၌ အများစုသည် အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်ရရှိထားကြပြီး လတ်တလောနှစ်များအတွင်း တပ်မတော်သာမက လူများစုဖြစ်သည့် ရခိုင်လူမျိုးများနှင့် ပဋိပက္ခများနှင့် လူမှုရေးတင်းမာမှုများ အဓိကဖြစ်ပွားခဲ့သူများသည် ရိုဟင်ဂျာနှင့် အခြားဒေသခံ မွတ်စလင်လူထုလူတန်းစားများဖြစ်နေသည်။

သို့ဖြစ်၍ လတ်တလောနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးအသိုက်အဝန်း၏ အထူးအာရုံစိုက်ခံခဲ့ရသည့် ရိုဟင်ဂျာအကျပ်အတည်းသည် တင်းကျပ်လွန်းသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဥပဒေများကြောင့်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအတွင်း လက်အဝင်ဆုံးတိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေး အကျပ်အတည်းတစ်ခုအဖြစ် ထင်ဟပ်လျက်ရှိသည်။ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရလက်ထက်၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အကြမ်းဖက်မှုအတွင်း လူပေါင်း ၂၅၀ ကျော် (မွတ်စလင်အများစု) သေဆုံးခဲ့ ၍ အရပ်သားပေါင်း

၁၄၀၀၀၀ ကျော် (မွတ်စလင်အများစုသာဖြစ်နေ) နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရပြီး လူပေါင်း တစ်သန်းနီးပါး ('အိန္ဒိယနွယ်ဖွား' ဟု ယူဆရသူများ) ၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ကိုရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။^{၃၃} ရခိုင်ပြည်နယ်၏ နယ်စပ်ရေစခန်းများကို အစွဲလားမိမိတပ်ဖွဲ့များ ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ထိခိုက်သေဆုံးမှုများရှိခဲ့သည့် ယမန်နှစ်တိုက်ခိုက်မှုနောက်ပိုင်း မြန်မာ့လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၏ နယ်မြေရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် မွတ်စလင်ရာနှင့်ချီ၍ သေဆုံးခဲ့ရပြီး ၂၀၀၀၀ ကျော်ခန့် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့်အပြင် လူပေါင်း ၇၀၀၀၀ ကျော်ခန့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ ခိုလှုံသွားခဲ့သည်။^{၃၄} လက်ရှိအချိန်၌ မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ ရှေ့တန်းနယ် မြေအများအပြား၌ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ရပ်တန့်လျက်ရှိသော်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ချင်း ပြည်နယ်နယ်စပ်တစ်ကြော ရခိုင်တပ်မတော် (၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင် ခဲ့သည့် AA) ပေါ် ထွက်လာခဲ့ခြင်းနှင့်အတူ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရခိုင်လူမျိုးများအကြား အင်အားသေးငယ်သည့် လက်နက် ကိုင်တော်လှန်ရေး ပြန်လည်ရှင်သန်လာမှုကို နှိမ်နင်းသည့် တပ်မတော်၏ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများ ကြောင့် ဒေသတွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။^{၃၅}

ချုပ်ချီဆိုရသော် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ရစေသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် ပုံစံများသည် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ၌ အချိန်နှင့်အမျှ ပြောင်းလဲလျက်ရှိသော်လည်း ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မြေယာမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်လက်ဖြစ် ပွားလျက်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် နယ်စပ်ဒေသများရှိ ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် နေရာဒေသများနှင့် နိုင်ငံအတွင်းပစ်ပယ် ခံထားရသည့် လူထုလူတန်းစားများ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် နယ်မြေဒေသများ၌ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ်ဖြစ်ပွားနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ သော နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စိန်ခေါ်မှုများသက်ဆုံး ရှည်နေဆဲဖြစ် သဖြင့် IDP များနှင့် နေရပ်ပြန်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဦးစားပေး၍ ပြန်လည် အပ်နှံပေးခြင်းနှင့် မြေယာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးသည် အားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့် ငြိမ်းချမ်းရေး နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ဆောင်ချက်တိုင်း၏ ပင်မကျောရိုးတစ်ခုဖြစ်နေရန် လိုအပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနေ မွတ်စလင်လူထုများ၏ နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှု

မြန်မာမွတ်စလင်လူထု အထူးသဖြင့် (သမိုင်းအစဉ်အဆက်အာရဏ်ဟုသိကြသည့်) ရခိုင်ဒေသရှိ မွတ်စလင်များသည် လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်ကတည်းက ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုဒဏ်ကို အဆိုးရွားဆုံးခံစား ခဲ့ကြရ သူများဖြစ်နိုင်သည်။ မွတ်စလင်ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှု သို့မဟုတ် စီးနင်းမှုများသည်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြားပြည်နယ်နှင့်တိုင်း ဒေသများရှိ မြို့ပေါင်းများစွာ၌ ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ မွတ်စလင်ခေါင်းဆောင်များက ဤကဲ့သို့သော တိုက်ခိုက်မှုများကို အာဏာရစစ်အစိုးရ အဆက်ဆက်က သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ခဲ့ခြင်း သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးမသိ ကျိုးကျန်ပြုထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုလျက်ရှိသည်။ တင်းမာမှုများသည် အများအပြားက မိမိတို့ကိုယ်တို့ 'ရိုဟင်ဂျာလူမျိုး' ဟု ခေါ်ဆိုမှုကြောင့် လူမျိုးရေးနှင့် ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရလျက်ရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံသားများအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းမခံထား ရသည့် မွတ်စလင်လူနည်းစုများ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်း အထူးတလည်မြင့်မားလျက်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့သည့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှစ၍ နိုင်ငံ၏ အနောက်မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရခိုင်လူမျိုး များနှင့် မွတ်စလင်လူထုများအကြား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော်လည်း ပထမဦးဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ရခိုင် ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံသားများကို မှတ်ပုံတင်ပေးရန် နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကဒ်များကို လိုက်လံစစ်ဆေးခဲ့သည့် ၁၉၇၈ သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူမှုကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း၏ အလေးပေး အာရုံစိုက်မှု ခံလာရသည်။ သန်းခေါင်စာရင်းကြောင့်လူပေါင်းထောင်နှင့်ချီ၍ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံခဲ့ရသည့်အပြင် ရက်ရက်စက်စက်အကြမ်းဖက်မှု များကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး မွတ်စလင်လူဦးရေ ၂၀၀၀၀၀ ကျော်ခန့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံဘက်သို့ နယ်စပ်ဖြတ် ကျော်၍ ခိုလှုံသွားခဲ့ရသည်။ ထိုသို့ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားခဲ့သူအများစု၏ နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် UNHCR မှ ကြားဝင်စေ့စပ် ပေးခဲ့သော်လည်း နေရပ်ပြန်မွတ်စလင်လူထုများအား နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးအပြည့်အဝ ခံစားခွင့်မရှိသည့် 'ညွှန်နိုင်ငံသားမှတ်ပုံ တင်များ' ကိုသာ ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ဒုတိယအကြိမ်မြောက် အစုလိုက်အပြုံလိုက် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုသည် နဝတအစိုးရ လက်ထက် ၁၉၉၁-၉၂ ခုနှစ်အတွင်း နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကဒ်များကို လိုက်လံစစ်ဆေးသည့် တပ်မတော်၏ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများ ကြောင့်ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် မွတ်စလင်လူဦးရေပေါင်း ၂၆၀၀၀၀ ခန့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ ထပ်မံထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားခဲ့သည်။

ထိုသို့ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့သူ အများအပြားကို UNHCR ၏ အစီအစဉ်ဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်သို့ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ပေးခဲ့သော်လည်း နေရပ်ပြန်များအား လွတ်လွတ်လပ်လပ်သွားလာ လှုပ်ရှားနိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ကန့်သတ်ခံခဲ့ရသည့်အပြင် အတင်းအဓမ္မလုပ်အားစေ ခိုင်းခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအရ လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှုကို ချုပ်ခြယ်ကန့်သတ်ခဲ့သကဲ့သို့ ယခုအချိန်ထိလည်း နိုင်ငံသားများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိပေ။

ဤအကျပ်အတည်းသည် ဦးသိန်းစိန်ဦးဆောင်သည့် အရပ်သားတစ်ပိုင်းအစိုးရလက်ထက် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇွန်လအတွင်းပိုမို ပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာနှင့် ကမန်လူထုများအပါအဝင် လူနည်းစုဖြစ်သည့် မွတ်စလင်လူထုနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်ရခိုင် လူမျိုးများအကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခအတွင်း မွတ်စလင်များ၏ အိုးအိမ်များနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာများသာမက ဗလီများပါ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရပြီး လူပေါင်းများစွာ ကိုယ်ထိလက်ရောက် အစောက်အရံခံခဲ့ရသည်။ အစိုးရ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များအရ ဤပဋိပက္ခအတွင်း လူပေါင်း ၁၆၇ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ၂၂၃ ဦး ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခဲ့သည့်အပြင် အိမ်ထောင်စုပေါင်း ၁၀၀၀၀ ကျော်ဖြစ် သည့် လူဦးရေပေါင်း ၁၁၀၀၀၀ ကျော် ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။^{၁၆} ဤပဋိပက္ခကြောင့် လူများစုဖြစ်သည့် ရခိုင်များအပါအဝင် လူထုလူတန်းစားအားလုံး ထိခိုက်ခံစားခဲ့ရသော်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ သို့မဟုတ် ပြည်ပ နိုင်ငံများသို့ ဒုက္ခသည်များအဖြစ် ခိုလှုံခဲ့ရသူများသည် လူနည်းစုမွတ်စလင်များသာဖြစ်နေသည်။

NLD အစိုးရ စတင်အာဏာရလာခဲ့သည့် ၂၀၁၆ ခုနှစ် မတ်လနောက်ပိုင်း အစိုးရ၏ မူဝါဒများ အပြောင်းအလဲဖြစ်လာမည် ဟုမျှော်လင့်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအတွင်း နယ်ခံရွာသူရွာသားအများစုပါဝင်သော်လည်း ပြည်ပအထောက်အပံ့ခံယူထားပုံရပြီး ယနေ့အချိန်ထိ မည်သူမည်ဝါမှန်း မသိရှိရသေးသည့် အစွဲလမ်းလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့မှ ရခိုင် ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ရဲကင်းစခန်းများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီး စုစုပေါင်းရဲအရာရှိကိုးဦးကို သတ်ဖြတ်၍ လက်နက်အမြောက် အများကို ယူဆောင်သွားခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များကလည်း အင်အားသုံး၍ ပြန်လည်တုန့်ပြန်ခဲ့ပြီး အတိုက် ခိုက်ခံခဲ့ရသည့် နယ်မြေဒေသဝန်းကျင်ရှိ အိုးအိမ်များနှင့် ကျေးရွာပေါင်းများစွာကို မီးတိုက်ခဲ့သည့်အပြင် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်အဖွဲ့နှင့် အဆက်အစပ်ရှိသည် သို့မဟုတ် ထောက်ခံသည်ဟု ယူဆရသည့် အရပ်သားများကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေ ဖြင့်နောက်ထပ်ရိုဟင်ဂျာမွတ်စလင်ပေါင်း ၂၅၀၀၀ ကျော် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရပြီး ၇၀၀၀၀ ကျော်ခန့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံသို့ ခိုလှုံသွားခဲ့သည်။^{၁၇} ဤအကျပ်အတည်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်အတွက် NLD အစိုးရသည် ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်သည့် ကိုဖီအာနန်ဦးဆောင်မည့် အကြံပေးကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံတကာမီဒီယာများနှင့် လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ သွားရောက်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန် တင်းတင်း ကျပ်ကျပ်ပိတ်ပင်ထားရှိသဖြင့် လုံခြုံရေးအရ အာဏာသုံး၍နှိပ်ကွပ်မှုနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုတို့ကို ပကတိအတိုင်း ထင်ဟပ်စေနိုင်သည့် ပုံရိပ်တစ်ခုကို အနှောင့်အယှက်ကင်းဖြင့် ရေးခြယ်နိုင်ရန် မစွမ်းသာခဲ့ပေ။

ရခိုင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းဒေသ အတွင်းအပြင်နေထိုင်လျက်ရှိသည့် မွတ်စလင်လူထု၏ လက်ရှိအကျပ်အတည်းသည် ကုကယ်ရာမဲ့ဖြစ်နေသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းများနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ လက်ရှိ လူပေါင်း ၂၀၀၀၀၀ ကျော် ခိုလှုံလျက်ရှိသော်လည်း လုံခြုံရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တင်းမာမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေခြင်းကြောင့် အပူတပြင်းလိုအပ်လျက်ရှိသည့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အကူအညီများ ရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် ခဲယဉ်းလျက်ရှိသည်။ နယ်ခံ ရခိုင်လူထုများကလည်း မွတ်စလင်များကိုသာ မျက်နှာသာပေးလျက်ရှိသည်ဟု နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများအား စွပ်စွဲပြောဆို၍ မွတ်စလင်လူမှုအသိုက်အဝန်းများထဲကယ်ဆယ်ရေးအကူအညီများပေးအပ်နိုင်ခြင်းမရှိစေရန်ဟန့်တားပိတ်ပင်လျက်ရှိရုံမျှမက နယ် ခံကယ်ဆယ်ရေးလုပ်သားများကိုလည်း မကြာခဏခြိမ်းခြောက်အန္တရာယ်ပေးလျက်ရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရအရာရှိများ နှင့် ဒေသခံရခိုင်လူဦးရေအများအပြားအပြင် အခြားပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသများရှိ အမျိုးသားရေးအဖွဲ့အစည်းပေါင်းများစွာကလည်း ၎င်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူထိုက်ခြင်းမရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားများအဖြစ် ရှုမြင်စေသည့် ‘ဘင်္ဂလီ’ သို့မဟုတ် ‘ကုလား’ (အန္တိယန္တယဗွားများကို နှိမ့်ချစေကာသည့် အသုံးအနှုန်း) ဟူ၍ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ခေါ်ဝေါ်သမုတ်လာကြသည်။

ရခိုင်အများအပြားသည်လည်း မိမိတို့ကိုယ်ကို နိုင်ငံအတွင်း ပစ်ပယ်ခံထားရသူများအဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပြီး အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် သုံးနိုင်ငံထိစပ်နေသည့် နယ်စပ်ဒေသအချို့၌ ဗဟိုအစိုးရအပေါ် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှုများ ကြိုကြားကြိုကြား ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်ပြီး လတ်တလောဖြစ်ပွားသည့် တိုက်ပွဲအများစုကို ရခိုင်တပ်မတော်မှ ဦးစီးခေါင်းဆောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း တပ်မတော်၏ နယ်မြေရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းများသည် မွတ်စလင်လူထုလူတန်းစားများကိုသာ ဦးတည်ပစ်မှတ်ထား လျက်ရှိသဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက မွတ်စလင်များထက်စာလျှင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရခိုင်တိုင်းရင်းသားများ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး တိမ်းရှောင်ရမှု အလွန်နည်းပါးလျက်ရှိသည်။

နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုနှင့် လိုအပ်ချက်များကို လေ့လာတီးခေါက်ခြင်း - ကျယ်ပြန့်သည့် အခင်းအကျင်းတစ်ခုလုံးကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်း၏ ပဋိပက္ခ၊ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုနှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်ခြင်းတို့၏ ရှုပ်ထွေးနက်နဲမှုကြောင့် နိုင်ငံရေးအရ ဆွေးနွေးအဖြေရှာရာ၌ အထူးတလည် စိန်ခေါ်မှုကြီးမားလျက်ရှိသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်က ဖြေရှင်းခဲ့ခြင်းမရှိသည့် အကျပ်အတည်းများသည် ဆယ်စုနှစ် (၇) ခုစာမျှ စုပုံများပြားလာခဲ့သည်။ ယနေ့ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်နေရသူများသည် ခေတ်အဆက်ဆက် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ကြရသူများဖြစ်သဖြင့် မတူကွဲပြားသည့်ပုံစံဖြင့် နေရပ်စွန့်ခွာ၍ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြရသူများဖြစ်ကြသည်။ အချို့သောနေရပ်စွန့်ခွာမှုများသည် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ ပြင်းထန်လျက်ရှိသည့် ကာလများ (မျက်မှောက်ခေတ်ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းကဲ့သို့) နှင့် ဆက်နွယ်ပတ်သက်လျက်ရှိသည်။ အခြားနေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်မှုများသည် ထိတွေ့တိုက်ခိုက်သည့် တိုက်ပွဲတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား (ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်ကဲ့သို့) နယ်မြေဒေသအလိုက် စစ်ပွဲသွင်း၍ တပ်နေရာတိုးချဲ့ခြင်းများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။

ဤကဲ့သို့သော ရှုပ်ထွေးပွေလီလှသည့် စိန်ခေါ်မှုများက အခွန်ရှည်တည်တံ့သည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ ချမှတ်ဖော်ဆောင်ရာ၌ အဟန့်အတားဖြစ်စေလျက်ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအကြား ၎င်းတို့၏ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးအပေါ် ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုသည် တရားဝင်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးထက် များစွာကျော်လွန် အလေးသာနိုင်ပါသည်။ စာရွက်ပေါ်၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲနိုင်သော်လည်း တကယ့်မြေပြင်၌ အလွန်တရာခဲယဉ်းနိုင်သည်။ ယခင် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ဝန်းကျင် အတိတ်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အတွေ့အကြုံများက သဘောတူစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးရုံမျှဖြင့် မြေယာသိမ်းဆည်းခြင်းကဲ့သို့သော အခြားနေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုပုံစံများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမရှိစေရဟု အာမခံပေးနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း ပြဆိုလျက်ရှိသည်။^{၁၈} ထို့ထက်ပို၍ဆိုရသော် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လတ်တလောအဖြစ်အပျက်များက အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို အခွန်ရှည်သည့် နိုင်ငံရေးဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖြစ် အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်ခြင်းမရှိသမျှ ကာလပတ်လုံး တစ်ကျော့ပြန်တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားလာနိုင်သည့် အရေစွန့်ရမှုအန္တရာယ်သည် အလေးအနက်ထား စိုးရိမ်ပူပန်ရမည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ကျန်ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လတ်တလောဆယ်စုနှစ် ကာလများအတွင်း ‘လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ’ နှင့် ‘နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး တိမ်းရှောင်မှုများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး’ တို့အကြား အပြန်အလှန်လွန်ဆွဲလျက်ရှိကြောင်း တွေ့မြင်နေရသည်။ ဤကာလများအတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုကို ထိတွေ့တိုက်ခိုက်မှုနှင့်အပြိုင် (ဥပမာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေခြင်း) သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်အပြိုင် (ဥပမာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး) ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိသည့် ပုံမှန်ကိစ္စရပ်တစ်ခုကဲ့သို့ ပုံသွင်းလာကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဝီပြင်ပြတ်သားသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် မီးကုန်းယမ်းကုန်တိုက်ကြသည့်စစ်ပွဲအကြား တစ်မျှော်တစ်ခေါ်ကြားခံလျက်ရှိသည့် ‘အညှိရောင်နယ်မြေ’ သည် စိတ်ကူးပေါက်သလို ဆဝါးသွားနေသည့် မြန်မာ့အခင်းအကျင်းရှိ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုကို နားလည်သဘောပေါက်၍ ကုစားနိုင်ခြင်းမရှိစေရန် ခလောက်ဆန်လျက်ရှိသည်။ သို့ပါသောကြောင့် ဤကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုလုပ်သားကိုင်သားရှိစေရန်အတွက် ဆန်းစစ်သုံးသပ်ရေးနည်းလမ်းကိရိယာများနှင့် မူဘောင်များကို ဆောင်ကျဉ်းလာခြင်းဖြစ်သည်။

ဆန်းစစ်သုံးသပ်ချက်အရဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လတ်တလောဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုများသည် တိုက်ပွဲကြောင့်လား သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးကြောင့်လားဟု ပြောဆိုနိုင်ရန် ခဲယဉ်းသည့် အကြောင်းပြချက် အနည်းဆုံးနှစ်ခုမကရှိနေပါသည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် စစ်ပွဲသွင်းတိုးချဲ့နေရာယူမှုတို့အားလုံးသည်အလွန်အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်များဖြစ်နေသည်။ ဥပမာ ဝီပြင်ပြတ်သားသည့် ငြိမ်းချမ်းရေး

နှင့် မီးကုန်ယမ်းကုန်တိုက်သည့် တိုက်ပွဲများအကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကြားခံလျက်ရှိသည့် 'အညှီရောင်နယ်မြေ' တစ်ခု ရှိနေသည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပဋိပက္ခနှင့် စစ်ပုံသွင်းတိုးချဲ့ နေရာယူမှုတို့သည် သမိုင်းအဆက်ဆက် နယ်မြေဒေသအသီးသီး၌ တစ်ဖက်စောင်းနင်း မမျှမတ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံ၏တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲများ အပြင်းအထန် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိစဉ် အခြားဒေသတစ်ခုခု၌ 'စစ်ပုံသွင်းထားသည့် ငြိမ်းချမ်းရေး' နှင့် ကျန်အရပ်ဒေသ တစ်ခုခု၌ 'စစ်ပုံသွင်းထားခြင်းမရှိသည့် ငြိမ်းချမ်းရေး' တို့ တစ်ပြိုင်တည်းဖြစ်ပွားနေနိုင်သည်။ အားလုံးတစ်ချိန်တည်း တစ်ပြိုင်တည်းဖြစ်ပွားနိုင်သကဲ့သို့ နိုင်ငံအတွင်းရှိ တိုင်းဒေသများအကြား၌ လည်းပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြစ်ပွားနေနိုင်သည်။

နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့်
မူလရပိုင်ခွင့်
အခွင့်အရေးများကို
ပြန်လည်အပ်နှံပေးရုံ
သက်သက်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ
၏ကျေးလက်ဒေသများ၌
ကပ်ဆိုက်သကဲ့သို့
ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့်
အခြေခံပြဿနာများကို
ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည်
သို့မဟုတ်
ရှောင်လွှဲနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ဤကဲ့သို့သော အခင်းအကျင်းမျိုး၌ မတူကွဲပြားသည့် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားခြင်းဖြင့် အစီအစဉ်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ကိုဆောင်ရွက်ရာ၌ ပိုမိုလုပ်သာကိုင်သာရှိစေသည့် အထိန်းအကွပ်တစ်ခု ရရှိလာပါလိမ့်မည်။ ဥပမာ 'လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် ဖြစ်ပွားလာသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု' ကဲ့သို့ သောအခြေအနေမျိုးအဖြစ် ရှုမြင်ရခြင်းဖြင့် လက်ငင်းလူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အခြေ အနေကို အလျင်အမြန်မီးမောင်းထိုးပြ၍ အရေးပေါ်အပူတပြင်း အလိုအပ်ဆုံး ဖြစ်သည့် ဘေးကင်း လုံခြုံရေး၊ ခိုလှုံစရာနေရာ၊ အစားအစာ၊ ရေနံနှင့် ဆေးဝါးကုသရေးတို့ကို အလေးပေးအာရုံစိုက်၍ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်စေရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။ အရေးပေါ်အခြေအနေမျိုး၌ ဤအချက်သည် မဖြစ်မနေလိုအပ်သည့် အရေးကြီးကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကို နားလည်သဘော ပေါက်စေရန် အလွန်အမင်းခွဲခြားပုံဖော်မိပါက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံ၏ မြေယာပြဿနာများနှင့် အချိတ်အဆက်ကင်းမဲ့သွားစေနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိလာနိုင်သည်။ တကယ့်လက်တွေ့၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုသည် သူချည်းသက်သက် ထီးတည်းတည်းဖြစ်ပွားနေခြင်းမဟုတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပွားသည့်အချိန်သည် လည်း ယင်းနေရာ၌သာ ရပ်တန့်နေသည်မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်၍ စနစ်တကျဖော်ဆောင်သည်ဆိုဦးစို့ နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် မူလရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်အပ်နှံပေးရုံသက်သက်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ၏ကျေးလက်ဒေသများ၌ ကပ်ဆိုက်သကဲ့သို့ ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အခြေခံပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည် သို့မဟုတ် ရှောင်လွှဲနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အရေးတယူ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ခြင်းမပြုမိပါက ယင်းပြဿနာများသည် အလွယ်တကူတစ်ပတ်ပြန်လည်လာနိုင်သည် သို့မဟုတ် နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် မူလရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်အပ်နှံပေးရာမှ ရရှိထားသည့် အောင်မြင်မှုတိုင်းကို ပြောင်းပြန်လှန်ပစ်နိုင်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများအပါအဝင် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ ၏လိုအပ်ချက်များနှင့် လိုလားတောင့်တချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံကို ပိတ်လှောင်ထားလျက်ရှိသည့် မြေယာအခြေပြု နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝိပါဒ်ကွဲပြားမှုအလျင်၏ ကျယ်ပြန့် သည့် အခင်းအကျင်းကို ထင်ဟပ်မှုရှိရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်ပါသည်။

မျက်မှောက်ခေတ် နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သည့် ပုံစံများ

နိုင်ငံအတွင်း မညီမညာဖြစ်နေသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် အမျိုးသားရေးဦးတည် ချက်များကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု၏ အချို့သောလက္ခဏာများသည် နယ်မြေ ဒေသအလိုက် သိသိသာသာ ကွဲပြားနိုင်ပါသည်။ နယ်မြေဒေသတစ်ခုတည်းပင် ဖြစ်လင့်ကစား ပုံစံချင်းကွာခြားမှုများ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အခြေ အနေသည် မြင်သာထင်သာအရှိဆုံး သာကေတစ်ခုဖြစ်သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း၏ အချို့ သောအစိတ်အပိုင်းများသည် လုံးလုံးလျားလျားတိုက်ပွဲနယ်မြေအတွင်း ကျရောက်လျက်ရှိသော် လည်း ကျန်အစိတ်အပိုင်းများက တည်ငြိမ်လျက်ရှိသည်။ သို့သော်လည်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး တိမ်းရှောင်မှုသည် နေရာဒေသနှစ်ခုစလုံး၌ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ဆဲဖြစ်ကာ ဖြစ်ပွားသည့်အချိန်နှင့်

အကြောင်းရင်းခံခြင်းသာ ကွာခြားမှုရှိနိုင်သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အချို့သောရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းနယ်မြေဒေသများ၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် မြေယာသိမ်းဆည်းမှုမရှိသေးဟု ဆိုနိုင် သော်လည်း ကျေးလက်လက်လုပ်လက်စား ပြည်သူအတော်များများသည် မြေမဲ့ယာမဲ့များ သို့မဟုတ် မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်လုနီးပါး အခြေဆိုက်လျက်ရှိသည်။ လက်တွေ့၌ နိုင်ငံတွင်းရှိ မတူကွဲပြား သည့် နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်းနှင့် နယ်မြေတစ်ခုချင်းစီအကြား မတူကွဲ ပြားသည့် အခြေအနေ များပူးတွဲဖြစ်ပေါ်နိုင်သကဲ့သို့ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုလည်း ထဲထဲဝင်ဝင်ဆက်စပ်နေနိုင်ပါသည်။ ဤအချက် သည်နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မူလအခွင့်အရေးများ ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းနှင့် ရှေ့အလား အလာများကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးခက်ခဲသွားစေလျက်ရှိသည်။

လက်ရှိအချိန်၌ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုနှင့် မြေယာအခွင့်အရေးအခြေအနေ အရပ်ရပ်သည် ကျေးလက်နေလက်လုပ်လက်စားများကို လုံးဝမျက်နှာသာမပေးသည့် အခင်းအကျင်း သို့ဦးတည်ရွေ့လျားလျက်ရှိသဖြင့် 'မြေယာဂိဝါဒကွဲပြားမှု' တစ်ရပ်အနေဖြင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် အခင်းအကျင်းမျိုးကို ရည်ညွှန်းကိုးကားရန် အရေးကြီးလိုအပ်နေပါသည်။ မြေယာဂိဝါဒအစွန်း နှစ်ဖက်ကွဲပြားမှုသည် နှစ်ပေါင်းခြောက်ဆယ်ကျော် ရှည်ကြာလာခဲ့ပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်အား ဖြင့်ပို၍အရှိန်ရလာလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံအစိုးရ၏ ကျေးလက် လက်လုပ်လက်စားများ၏ လက်ထဲမှ မြေယာများကို လုပ်ငန်းစုများနှင့် ခေတ်သစ်စီးပွားရေးဇုန်ကောင်များ၏ လက်ထဲသို့ ထိုးအပ်ရန် အစိုးရမရသည့် ဥပဒေများ၊ မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် အကြီးစား၊ စီးပွားရေး အသား ပေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံရေးအစီအမံများ အတည်ပြုကျင့်သုံးမှုသည်လည်း မြေယူရာကင်းမောက်သကဲ့သို့ ပိုမိုဆိုးရွားလာစေခဲ့သည်။

တွင်းထွက်သယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲသည့် (သစ်ထုတ်လုပ်ရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့် ကျောက်ထုတ်လုပ်ရေး) လုပ်ငန်းများသည် သစ်တောနေသတ္တဝါများနှင့် သစ်တောများကို မြေလှန် အမြစ်ဖြတ်၍ မြေကမ္ဘာ့မျက်နှာစာ၌ ဧရာမအမာရွတ်ကြီးများကို စွဲထင်ကျန်ရစ်စေလျက်ရှိသည်။ ကွန်ကရစ်ရေလျှောင့်တံများက သဘာဝရေစီးရေလာများနှင့် ရေသံသရာစက်ဝန်းများကို ကပြောင်းကပြန်ဖြစ်စေရုံမက ဂေဟဗေဒစနစ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အလေ့အထများကို ချိန်အားနည်းသွားစေလျက်ရှိသည်။ စစ်ပုံသွင်း တပ်နေရာချထားသည့် နယ်မြေဒေသများနှင့် တိုးချဲ့တပ်စခန်းများသည် ကျေးရွာပိုင်မြေများနှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများသို့ မြေမြှုပ်မိုင်းများနှင့် တစ်စိမ်းတစ်ရံများကို တစ်ပါတည်းဆောင်ကျဉ်းလာကြသည်။ သီးနှံတစ်မျိုး တည်းစိုက်သည့် ဧရာမစီးပွားဖြစ်စိုက်ခင်းများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး တစ်စတစ်စတွင်ကျယ်လာခြင်း သည် မြေမျက်နှာသွင်ပြင်ကို ရေပြင်ညီဖြစ်သွားစေသဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ယုတ်လျော့ပြုန်းတီး လာပြီး ရေသံသရာစက်ဝန်းများ ကမောက်ကမဖြစ်ကုန်သည်။ အချို့သောနယ်မြေဒေသများ၌ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ရစေသည့် အကြောင်းရင်းခံအမျိုးမျိုးသည် မတူကွဲပြားသည့် ကာလအပိုင်း အခြားအလိုက် ဒွေးရောယှက်တင်ပေါင်းစပ်သွားကြသည်။ ရွာသူရွာသားများကို ၎င်းတို့၏ နေရင်း ရပ်ရွာဒေသများမှ မောင်းထုတ်လိုက်သည့် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ သစ်မဟုတ်သည့် တောထွက် ပစ္စည်းများ ရယူသုံးစွဲမှုကို ကန့်သတ်လိုက်သည့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးစီမံကိန်းကြီးများ လိုမ့်ဝင် လာခြင်းသည်လည်း အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ပိုမိုဆိုးရွားသွားစေလျက်ရှိသည်။ အလားတူအခင်း အကျင်းမျိုးဖြင့် 'အဏ္ဏဂါကာကွယ်ရေးနယ်မြေများ' ကိုလည်း တိုး၍ဖွဲ့စည်းထူထောင်နေကြသည်။^{၉၆}

ဤကဲ့သို့သော ဖိအားအမျိုးမျိုး၏ တစ်စတစ်စသက်ရောက်လာသည့် ရလဒ်အနေဖြင့် မြေနုနှင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် ထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ကြီးထွားလာ ခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအမျိုးမျိုး အများဆုံးပါဝင်လျက်ရှိသည့် ကျေးလက်နေလက်လုပ် လက်စား လူထုလူတန်းစားများအပေါ် ဆိုးရွားသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရိုက်ခတ်လာစေ သည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်၌ နေထိုင်သည်ဖြစ်စေ အပူပိုင်းအညာဒေသ၌ နေထိုင်သည်ဖြစ်စေ နယ်စပ် တိုင်းရင်းသားဒေသများ၌ နေထိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ တောင်ပိုင်း သို့မဟုတ် မြောက်ပိုင်း၌ နေထိုင် သည်ဖြစ်စေ အလွန်နည်းပါးသည့် ရပ်ရွာအနည်းအကျဉ်းခန့်သာ မထိမရှာအကောင်းပကတိအတိုင်း ကျန်ရှိနေသည်။ မြေယာအကျပ်အတည်းသည် လူထုလူတန်းစားများ၏ ဆက်စပ်လူမှုစီးပွားရေး အနေအထားနှင့် မိသားစုတစ်ခုချင်းအတွက်သာမက လူထုတစ်ရပ်လုံး၏ ဘဝသဘာဝရေး အတက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အကျကိုသော်လည်းကောင်း အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည်။

နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး
တိမ်းရှောင်မှုနှင့်
မြေယာအခွင့်အရေး
အခြေအနေ အရပ်ရပ်သည်
ကျေးလက်နေ
လက်လုပ်လက်စားများကို
လုံးဝမျက်နှာသာမပေးသည့်
အခင်းအကျင်းသို့
ဦးတည်ရွေ့လျား
လျက်ရှိသည်။

လက်တွေ့တွင်လည်း တိုင်းပြည်၏ အရပ်ဒေသအသီးသီး၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် လက်လုပ်လက်စားများ၊ မိသားစုများ၊ ရပ်ရွာများနှင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများသည် မတူကွဲပြားသည့် ရိုက်ခတ်မှုပုံစံအမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခံစားရလျက်ရှိသည်။

လတ်တလောဖြစ်သည့် မေလအစောပိုင်း ရက်သတ္တပတ်၌ ယနေ့နိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပျက်လျက်ရှိသည့် မြေယာအကျပ်အတည်းပုံစံ မည်မျှများပြားလျက်ရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြသွားခဲ့ပြီး နေရပ်ပြန်မည့် ဒုက္ခသည်များအရေး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ သို့မဟုတ် ဘေးဆီးရန်ကာများမရှိဘဲ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ဒုက္ခသည်များကို မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ရန် ဖိအားပေးခြင်း၊^{၄၀} လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် မွစာကြံနေသည့် ကချင်ပြည်နယ်၌ အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အဆိုတို့ပါ အပြိုင်အဆိုင်တောင်းဆိုလျက်ရှိသည့် ဟူးကောင်းတောင်ကြားဒေသရှိ မြေနေရာများကို သူပိုင်ငါပိုင် ရလိုမှုဖြင့် တောင်သူလယ်သမားများနှင့် ယုဇနကုမ္ပဏီတို့အကြား ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံမှုများ၊^{၄၁} ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်း အင်းလေးကန်ဒေသ၌ မြေနေရာသိမ်းယူ၍ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသို့ လွှဲပြောင်းရောင်းချလိုက်သည့် အစိုးရအပေါ် တောင်သူလယ်သမားများ၏ ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက်မှုများ၊^{၄၂} ရခိုင်ပြည်နယ် ကျောက်ဖြူဒေသမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ သွယ်တန်းခဲ့သည့် ရေနံပိုက်လိုင်း ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ငါးလုပ်ငန်းများပျက်စီးခြင်းနှင့် မြေယာဆုံးရှုံးခဲ့ရသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများ၊^{၄၃} စစ်ကိုင်းတိုင်းအထက်ပိုင်း ခန္တီးဒေသရှိ ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ရေးနယ်မြေတွင်း ကျရောက်လျက်ရှိသည့် မြေယာများပြန်လည်ရလိုမှုဖြင့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုအတွင်း ရဲတပ်ဖွဲ့မှ 'တရားမဝင်' ရေမဆေးရှာဖွေသူလေးဦးကို ပစ်သတ်ခဲ့ခြင်း၊^{၄၄} ကျောက်စိမ်းရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာ၌ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် တပ်မတော်မိသားစုဝင်များနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှုကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ထားပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို တောင်းဆိုလျက်ရှိသည့် ရပ်မိရပ်ဖများနှင့် ကချင်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ အသံများကို ကြားသိစေသည့် မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်ပြသမှုကို တားမြစ်ပိတ်ပင်သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ၊^{၄၅} နှင့် ပတ်သက်သည့်သတင်းဆောင်းပါးများစွာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ထိုကဲ့သို့သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အတွေ့အကြုံများက ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေရှိသည့် 'မြေယာအကျပ်အတည်း' ပုံစံသုံးမျိုးသုံးစား၏ သိသိသာသာကွဲပြားခြားနားမှုကို မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။ အမျိုးအစားတစ်ခုချင်းစီမှ သီးခြားဖြစ်ပေါ်လာသည့် 'ဘေးအန္တရာယ်' အမျိုးအစားအလိုက် အထူးတလည်ထိခိုက်နစ်နာနိုင်သည့် လူထုလူတန်းစားများ ကွာခြားသွားလေ့ရှိသည်။ ဂျက်ဆီရီဘော့တ်က 'ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားမှုဆိုသည်မှာ ဘေးဒုက္ခဆိုးများကျရောက်စဉ် မြေပြင်၌ တွေ့မြင်ရသည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အစိုးရခြင်း' ဖြစ်သည်ဟု ရေးသားခဲ့ပြီး 'လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်းအတွင်းမှ ဖန်တီးခြင်း' ဖြစ်သဖြင့် လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်းအတွင်းနှင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား ကွာခြားမှုများရှိလာနိုင်သည်။^{၄၆} သို့သော်လည်း 'လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်းအတွင်းမှ ဖန်တီးခြင်း' ဖြစ်သည်ဆိုပါက ထိုကဲ့သို့သော ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားမှုကို လူ့ဘောင်အသိုက်အဝန်းမှ ပြန်လည်ကုစားနိုင်စွမ်းရှိသင့်ပြီး မလိုလားအပ်သည့် အခြေအနေသုံးမျိုးကလည်း ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် လုပ်ဆောင်သင့်သည့် ကိစ္စရပ်များကို အသီးသီးအကြံပြုပေးလျက်ရှိသည်။ (အဓိကအသုံးအနှုန်းများနှင့် သဘောတရားများ အနှစ်ချုပ်ပါ ဇယားကွက်ကိုကြည့်ပါ။)

ပထမအမျိုးအစား (ပုံစံ ၁) ၌ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများပါဝင်သည်။ လူပေါင်းများစွာသည် ၁) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ ၂) အာဏာရှင်ဆန်သည့် စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးစီမံချက်များ သို့မဟုတ် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုလျှော့ချရေး စီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် ၃) သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ ကျရောက်လာခြင်းတို့ကြောင့် မိမိတို့၏ နေရင်းရပ်ရွာဒေသများမှ လွင့်ထွက်သွားကြသည်။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွဲပြားသယောင်ထင်မြင်ယူဆရသော်လည်း အခင်းအကျင်းသုံးမျိုးစလုံး၌ တူညီလျက်ရှိသည့် အခြေခံလက္ခဏာရပ်တစ်ခုစီ အသီးသီးရှိကြရာဝယ် မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ ၎င်းတို့ကြောင့် မဖြစ်မနေ သို့မဟုတ် အလိုအလျောက်နေရပ်စွန့်ခွာရခြင်းမရှိသကဲ့သို့ ရှုမြင်ရသော်လည်း အခြားသောသူများထက် အချို့သောသူများက နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရနိုင်သည့် အလားအလာပိုမိုမြင့်မားလျက်ရှိသည်။ ဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းကို

‘ကပ်ဆိုး’တစ်ခုဖြစ်စေခဲ့သည့် အရာသည် ဆိုင်ကလုန်းမှန်တိုင်းကိုယ်တိုင်မဟုတ်ဘဲ လူများ၏ မှန်တိုင်းရိုက်ခတ်စဉ် အကာအကွယ်မဲ့ဖြစ်နေသည့် အခြေအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားမှုသာလျှင်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင်လည်း အချို့သောသူများ၏ နေအိမ်နှင့် တောင်ယာပတ်ဝန်းကျင်သို့ တိုးချဲ့လာသည့် တပ်နေရာချထားမှုများက ၎င်းတို့ကို အခြားသူများထက်စာလျှင် မြေမြှုပ်မိုင်းကြောင့် သေဆုံးနိုင်ခြေ သို့မဟုတ် ကိုယ်အင်္ဂါပျက်စီးဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ ပိုမိုမြင့်မားသည့် အန္တရာယ်တွင်းသို့ တွန်းပို့လျက်ရှိသည်။

အလားတူပင် စီမံကိန်းကြီးများ၏ ရိုက်ခတ်မှုမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကြောင့် ထိခိုက်လာနိုင်သည့် အလားအလာသည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တူညီမှုမရှိနိုင်ပေ။ နယ်မြေဒေသတစ်ခုကို ‘မြေလွတ်၊ မြေလပ် နှင့် မြေရိုင်း’ အဖြစ် တရားဝင်သတ်မှတ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် အချို့သောသူများ (သို့မဟုတ် လူအစုအဖွဲ့များ) သည် အခြားသူများထက်စာလျှင် မြေသိမ်းခံရနိုင်ခြေ ပိုမိုမြင့်မားလာသည့်အပြင် ကျန်အမျိုးအစားများထက်စာလျှင် ‘ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့်’ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်မှုကို ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့်အလားအလာ ပိုမိုမြင့်မားလာစေပါသည်။ အလားတူပင် နယ်မြေဒေသတစ်ခုကို ‘ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆုံရပ်ဒေသများ’ အဖြစ် ဂီရောမိဆန်ဆန်ခင်းကျင်းပုံဖော်၍ အချို့သောအလေ့အထများကို ‘သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည့်’ လုပ်ရပ်များအဖြစ် အမည်တပ်၍ အချို့သောသူများကို ‘သစ်တောဖျက်ဆီးသူများအဖြစ်’ ရေးဆွဲပုံဖော်ခြင်းအားဖြင့် အခြားသူများထက်စာလျှင် ဤလူထုလူတန်းစားများသည် ‘အကြီးစားထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းမှ’ မောင်းနှင်သည့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုကို ကြုံတွေ့နိုင်သည့် အလားအလာ ပိုမိုမြင့်မားလာသည်။ ဒေသတွင်း မည်သည့်အခြေအနေရှိနေပါစေ အမျိုးအစား (၁) ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုအတွက် ဆင်းရဲသားများကို အမှန်တကယ်မျက်နှာသာပေး၍ အခွန်ရှည်တုံ့သည့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှင်းပေးခြင်းသည်သာလျှင် ကုစားရေးနည်းလမ်းအမှန်ဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှင်းပေးခြင်းသည် ၁) တတ်နိုင်သမျှ ဆိုးရွားသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု သို့မဟုတ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေးဥပဒေကို ဆိုးဆိုးရွားရွားချိုးဖောက်သည့် အခြေအနေမျိုးမဖြစ်ပေါ်မီက ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူ၏ ယခင်အခြေအနေအတိုင်း ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့်^{၇၇} ၂) ၎င်းတို့အား ကာလရှည်နေထိုင်၍ လုပ်ကိုင်စားသောက်ခွင့်ပြု၍ လုပ်သာကိုင်သာရှိစေသည့် လူထုရေးရာမူဝါဒများအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ မြေယာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ လေးစားလိုက်နာသည့် အာမခံချက်များ ပြင်ဆင်ပေးခြင်းတို့ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။^{၇၈}

ဒုတိယအမျိုးအစား (အမျိုးအစား ၂) ၌ အသိအမှတ်ပြုခြင်းမခံရသူများဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သူများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် ဆိုးရွားသည့်အခြေအနေမျိုး ကြုံတွေ့နေရလင့်ကစား မိမိတို့၏မြေယာများကို ဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်ထားကြသော်လည်း ထိုကဲ့သို့သောသူများနှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ လေးလေးစားစားဖြင့် အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြု၍ အကာအကွယ်ပေးမှု ကင်းမဲ့နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော အခြေအနေမျိုးသည် အများအားဖြင့် မြေယာလုယူမှုခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရပြီး ဥပဒေအရ တရားဝင်သည်ဖြစ်စေ မဝင်သည်ဖြစ်စေ မြေပြင်၌ ဓလေ့ထုံးတမ်းစနစ်များကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးလျက်ရှိသူများနှင့် နေရာဒေသများ၌ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည်။ တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်များကလည်း ထိုကဲ့သို့သော ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာစနစ် သို့မဟုတ် နားလည်မှုဖြင့်အသုံးပြုသည့်ပုံစံများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းမရှိဘဲ စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုလုပ်ငန်းများအတွက် ခွဲဝေချထားပေးနိုင်သည့် မြေယာများအဖြစ် ပစ်မှတ်ထားခံရလျက်ရှိသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း မိမိတို့၏ မြေယာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအရ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံရမှုဖြင့် လုံခြုံသွားမည်ဟု ကံသေကံမ မဆိုနိုင်ပေ။ အသိအမှတ်ပြုခြင်းဟူသည့် သဘောတရားသည် ဥပဒေရပ်ဝန်းသက်သက်ထက် သာလွန်လေးနက်မှုရှိပြီး တရားဝင်မှတ်ပုံတင်မှုတစ်ခုတည်းဖြင့် ကန့်သတ်ထား၍မရစေကောင်းပေ။ လူသားတစ်ဦးအဖြစ် မွေးဖွားလာသည့် လူတိုင်းသည် တရားဝင်တန်းတူရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရှိသည်ဟူသည့် နိုင်ငံရေးသဘောတရား တစ်ခုဖြစ်ပြီး အသားအရောင်၊ ဘာသာရေး၊ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု၊ လူမှုအဆင့်အတန်း၊ အမျိုးသမီး-အမျိုးသားရေးရာ၊ ကျား/မဖြစ်ခြင်း၊ အသက်အရွယ် သို့မဟုတ် စွမ်းဆောင်ရည်ကွဲပြားမှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိပေ။ ဤကဲ့သို့သော နက်ရှိုင်းသည့်အနှစ်သာရ ကင်းမဲ့ခြင်းသည် ကျေးလက်နေလက်လုပ်လက်စားပြည်သူများ၏ ဖော်ပြပါ လိုအပ်ချက်နှင့် လိုလားချက်အစစ်အမှန်များအပေါ်

တည်ဆဲဥပဒေမူဘောင်များ
ကလည်း ထိုကဲ့သို့သော
ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ
စနစ် သို့မဟုတ်
နားလည်မှုဖြင့်
အသုံးပြုသည့်ပုံစံများကို
အသိအမှတ်ပြုခြင်းမရှိဘဲ
စီးပွားရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု
လုပ်ငန်းများအတွက်
ခွဲဝေချထားပေးနိုင်သည့်
မြေယာများအဖြစ်
ပစ်မှတ်ထားခံရလျက်
ရှိသည်။

တာဝန်ခံမှုမရှိဘဲ ကိုယ်စားပြုမှုကင်းမဲ့ခြင်း၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် အမျိုးသားအရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျမဟုတ်သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။

ထိုကဲ့သို့သော ခွဲခြားချက်လုပ်ထားမှုသည် ကျေးလက်လက်လုပ်လက်စားတောင်သူများ မှီခိုအားထားရလျက်ရှိသည့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ အသိုက်အမြိုကို ယုတ်လျော့အား နည်းသွားစေသည့်အပြင် ၎င်းတို့၏ အလေ့အထများနှင့် လုပ်အားကြောင့်ဖြစ်တည်လာသည့် အသီး အပွင့်များကိုလည်း တန်ဖိုးလျော့နည်းသွားစေလျက်ရှိသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ကြွေးမြီထူပြော၍ စီးပွားရေးအရ ဘေးကျပ်နံ့ကျပ်ဖြစ်လာပြီး ရှေ့အနာဂတ်မရေမရာဖြစ်လာကာ 'တဖြည်းဖြည်း လှိုက်စားဝါးမြို' ခံရသည့် အခြေခံလိုအပ်ချက်လာခဲ့သည်။ လူထုလူတန်းစားများအတွက် ရွေးချယ်စရာ တဖြည်းဖြည်းနည်းပါး၍ ထွက်ပေါက်မဲ့လာသည့်အဆုံး၌ အသက်ရှင်သန်နိုင်ရေးနှင့် ရေတိုကုစား ရေးနည်းလမ်းအနေဖြင့် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် မိမိတို့၏ နှစ်ရှည်လများထိန်းသိမ်းလာခဲ့သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ထိုးကျွေးအပ်နှံလိုက်ရသည့် အခြေအနေမျိုး ကြုံတွေ့လာရခြင်းကို အချို့သောလေ့လာသူများက 'ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာသည့်' အလားအလာကောင်းများအဖြစ် ပြောင်းပြန် ရှုမြင်သုံးသပ်နေကြသည်။ သို့သော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန်အတွက် ကျေးလက်နေ လက်လုပ် လက်စားပြည်သူများကို အပြောင်ရှင်းရန်လိုအပ်သည်ဟူသည့် အမြင်သဘောထားမျိုးကို လက် သင့်ခံခြင်းမရှိသူများက ကျေးလက်နေလက်လုပ်လက်စားပြည်သူများကို တန်ဖိုးထား၍ ၎င်းတို့အား မိမိတို့၏မြေပေါ်၌ ဂုဏ်သိက္ခာရှိသည့် ဘဝနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ တည်ထောင် နိုင်စေရန် အထောက်အကူပြုမှုများပါဝင်သည့် အခြားရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများကိုလည်း ဖော် ဆောင်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်လျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအမျိုးအစား ၂ ကဲ့သို့သော အခြေအနေ မျိုး၌ ကင်းမဲ့လျက်ရှိသည့် အသိအမှတ်ပြုမှုအတွက် အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ လေးစားသမှုဖြင့် အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြု၍ အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည်သာလျှင် ကုစားရေးနည်းလမ်းအမှန်ဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ မြေယာနှင့် ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝလေးစား လိုက်နာရန် အာမခံပေး၍ (ဥပမာ တရားဥပဒေအရရော အပြုအမူအားဖြင့်ပါ) ၎င်းတို့၏ မြေယာများ ပေါ်၌ ရေရှည်ရှင်သန်နေထိုင်ခွင့်ရရှိစေရန် အထောက်အကူပြုသည့် လူထုရေးရာမူဝါဒများဖြင့် ထပ် လောင်းအားဖြည့်ပေးရန်လိုအပ်သည်။

တတိယအမျိုးအစား (အမျိုးအစား ၂) သည် မြေမဲ့ယာမဲ့ လက်လုပ်လက်စားများက ခိုင်မာ၍ ဂုဏ်သိက္ခာရှိသည့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ တည်ထောင်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် အခြေအနေမျိုး၌ ဩဇာအာဏာရှိသည့် လက်တစ်ဆုပ်စာ ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများက မြေဧက ပေါင်းမြောက်များစွာကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ခြယ်လှယ်လျက်ရှိသည်။ မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်နေသည့် လူတန်း စားများ၌ မိမိတို့၏ မြေယာအခွင့်အရေးများကို သီးသန့်အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းမရှိသည့် ကျေးလက် အိမ်ထောင်စုများမှ အမျိုးသမီးများ၊ အမွေဆက်ခံခွင့်ငြင်းပယ်ခံထားရသည့် ကျေးလက်အိမ်ထောင် စုများရှိ ကလေးသူငယ်များနှင့် မောင်နှမသားချင်းများ၊ အခြားသူများ၏ စိုက်ခင်း သို့မဟုတ် ငါးလုပ် ငန်းများ၊ စီးပွားဖြစ်စက်မှုသီးနှံစိုက်ခင်းကြီးများ၊ ဧရာမစိုက်ပျိုးရေး စီမံကိန်းကြီးများ သို့မဟုတ် အခြား ကျေးလက်စက်ရုံအလုပ်ရုံများ၌ နေထိုင်အလုပ်သမားအဖြစ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသူများနှင့် မိမိတို့၏ မြေယာများကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသူများ သို့မဟုတ် မည်သည့်အခါကမျှ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခဲ့ဖူးခြင်း မရှိသလို ခေတ်သစ်စီးပွားရေးအခင်းအကျင်း၌လည်း အံဝင်ဝင်ကျမဖြစ်နေသည့် 'လူပိုလူလွတ်' များပါဝင်နိုင်ပါသည်။^{၉၉}

ယနေ့ခေတ် ကျန်အာရှနိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အန္တရာယ်ကြီးသည့် ယုံတမ်းစကား တစ်ခုကို ဖန်တီးနေကြသည်။ တန်းယားလီက 'ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သံဓိဋ္ဌာန်သည် သန်းလေး ထောင်သော ကျေးလက်နေ လူထုလူတန်းစားများအတွက် ကျေးလက်မှသည် မြို့ပြဆီသို့တက် လှမ်း၍ စိုက်ခင်းများမှသည် စက်ရုံများဆီသို့ တက်လှမ်းနိုင်မည့် စင်္ကြံတစ်ရပ် ဖန်တီးပေးလိမ့်မည် ဟူသည့် ယုံတမ်းစကားသည် တံလျှပ်ကဲ့သို့ အရာမထင်ကြောင်းသက်သေပြလျက်ရှိသည်။^{၁၀၀} ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။ မြေယာမရှိသည့် သို့မဟုတ် မြေရရှိနိုင်သည့် အလားအလာမရှိသည့် ကျေးလက် လက်လုပ်လက်စားများသည် ခိုင်မာသည့်အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန်အတွက် အမြဲတမ်းလိုလို ရေကြည်ရာ မြက်နရာ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာလေ့ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့အားလုံးနီးပါးသည် အများအားဖြင့်

မြေယာမရှိသည့် သို့မဟုတ်
မြေရရှိနိုင်သည့်
အလားအလာမရှိသည့်
ကျေးလက်
လက်လုပ်လက်စားများသည်
ခိုင်မာသည့်အလုပ်အကိုင်
ရှာဖွေရန်အတွက်
အမြဲတမ်းလိုလို
ရေကြည်ရာမြက်နရာ
ရွှေ့ပြောင်းသွားလာလေ့
ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့
အားလုံးနီးပါးသည်
အများအားဖြင့်
ကျွန်သာသာခိုင်းဖတ်ဘဝ
ဖြင့်အလွန်အန္တရာယ်များ၍
ရေရာသေချာမှုမရှိသည့်
လက်တိုလက်တောင်း
ကျပ်နံ့အလုပ်အကိုင်များ၌
ခရီးဆုံးသွားလေ့ရှိသည်။

ကျွန်သားသားခိုင်းဖတ်ဘဝဖြင့် အလွန်အန္တရာယ်များ၍ ရေရာသေချာမှုမရှိသည့် လက်တိုလက် တောင်း ကျပန်းအလုပ်အကိုင်များ၌ ခရီးဆုံးသွားလေ့ရှိသည်။ ယင်းတို့၌ ပညာရေးဆိုင်ရာ အခွင့် အလမ်းများနှင့် အခစားအလုပ်အကိုင်များ ရှာဖွေလုပ်ကိုင်ရန် ရွှေ့ပြောင်းသွားလာခဲ့သော်လည်း မြို့ပြကျူးကျော်ရပ်ကွက်များ၌ ဖြစ်သလိုနေထိုင်၍ ကြုံရာကျပန်းလုပ်ကိုင်စားသောက်ရသည့် အခြေအနေ၌ လမ်းဆုံးသွားကြသဖြင့် မြို့ပြဘဝကို စွန့်ခွာ၍ ကျေးလက်ဒေသ အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းလုပ်ငန်းများဖြင့် မိမိတို့၏ဘဝကို ပြန်လည်တည်ဆောက်လိုကြသည့် မြေမဲ့ယာမဲ့များလည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေအရ စည်းကြပ်ခွင့်ပြုထားလေ့မရှိသည့် ဖားကန့်ကဲ့သို့သော ကျောက်မျက်ရတနာတူးဖော်ရေး မိုင်းတွင်းများရှိ အလွန်အန္တရာယ်များ၍ လူသားတစ်ဦးအနေဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် မသင့်လျော်သည့် သမားရိုးကျမဟုတ်သော အလုပ်အကိုင်များ၌ ခရီးဆုံး သွားကြသူများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တတိယအမျိုးအစားရှိ မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်ခြင်းနှင့် တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းတို့အတွက် စစ်မှန်သည့် မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေးသည်သာ ကုစားရေး နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေးသည် မြေယာဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှု များ ပပျောက်သွားအောင် ဆောင်ရွက်၍ အနာဂတ်တွင်လည်း ထပ်မံဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမရှိစေရန် ပြတ်ပြတ်သားသား တားဆီးကာကွယ်ခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ မြေလက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို ထိန်း ချုပ်သည့် ဘေးဆီးရန်ကာရေး နည်းလမ်းပေါင်းများစွာရှိသည့်အနက် 'အနိမ့်ဆုံးပိုင်ဆိုင်ရမည့် မြေယာပမာဏသတ်မှတ်ခြင်း' (နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် အနိမ့်ဆုံး မြေယာပမာဏ) နှင့် 'အမြင့်ဆုံးမြေယာပိုင်ဆိုင်မှု ပမာဏသတ်မှတ်ခြင်း' (ခွင့်ပြုပေးနိုင်သည့် အမြင့် ဆုံးမြေယာပမာဏ) ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ဤအခင်းအကျင်းအတွက် အရေးပါသည့် နောက်ထပ်ကိစ္စရပ်နှစ်ခု ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ် သည်။ ပထမအချက်အနေ ဖြင့် မြေယာတန်းတူညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အခင်းအကျင်း၌ မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေးလုပ်ငန်းများ ပါဝင်မှုမရှိဘဲ မြေယာအခွင့်အရေးကို 'တရားဝင်စနစ် အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခြင်း' သည် ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများကိုသာ အားပေးအားမြှောက်ပြုရာ ရောက်သွားစေလိမ့်မည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပိုမိုနက်ရှိုင်းသည့် မြေယာ တန်းတူညီမျှမှုကို တရားဝင်စနစ်အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းရာရောက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ အချက်အနေဖြင့် မြေယာတန်းတူညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် အခင်းအကျင်း၌ မြေပြန်လည် ခွဲဝေချထားပေးသည့် လုပ်ငန်းများပါဝင်မှုမရှိဘဲ မြေယာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို 'ပြန် လည်အပ်နှံပေးခြင်း' သည်လည်း ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများကိုသာ ထပ်လောင်းခိုင်မာသွားစေသဖြင့် မြေယာတန်းတူညီမျှမှုကို ထပ်မံ၍ တရားဝင်ဖြစ်သွားစေနိုင်ပါ သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု (ပထမအမျိုးအစား) သည် တန်းတူညီမျှမှု၌ သန္ဓေတည်ထားသည့် ပိုမိုကျယ်ပြောသော မျက်မှောက်ခေတ် မြေယာပြဿနာ ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်နေသကဲ့သို့ အပြည့်အဝအသိအမှတ်ပြုမှုကင်းမဲ့ခြင်း (အမျိုးအစား ၂) နှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်ခြင်း (အမျိုးအစား ၃) တို့နှင့်ပါ ဒွန်တွဲဖြစ်တည်လျက်ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရလဒ်တစ်ခုအနေဖြင့် အခြားဆက်စပ်ကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမပြုဘဲ ကိစ္စရပ်တစ်ခု တည်းကိုသာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားခြင်းသည် မြေယာတန်းတူညီမျှမှုကို ပြေလည်သွား စေနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် မြေယာဝါဒကွဲပြားမှုကိုသာ ပေါ်ပေါက်လာစေလျက်ရှိသည် (ဤအချက်ကို 'အခြားဒေသများ၏ အတွေ့အကြုံများ' ဟူသည့်အပိုင်း၌ ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်)။ ချုပ်၍ဆိုရသော် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ၍ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ၏ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးသည် ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွက် အပူတပြင်း ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်နေကြောင်း သံသယရှိစရာမလိုသော်လည်း ဤကိစ္စရပ် တစ်ခုတည်းကိုသာကွက်၍ အလေးပေးဆောင်ရွက်၍ မရနိုင်ပေ။ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင် မှု၏ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် အခင်းအကျင်းကို အနုလုပ်ပဋိပက္ခ နားလည်သဘောပေါက်ပါမှ အခွန်ရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိမြေယာပြဿနာကို မောင်းနှင်လျက်ရှိသည့် အရေးကိစ္စသုံးခုဖြစ်သည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ် ဘေးတိမ်းရှောင်မှု၊ အသိအမှတ်ပြုမှုကင်းမဲ့ခြင်းနှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်ခြင်းတို့ကို တစ်ပါတည်းဖြစ်စေ တစ်ခုခြင်းဖြစ်စေ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ်မူတည်၍ မည်သည့်အရပ် ဒေသ၌ မည်သူတို့ နေထိုင်နိုင်ပြီး မြေယာနှင့်ပတ်သက်၍ ဆောင်ရမည့်ကိစ္စများနှင့် ရှောင်ရမည့်

ကိစ္စများကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ မြေယာပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့်ပုံစံက မျက်မှောက်နှင့် အနာဂတ်၌ မည်သူက မည်သည့်မြေယာကို မည်သည့်အခွင့်အရေးဖြင့် မည်မျှကြာကြာ မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အသုံးပြုနိုင်သည် သို့မဟုတ် အသုံးပြုနိုင်ခြင်းမရှိဟု အဆုံးအဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ဤအချက်သည် စစ်မှန်သည့်ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့် ဒီမိုကရေစီဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေရှိမရှိကို ဆုံးဖြတ်ပေးသွားပါလိမ့်မည်။ ဤကိစ္စရပ်များကြောင့် 'ဆင်းရဲသားအချင်းချင်းအငြင်းပွားမှုများ' ပေါက်ကွဲပေါ်ထွက်လာပြီး 'ဆင်းရဲ၍ အပယ်ခံထားရသည့် ထိခိုက်ရန်လွယ်ကူသူများ' လွင့်ထွက်သွားနိုင်သည့် အလားအလာရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်ပွားလာစေရန် ခွင့်ပြုထားခြင်းအားဖြင့် မြေယာတန်းတူမညီမျှမှုနှင့် ဝိဝါဒကွဲပြားမှုများကိုသာ ပိုမိုပြင်းထန်လာစေပါလိမ့်မည်။ ကာကွယ်တားဆီးမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဖော်ဆောင်ခြင်းမရှိပါက အဆိုးဝါးဆုံးအခြေအနေတစ်ခု ဖြစ်သွားနိုင်သဖြင့် တစ်ငွေ့ငွေ့ဖြင့် လျှိုက်စားလျက်ရှိသည့် ထိုကဲ့သို့သောအခြေအနေကို ယခုပင်စ၍ အပြုသဘောဆန်ဆန် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်ပါသည်။

မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မူလအခွင့်အရေးများ ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းတို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသည့် ဆင်းရဲသားအခြေပြု အစီအစဉ်တစ်ခု၏ အခရာကျသည့် သော့ချက်များ

- က။ မြေယာကို ချက်ခြင်းလက်ငင်း လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခြင်းမရှိစေရန် တားဆီးကာကွယ်ပေး၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရန်အတွက် လုံလောက်သင့်လျော်ပြီး နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန်အတွက် အနည်းဆုံးလိုအပ်သည့် မြေယာပမာဏ သတ်မှတ်ခြင်း၊
- ခ။ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများကို မြေနေရာချထားပေးရာ၌ အများဆုံးချပေးနိုင်သည့် ပမာဏနှင့် အကြီးစားလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မြေ/သစ်တောထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး စီမံကိန်းကြီးများ အများဆုံးလုပ်ကိုင်နိုင်သည့် ပမာဏကန့်သတ်ထားရှိခြင်း၊
- ဂ။ မြေယာထိန်းချုပ်စီမံရာ၌ ကျေးရွာအတွင်း နောင်အနာဂတ်တွင် တိုးပွားလာမည့် အိမ်ထောင်မိသားစုသစ်များအတွက် အရန်မြေခွဲဝေချထားခြင်းနှင့် ကျေးရွာပိုင်မြေများနှင့် တစ်ဦးချင်းပိုင်မြေယာများကို ပြင်ပသို့ ရောင်းချမှုကို ပိတ်ပင်တားမြစ်မှုတို့အပါအဝင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အလေ့အထများကို လေးစားအသိအမှတ်ပြု၍ အထောက်အကူပြုခြင်း၊
- ဃ။ တစ်ပိုင်တစ်နိုင် စိုက်ပျိုးရေးသမားများ၊ ဒေသတွင်းစားနပ်ရိက္ခာစနစ်များနှင့် စားနပ်ရိက္ခာအုပ်စိုးစီမံမှုဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာကိုအထောက်အကူပြု၍ သာတူညီမျှရှိစေသည့် မူဝါဒမျိုးမဟုတ်ခဲ့လျှင် ရွာသူရွာသားများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းအတွက် ဈေးကွက်အတွင်း တနည်းနည်းဖြင့် ရှုံးနိမ့်သွားသည့်အခါ မိမိတို့၏ မြေယာများကို ချက်ခြင်းလက်လွှတ်ဆုံးရှုံးသွားနိုင်ခြင်း၊
- င။ လူမှုရေးအဆင့်အတန်းကို အလေးဂရုပြုခြင်း - မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မူလအခွင့်အရေး ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးလုပ်ငန်းများ၏ အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများသည် မြေပေါ်၌ လုပ်ကိုင်စားသောက်သည့် ဆင်းရဲသားများဖြစ်ကြောင်း သေချာအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- စ။ တိုင်းရင်းသားအရေး နိုးကြားသတိရှိခြင်း - တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအကြားရှိ တင်းမာမှုများကို လူမှုရေး တရားမျှတမှု ရှုထောင့်မှ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြင့် မတူကွဲပြားသည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအသီးသီး၏ သီးခြားအခွင့်အရေးများကို ခိုင်မာသေချာစေခြင်း၊
- ဆ။ အမျိုးသမီးအမျိုးသားရေးရာ နိုးကြားသတိရှိခြင်း - မြေယာထိန်းချုပ်စီမံရာ၌ အမျိုးသမီးများ၏ သီးခြားရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ခိုင်မာသေချာစေခြင်း၊
- ဇ။ ဂေဟဗေဒစနစ်အရ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲခြင်း - အနာဂတ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်မှုများအပါအဝင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည့် မြေအသုံးပြုမှုပုံစံများနှင့် အလေ့အထများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းအားဖြင့် နယ်မြေဒေသတစ်ရပ်လုံးကို လွှမ်းမိုးမှုရှိစေသည့်ရှုထောင့်မှ ဂေဟဗေဒစနစ်အရ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုရှိစေရန် ဂရုတစိုက်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

အောက်ခြေမြေပြင်မှ အမြင်သဘောထားများ

တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များအကြား ဆယ်စုနှစ်ခန့်ခွာမှု ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် အလုံးအရင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု များဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့်အပြင် စစ်ဒဏ်သင့်နယ်မြေဒေသများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအကြား ကစဉ့်ကလျားဖြင့် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ မြေနှင့် ဆက်စပ်သယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် (မြေပြန်လည်ခွဲဝေ ချထားပေးခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မူလအခွင့်အရေးများပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းတို့ကို ပေါင်း စပ်ထားသည့် ဆင်းရဲသားအခြေပြုအစဉ်တစ်ခု၏ အခရာကျသည့် သော့ချက်များပါဝင်သည့် ဇယားကွက်ကို ကြည့်ရှုပါ) ၎င်းတို့ရသင့်ရထိုက်သည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုမှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ အသိအမှတ်ပြုမှုမရှိခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ပေါ်ထွက်လာသည့် နိုင်ငံရေး-ဂေဟဗေဒဆိုင်ရာနှင့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကပ်ဆိုးများကို ကြုံတွေ့ခံစားရနိုင်သည့် အလားအလာပိုမိုမြင့်မားလာစေလျက်ရှိသည်။ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုကို တိုက်ရိုက် ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းရင်းဖော်ပြချက်များသည် တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားနေခြင်း သို့မဟုတ် အတင်း အကျပ်ရွှေ့ပြောင်းနေရာချထားခြင်း သို့မဟုတ် ယင်းတို့၏ ခြိမ်းခြောက်ဖိအားပေးမှုတို့ဖြစ်သည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ရုတ်တရက်ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့် သို့မဟုတ် တစ်ဟုန်ထိုးချဉ်းကပ်ဖြစ်ပေါ် တတ်သည့် သဘောသဘာဝသည် လူများအား အဝတ်တစ်ထည်ကိုယ်တစ်ခုဖြင့် လက်တစ်ဆုပ် စာသယ်နိုင်သမျှ သို့မဟုတ် ဦးခေါင်းပေါ်ရွက်နိုင်သမျှဖြင့် ဝရန်းသုန်းကားစွန့်ခွာသွားရစေသည်။

နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မည့် နယ်မြေဒေသများကို ရွေးချယ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း မရှိသလောက်နည်းပါးတတ်သည်။ နိုင်ငံတကာနယ်နိမိတ်ကို ဖြတ်ကျော်သွားကြသူများသည် ထိုင်း နိုင်ငံကဲ့သို့သော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ခိုလှုံရန် သို့မဟုတ် ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားအဖြစ် လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန် သို့မဟုတ် မလေးရှား၊ ဩစတြေးလျ သို့မဟုတ် အနောက်တိုင်းရှိ ပိုမိုဝေးလံသည့် တတိယနိုင်ငံများသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရန် ကြိုးပမ်းလေ့ရှိသည်။ ကျန်သောသူများက IDP စခန်းများ သို့မဟုတ် စခန်းပြင်ပရှိ နေရာလွတ်များ၌ ပြည်တွင်းနေရပ် စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများအဖြစ် နိုင်ငံအတွင်း၌သာ ဆက်လက်ကျန်နေရပ်ခဲ့ကြသည်။ မည်သည့်အရပ်ဒေသသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားသည်ဖြစ်စေ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု အတွေ့အကြုံသည် လူတစ်ဦးချင်းစီအလိုက် ရိုက်ခတ်မှုရှိစေနိုင်သဖြင့် အထူးတလည်လိုအပ်သည့် အကူအညီများ သို့မဟုတ် လူမှုစီးပွားရေးအဆင့်အတန်း၊ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်၊ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားရေးရာနှင့် အသက်အရွယ်အပိုင်းအခြားအပေါ်မူတည်၍ ထိခိုက်သည့်ပုံစံချင်း ကွဲပြား သကဲ့သို့ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်း သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ မသန်စွမ်း ဖြစ်နေခြင်းကဲ့သို့သော အခြားမောင်းနှင်အားများကြောင့်လည်း ထိခိုက်မှုအတိမ်အနက် ကွဲပြား ခြားနားနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော လူသားများ၏ ထိခိုက်နာကျင်မှုသည် အတိုင်းမသိ ပြင်းထန် လွန်းလှသည်။

အရေးပေါ်ခိုလှုံစခန်းသို့ ရောက်ရှိလာနိုင်သူများအတွက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထား ရေးအကူအညီများရရှိ နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းပိုရှိသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့သော အကူအညီ များသည် ၎င်းတို့၏လိုအပ်ချက်များ အားလုံးကို ကာမိစေသည်အထိတော့ လုံလောက်မှုရှိနိုင်မည် မဟုတ်သကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဘက်လိုက်ဆုံးဖြတ်မှုများသို့မဟုတ် ဖိအားများကြောင့် ခန်းခြောက် သွားနိုင်သည့်အပြင် ရုပ်သိမ်းသွားသည်အထိလည်း ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ အချို့သောသူများသည် အကူအညီရရှိနိုင်သည့် အရပ်ဒေသများသို့ ရောက်ရှိလာနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ပို၍နက်သည့် တောတွင်း ဒေသများသို့ တိုးဝင်ခိုလှုံသွားခြင်းမျိုး သို့မဟုတ် ပလပ်စတစ်များဖြင့် လက်ဖြစ်ပြင်ဆင်ထားသည့် လမ်းဘေးစစ်ရှောင်စခန်းများ၌ အဆုံးသတ်သွားခြင်းမျိုး ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ မည်သည့်အရပ် ဒေသသို့ ဦးတည်တိမ်းရှောင်ပါစေ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူ အများအပြားသည် ဆက်လက် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအတွင်း ငတ်မွတ်ခြင်းနှင့် ဖျားနာခြင်းတို့အပြင် ရိုးဖြောင့်မှု မရှိသူများ၏ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မှု သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတို့ကြောင့်ပါ ထိခိုက်ပျက်စီး နိုင်ခြေမြင့်မားလျက်ရှိသည်။

လူသားချင်းစာနာ
ထောက်ထားရေးအကူအညီ
နှင့် အခြေခံလူမှုရေးနှင့်
စီးပွားရေးဆိုင်ရာ
အခွင့်အရေးများကို
ပုံမှန်လက်လှမ်းမီ
အသုံးပြုနိုင်ခြင်းကလည်း
နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်
ခဲ့ရသူများ၏ အခက်အခဲ
များနှင့် ၎င်းတို့၏
ထိခိုက်နစ်နာမှုကို
လျော့ပေါ့သက်သာစေမည့်
မူဝါဒများချမှတ်
ဖော်ဆောင်ရာ၌
လွှဲရာသူခိုးထောင်းဆိုသလို
ထပ်မံဖိစီးနှိပ်စက်လျက်
ရှိသည်။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားရေး အကူအညီနှင့် အခြေခံလူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ပုံမှန်လက်လှမ်းမီ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းကလည်း နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူ များ၏ အခက်အခဲများနှင့် ၎င်းတို့၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုကို လျော့ပေါ့သက်သာစေမည့် မူဝါဒများချမှတ် ဖော်ဆောင်ရာ၌ လွှဲရာသူခိုးထောင်းဆိုသလို ထပ်မံဖိစီးနှိပ်စက်လျက်ရှိသည်။ ဤပြဿနာသည် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများနေထိုင်ရာ နယ်စပ်ဒေသများ၌သာ ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပွားနေသည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု၏ သက်ရောက်ထိခိုက်မှုကို ကြုံတွေ့နေရသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပိုမိုပြင်းထန်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ဤနယ်မြေဒေသများနှင့် ၎င်းတို့အတွင်း ဖြစ်ပွားနေသည့် ကိစ္စရပ်များသည် ကျယ်ပြန့်သည့်လူထု၊ မျက်မှောက်ခေတ် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမီဒီယာ၊ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ နိုင်ငံတကာမြို့ကြီးများကို အုပ်ချုပ်နေသူများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများ၏ ‘မျက်ကွယ်ရာအရပ်’ သို့ ရောက်ရှိနေသည်။ သို့သော်လည်း ထိုမျက်ကွယ် အရပ်များသည် အစိုးရ၏ မြောက်များလှစွာသော မူဝါဒများ၊ အစီအစဉ်များနှင့် စီမံကိန်းအမျိုးမျိုး၌ အကျိုးဝင်လျက်ရှိသဖြင့် ထိုကဲ့သို့သော အခြေအနေအရပ်ရပ်က မြေယာပြဿနာနှင့် ဆက်စပ် သည့်နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှု၊ အသိအမှတ်ပြုမှုကင်းမဲ့ခြင်းနှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့ပြဿနာတို့ အတူတကွ ပေါင်းစည်း ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည်။

ဤအထောက်အထားများက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် မိသားစုများကို ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်အရပ်ဒေသ၌ တည်ရှိသည့်ရပ်ရွာများမှ ပြုစုစောင့်ရှောက်မည်ဟု မျှော်လင့်ရသော်လည်း အိမ်ရှင်ရပ်ရွာလူထု၏ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် စစ်တပ်နှင့်နီးစပ်သည့် လက်တစ်ဆုပ်စာရေပေါ် ဆီလူတန်းစားများ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ မဟာမိတ်များ ကြိုတင်သိမ်းယူထားသည့် ရပ်ရွာအတွင်းရှိ သစ်တောမြေ အစိတ်အပိုင်းများ လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသဖြင့် အကျပ်ရိုက်နေပြီးဖြစ်နေသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ရှေးမဆွကတည်းက ကျေးရွာပိုင် မြေအစိတ်အပိုင်းများ ကြိုတင်သိမ်းယူခံခဲ့ရခြင်းသည် အချို့သောမိသားစုများကို ၎င်းတို့၏ မြေယာများမှ လွင့်စင်သွားစေခဲ့ပြီး တစ်နေ့ပြန်ရန်မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အိမ်နီးချင်းကျေးရွာများ အရန်ထိန်းသိမ်းထားသည့် နယ်မြေဒေသများ၌ နေထိုင်ရစေရန် ဖိအားသက်ရောက်စေခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများက အိမ်ရှင်ရပ်ရွာလူထုများ၏ မြေနှင့် သစ်တောသယံဇာတများကို ပါဝါးမြို့သွားခဲ့သဖြင့် နှစ်ဖက်စလုံး လွင့်ထွက်သွားခဲ့ရသည်။ ဤကဲ့သို့သော မတူကွဲပြားသည့် အခြေအနေအမျိုးမျိုးရှိနေသော လူထုလူတန်းစားများ၏ ကံကြမ္မာသည် ရှုပ်ထွေးပွေလီစွာဖြင့် အပြန်အလှန်ရပ်ပတ်နှောင့်ဖွဲလျက်ရှိသည်။

နေရင်းရပ်ရွာဒေသပြန်နိုင်ရန် မျှော်လင့်လျက်ရှိသူများအတွက် နောက်ထပ်အသစ်သော ပြဿနာသစ်များ ထပ်မံဖိစီးလာပြန်သည်။ အဟန့်အတားတစ်ခုမှာ ၎င်းတို့၏ မူရင်းရပ်ရွာဒေသများရှိ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၏ အခြေအနေသည် အများအားဖြင့် ပျက်စီးဆုတ်ယုတ်လာခြင်း သို့မဟုတ် လူယူဖျက်ဆီးခံရလေ့ရှိသဖြင့် စစ်ပွဲ၏ ရိုက်ခတ်မှုဒဏ်သည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အကြီးအကျယ်ထိခိုက်ပျက်စီးစေခဲ့သည်။ နောက်ထပ်စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ပိုင်ရှင်များအလေးရောက်နေစဉ် ပြုစုစောင့်ရှောက်သူမဲ့ဖြစ်နေသည့် စိုက်ပျိုးမြေများ၌ ခြံနွယ်များ ထူထပ်ပေါက်ရောက်လာခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းပြင်ဆင်သူမရှိသည့် အိုးအိမ်များပြိုလဲပျက်စီးကုန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ပြိုကွဲပျက်စီးသွားခဲ့သည့် သို့မဟုတ် ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရသည့် လူမှုရေးအဆောက်အအုံများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများဖြစ်သည့် ရိုးရာတိုင်းရင်းဆေးခန်းများ၊ ရပ်ရွာတွင်းရှိ ချေးငွေရင်းမြစ်များ၊ အများပိုင်စားကျက် မြေများနှင့် ဈေးဆိုင်ကနားများ ပြန်လည်ထူထောင်ရခြင်းကလည်း အခက်အခဲတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ယင်းတို့၌ အစားအစာနှင့် တိုင်းရင်းဆေးပင်များပြည့်နေသည့် သစ်တောများကိုလက်လှမ်းမီအသုံးပြုခွင့်အပြင် ပိုမိုမြင်သာထင်သာရှိသည့် လမ်းများနှင့် တံတားများပါဝင်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကဲ့သို့သော အပြင်လူများမြင်သာရန် ခဲယဉ်းသည့်ကိစ္စရပ်များလည်း ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

နေရပ်ပြန်ရာတွင်လည်း ဘေးကင်းလုံခြုံမှု အလွန်နည်းပါးနိုင်သည်။ အတက်အကျမြန်ဆန်သည့် ပဋိပက္ခ၏ သဘောသဘာဝကြောင့် ကြိုတင်ခန့်မှန်းတွက်ချက်နိုင်ရန် အလွန်ခက်ခဲသည်။ ဤကိစ္စရပ်များကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုသည် လူတစ်ဦး၏ မတရားညှင်းဆဲခံရနိုင်သည့် ကြောင့်ကျမှုအာရုံစံစားမှုကို မြင့်တက်လာစေပြီး နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်း

ရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများအား ပြန်လည်ဖိစီးနာကျင်စေသည့် အရိုးစွဲမတတ် စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာအရ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသွားစေသဖြင့် နေရပ်ပြန်ရန်စိတ်ကူးရာ၌ သို့မဟုတ် နေရပ်ပြန်ရာ၌ ကြုံတွေ့လာရနိုင်သည့် အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားရန် စိတ်ကူးရာ၌ အလွန်တရာ ခဲယဉ်း လာခဲ့သည်။ ဤအခင်းအကျင်းမျိုး၌ မြေမြှုပ်ခိုင်းမှုများသည် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မူလရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး များကို ပြန်လည်အပ်နှံရေးကို ပိုမိုခဲယဉ်းရှုပ်ထွေးသွားစေနိုင်သည့် အထူးကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်နေပြီး အထူးသဖြင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်အပြင် မြေယာထိန်းချုပ်စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် မြေယာ ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အထူးတလည်အကျပ်ရိုက်စေသည့် ကိစ္စမျိုး ဖြစ်နေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤကိစ္စရပ်ကို အထူးတလည် အလေးထားစဉ်းစားရန် လိုအပ်လျက်ရှိပြီး အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို လမ်းညွှန်ပေးနိုင်သည့် အလားအလာရှိသော အခြေခံမူများကို ထဲထဲဝင်ဝင်ကြည့်ရှုရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်လျက်ရှိသည်။ (မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် အကဲဆတ်သည့် မိုင်းလုပ်ငန်းအတွက် အဓိကကျသည့် အခြေခံမူရစ်ရပ်ဟူသည့် ဇယားကွက်ကို ကြည့်ရှုပါ။)

မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် အကဲဆတ်သည့် မိုင်းလုပ်ငန်းအတွက် အဓိကကျသည့် အခြေခံမူရစ်ရပ်

- မိုင်းလုပ်ငန်းအတွင်း မြေယာအခွင့်အရေးကို ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်၍ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်များအတွင်း ထင်ဟပ်မှု ရှိစေရန်၊ မိုင်းလုပ်ငန်းသည် နည်းပညာဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်သက်သက်သာသာမဟုတ်ပေ။ မြေယာအခွင့်အရေးက မိုင်းလုပ်ငန်း၏ ဦးစားပေးကဏ္ဍများကို ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရာ၌ ကူညီပေးသည်။
- မြေမြှုပ်ခိုင်းရှင်းလင်းရေး လုပ်ငန်းများ ဖော်ဆောင်မှုမပြုမီ မြေယာအခွင့်အရေးများကို ဦးစွာရှင်းလင်းဆောင်ရွက်ရန်၊ မြေယာတောင်းဆိုမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဆောင်ရွက်ကာ ပတ်သက်ပါဝင်သူပေါင်းစုံအကြား သဘောတူညီချက်ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရန်။
- မိုင်းလုပ်ငန်းအတွင်း ရပ်ရွာလူထု ပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေးတင်ပြထား သည့် ရပ်ရွာလူထု၏ လွတ်လပ်သောသဘောတူခွင့်ပြုချက် (FPIC) မပါရှိဘဲ မိုင်းရှင်းလင်းရေးနယ်မြေများကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်မှုမပြုရန်လိုအပ်သည်။ မိုင်းလုပ်ငန်းအတွင်း ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုရှိရန်နှင့် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များသာမက ရပ်ရွာအတွင်းကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လူထုဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုပြုရန်နှင့် ရပ်ရွာလူထုများအနေဖြင့် မိုင်းရှင်းလင်းရေးကို ငြင်းဆန် နိုင်သည့် ဩဇာအာဏာရှိရန် လိုအပ်သည်။
- မိုင်းရှင်းလင်းရေး ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများသည် ရပ်ရွာလူထု၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံမူများအပေါ် အခြေခံသင့်သည်။ မိုင်းရှင်းလင်းရေး ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများသည် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ၏ မြေယာဆိုင်ရာ မူလရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်အပ်နှံရာ၌ အထောက်အကူပြုရမည်ဟုဆိုခြင်းသည် စက်မှုလုပ်ငန်းမြေများ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက်ထက် အသေးစားတစ်ပိုင်တစ်နိုင် လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဦးစားပေးရမည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။
- မြေယာအခွင့်အရေးများကို တရားမျှတ၍ သာတူညီမျှရှိသည့်ပုံစံဖြင့် သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်ရမည်။ မြေရပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုသူများ အနေဖြင့် မိမိတို့တောင်းဆိုသည့် မြေ၏ အထောက်အထားများကို တင်ပြရန် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို သိမြင်နားလည်မှုရှိရန်လိုအပ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကျေနပ်အားရစရာမကောင်းပါက တရားရေး ဆိုင်ရာကုစားမှုများနှင့် တိုင်ကြားမှုများ ပြုလုပ်နိုင်သည့် ယန္တရားများထားရှိပေးထားရန်၊ တာဝန်ပတ္တရားများနှင့် အခွင့်အရေး များကို ဒေသသုံး ဘာသာစကားများဖြင့် ရရှိနိုင်ရမည်။
- အခွင့်အရေးပုံစံအမျိုးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးရမည်။ ယင်း၌ မြေလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် ဥပဒေ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း နှင့် အများသဘောတူလက်ခံထားသည့် အခွင့်အရေးများအားလုံးနှင့် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ တာဝန်ပတ္တရားများအားလုံး ဆက်စပ်အကျိုးပင်သည့်အပြင် အစိုးရထိန်းချုပ်နယ်မြေအတွင်းသာမက တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ထိန်းချုပ်ထားသည့် နယ်မြေဒေသများအားလုံး၌လည်း အကျိုးပင်မှုရှိရမည်။
- မြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သည့် မှတ်တမ်းမှတ်ရာ အထောက်အထားများ ရေးဆွဲဖန်တီး၍ ထိန်းသိမ်းထားရှိရမည်။ ထို့ကြောင့် မိုင်းရှင်းလင်းဖယ်ရှားရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် သက်ဆိုင်ရာ ဦးစီးဌာနများအကြား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပြီး အထောက်အထားများ သည် မြေမဲ့ယာမဲ့များ၏ လက်ဝယ်ရှိရန်လိုအပ်သည်။
- မိုင်းရှင်းလင်းရေးအလွန် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးနှင့် သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ရှိရန် လိုအပ်သည်။ မိုင်းရှင်း လင်းပြီးဖြစ်သည့် မြေယာများကို အမှန်တကယ်အသုံးပြုမည့် မြေယာတောင်းဆိုသူများ၏ လက်ဝယ်သို့ပြန်လည်အပ်နှံပေး ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏အခွင့်အရေးများ မျက်ကွယ်ပြုခံရခြင်းမရှိကြောင်း သေချာအောင် အလေးထားဆောင်ရွက်ပေးရမည်။

* နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှု ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ၊ "မြန်မာနိုင်ငံရှိ မြေအခွင့်အရေးများနှင့် မိုင်းလုပ်ငန်း"၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်။

နေရပ်ပြန်လိုသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူ အများအပြား၏ နေရင်းရပ်ရွာ ဒေသများသည် ကာလယန္တရားနှင့် အပြောင်းအလဲများအားဖြင့် တိုက်စားခံထားရပြီးဖြစ်နေပါလိမ့်မည်။ အထူးတလည် အခက်တွေ့စေနိုင်သည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ နဂိုနယ်စွဲသူရွာသားများ မလွဲမရှောင်သာ စွန့်ခွာထားခဲ့ရသည့် နေရင်းရပ်ရွာဒေသများကို အခြားသူများက ဝင်ရောက်နေထိုင် နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ဝင်ရောက်လာသူများကို ‘ဒုတိယလူအဖြစ် ဝင်ရောက်နေထိုင်သူများ’ အဖြစ်သတ်မှတ်ခေါ်ဆိုလေ့ရှိပြီး ၎င်းတို့သည် ဆင်းရဲသားများသော်လည်းကောင်း ချမ်းသာသူများ သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နေတတ်သကဲ့သို့ အခြားဒေသတစ်ခုခု၌ မြေယာပိုင်ဆိုင်ထားပြီးဖြစ်သည့် ရေပေါ်ဆီလူမလိုင်များလည်း ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ဤပြဿနာသည် စစ်မှန်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရန်အတွက် အနှစ်သာရပြည့်ဝသည့် အနေအထားမျိုးတည်ဆောက်ရန် အစိုးရအဆက်ဆက်ပျက်ကွက်ခဲ့သည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ အထူးတလည် ပျံ့နှံ့ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြည်တွင်းရေကြည်ရာမြက်နု ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုတို့အပါအဝင် မတူကွဲပြားသည့် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အကြိမ်ကြိမ်နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုများက နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ မြေယာများအပေါ် အပြိုင်ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများဆီသို့ ဦးတည်သွားစေခဲ့သည်။

မြေအပြိုင်ရပိုင်ခွင့်
တောင်းဆိုမှုကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပဋိပက္ခ
သို့မဟုတ်
ပဋိပက္ခအလားအလာကို
ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့်
အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်
များကိုအကောင်အထည်
ဖော်ခြင်းသည်
မျက်မှောက်ခေတ်
မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ
နေရပ်ပြန်ရေး
နှင့်မူလရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်
အပ်နှံပေးရေးဆိုင်ရာ
ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍
စိန်ခေါ်မှု အပြင်းထန်ဆုံး
လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

အမယ်ဘုတ်၏ ချည်ခင်ကဲ့သို့ လုံးထွေးလျက်ရှိသည့် ရှုပ်ထွေးမှုကို အလွယ်တကူဖြေရှင်း၍ရနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ မြေအပြိုင်ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများက နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများကို အစိုးရ သို့မဟုတ် အခွင့်ထူးခံတပ်မတော်အရာရှိကြီးများသာမက ချမ်းသာကြွယ်ဝသည့် စီးပွားရေးဇာတ်ကောင်များနှင့် ကုမ္ပဏီများအား ဖက်ပြိုင်အံ့တရလာစေနိုင်သည်။ အချို့သော မြေအပြိုင်ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများကလည်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး တိမ်းရှောင်ခွဲရသူများကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပါ ထိပ်တိုက်တွေ့လာရစေနိုင်ပါသည်။ မည်သို့ဆိုစေ အချို့သောမြေအပြိုင်ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများသည် အခြားသော ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားသူများ သို့မဟုတ် ဘေးဖယ်ခံထားရသူများအား ဆန့်ကျင်ဖက်ပြိုင်လာရစေသဖြင့် ပိုမိုများပြားသည့် မြေအကျယ်အဝန်းရရှိလာအောင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံ၍ ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ထုတ်မည့် မသမာသူများအား အကြိုက်တွေ့စေသည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများအကြား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအကြား တင်းမာမှုများကို မီးလောင်ရာလေပင့်ပေးသည့် အရဲစွန့်ရမှုအန္တရာယ်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မြေအပြိုင်ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခအလားအလာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် မျက်မှောက်ခေတ် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းရှိ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့်မူလရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိန်ခေါ်မှု အပြင်းထန်ဆုံးလုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် နှစ်ရှည်လများ ကြာမြင့်လာပြီဖြစ်သည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် လက်တွေ့အရှိတရားများက နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများနှင့် ၎င်းတို့ကို ထောက်ပံ့ကူညီပေးလျက်ရှိသည့် နယ်စပ်အဖွဲ့အစည်းများအကြား နောက်ထပ်စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို မြင့်တက်လာစေလျက်ရှိသည်။ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတစ်ခုမှာ မြို့ပြဒေသများရှိ ကျူးကျော်ရပ်ကွက်များ၌ နေထိုင်သူများအတွက်ဖြစ်သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်လာသူအများအပြားသည် မြေနှင့်ချိတ်ဆက်လျက်ရှိသည့် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးနှောင်ထုံးများကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသဖြင့် မြို့ပြဒေသများသို့ အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန် ရွှေ့ပြောင်းသွားကြသည်။ လူပေါင်းမြောက်များစွာသည် ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးကဲ့သို့သော မြို့ကြီးပြကြီးများ၌ ‘ကြုံရာကျပန်း’ အခြေအနေမျိုးဖြင့် ကြုံသလိုလုပ်ကိုင် စားသောက်ရသည့် မရေမရာဘဝမျိုး၌ ခရီးဆုံးသွားကြသည်။ ၎င်းတို့သည် လုံးဝမြေမဲ့ယာမဲ့များဖြစ်သွားလာကြသဖြင့် ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်နေရသည့် အစိုးရသည် အခြေအနေကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်လျက်ရှိသော်လည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံ၏အနာဂတ်နှင့် မြေယာအပေါ် အခြေတည်၍ လည်ပတ်လျက်ရှိသည့် လူမှုရေးစနစ်များကို အကျယ်တဝင့်ဆွေးနွေးအဖြေရှာသည့် စကားပိုင်းများ၌ ထင်ဟပ်နေခြင်းမရှိပေ။ မကြာခဏဆိုသလို ၎င်းတို့သည် ကျူးကျော်များအဖြစ် ဆက်ဆံခံရလျက်ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့အတွက် ကူညီရပ်တည်ပေးမည့် အဖွဲ့အစည်းများကင်းမဲ့လျက်ရှိသည်။ နောက်ထပ်စိုးရိမ်ပူပန်လျက်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ ပိုမိုကြီးများသည့်စုစည်းကျေးရွာများသို့ အတင်းအကျပ်ရွှေ့ပြောင်းနေရာချခံခဲ့ရသူများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သောကြီးမားသည့် စုစည်းကျေးရွာအများအပြား၏ အခြေအနေသည် တည်ငြိမ်ခိုင်မာမှုကင်းမဲ့

လျက်ရှိပြီး ဖိအားသစ်များ ကိုကြုံတွေ့လာရနိုင်သည့် အလားအလာ သို့မဟုတ် စခန်းများ၌ နေထိုင် လျက်ရှိသူများနှင့် ဒုတိယလူများအဖြစ် ဝင်ရောက်နေထိုင်သူများအကြား 'ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း အငြင်းပွားမှု' (ဥပမာ ကယား/ကရင်နီးပြည်နယ်) ကို အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည့် အရဲစွန့်ရမှုအန္တရာယ် မြင့်မားလျက်ရှိသည်။ ဤအခြေအနေနှစ်ရပ်စလုံး၌ မြေယာပြဿနာကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက်ရှိသည့် မောင်းနှင်အားသုံးစုစလုံး အပြန်အလှန်ထိထိဝင်ဝင် ဆက်နွယ် ပတ်သက်လျက်ရှိပြီးနစ်ရှည်လများ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုက လုံးဝရေရာမှုမရှိဘဲ အလွန်ထိခိုက်ရန် လွယ်ကူသွားစေသည့်အပြင် မြေယာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းမရှိသည့် မြေမဲ့ယာမဲ့အခြေအနေသို့ ဦးတည်သွားစေလျက်ရှိသည်။

ဤကိစ္စရပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ နောက်ထပ်စိုးရိမ်ပူပန်ရသည့် အခြေအနေတစ်ခုမှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိလျှင်ပင် မတူကွဲပြားသည့် တရားရေးစနစ်များအကြား ဝိရောဓိဖြစ်လျက်ရှိသည့် အငြင်းပွားမှုများ (ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ဥပဒေများနှင့်ဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည့် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒနှင့်အပြိုင်ဖြစ်နေသည့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ မူဝါဒများ) နှင့် လူထု၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရာ၌ ၎င်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သက်ရောက်ထိခိုက်မှုများဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအကြား စစ်ရေးတင်းမာမှုပြင်းထန်လာခြင်း သို့မဟုတ် မြေယာသိမ်းဆည်းခါနီး အခြေအနေကဲ့သို့သော အလွန်ပြင်းထန်သည့် ဖိအားသက်ရောက်လျက်ရှိသည့် သို့မဟုတ် အရေးပေါ်အပူတပြင်း ဖြစ်နေသည့် အခြေအနေများအတွက် လုံးဝအကူအညီရစေခြင်းမရှိပေ။

လက်ရှိအချိန်၌ မည်သည့်မြေဥပဒေ/မြေမူဝါဒ လွှမ်းမိုးနေသနည်းဟူသည့် ကိစ္စရပ်သည် အစိုးရပုံစံလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နယ်မြေပိုင်နက်တစ်လွှား အများပြည်သူတစ်ရပ်လုံး လက်ခံနိုင်လောက်သည့် အခြေအနေမျိုးရောက်ရှိလာရန် အလွန်ဝေးကွာနေဆဲဖြစ်သည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့် အစိုးရဥပဒေများကို အသုံးပြုသည့်ပုံစံသည် တစ်ဖက်စောင်းနင်းဆန်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ တစ်ပိုင်တစ်နိုင် လုပ်ကွက်ငယ်တောင်သူအများအပြားသည် ၂၀၁၂ ခု နှစ် လယ်ယာမြေဥပဒေအရ မိမိတို့၏ စိုက်ပျိုးမြေကို မှတ်ပုံတင်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများဖြစ်ကြသော်လည်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် လာဘ်လာဘတောင်းခံမှုများအပါအဝင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လျှောက်ထားရယူနိုင်ခြင်းမရှိဘဲဖြစ်နေသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် မသမာသည့် မြေယာလုပ်ငန်းရှင်များသည် ငွေကြေးနှင့် ၎င်းတို့၏အဆက်အသွယ်များကို အသုံးပြု၍ ၎င်းတို့အမှန်တကယ်ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်းမရှိသည့် မြေယာများကို ကိုယ်ပိုင်မြေအဖြစ် လက်တစ်လုံးခြား လျှောက်ထားရယူလျက်ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများရှိ တောင်သူများကလည်း အစိုးရအရာရှိများသည် မြေပြင်ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးမှု ပြုလုပ်ခြင်းမရှိဘဲ မြေပုံကိုသာကြည့်ရှု၍ မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့် မြေရိုင်းအမည်အောက်၌ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များကို လက်လွှတ်စပယ်ချထားပေးလျက်ရှိသည်ဟု မကြာခဏ တိုင်တန်းလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ပြည်တွင်းမြေယာအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံပါဝင်သော ဒို့မြေကွန်ရက် (LIOH) မှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သုတေသနပြုချက်အရ 'တရားဝင်အထောက်အထားများကို ပိုင်ဆိုင်ရုံသာသက်သေပြ LIOH ကွန်ရက်အတွင်းရှိ တောင်သူများအတွက် အထူးတလည်အကာအကွယ်ရစေခြင်း သို့မဟုတ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း' တွေ့ရှိရသည်။^{၁၁}

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် လွှတ်တော်ဥပဒေပြန်လည်သုံးသပ်ရေးကော်မတီ (ယခင်ဗိုလ်ချုပ် ဟောင်းသူရရွှေမန်းဦးဆောင်သည့်) ၏ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရာကောင်းသည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုအသစ်နှင့်အတူ လတ်တလောအတည်ပြုလိုက်သည့် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒ၏ နိုင်ငံရေးအရတရားဝင်မှုသည် လျော့တိလျော့ရဲဖြစ်နေသည်။ ၎င်း၏အဆိုပြုပြင်ဆင်ချက်အတွင်း လူထုတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများအားဖြင့် ထပ်မံဖြည့်စွက်လိုက်သည့် ဥပမာ နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများနှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၏ မြေယာဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးအပါအဝင် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာလူ့အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားများ၏မြေယာအခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူအကြား ရေပန်းစားလျက်ရှိသည့် ပြဌာန်းချက်များကို ပယ်ဖျက်ပစ်ရန်အလားအလာရှိသည့် အဆိုပြုချက်များပါဝင်

တိုင်းရင်းသားနယ်မြေ
ဒေသများရှိတောင်သူ
များကလည်း
အစိုးရအရာရှိများသည်
မြေပြင်ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးမှု
ပြုလုပ်ခြင်းမရှိဘဲ
မြေပုံကိုသာကြည့်ရှု၍
မြေလွတ်၊ မြေလပ်နှင့်
မြေရိုင်းအမည်အောက်၌
စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်
များကို လက်လွှတ်စပယ်
ချထားပေးလျက်ရှိသည်ဟု
မကြာခဏ
တိုင်တန်းလျက်ရှိသည်။

လျက်ရှိသည်။ ထို့ထက်ပို၍ဆိုရ သော် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒကို ယခင်ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ လက်ထက် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်း တရားဝင်အတည်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေယာဥပဒေများ တည်နေသရွေ့ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ တရားဝင်အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ရှိလာ မည်မဟုတ်သကဲ့သို့ တောင်းသူများသည်လည်း မည်သည့်အခွင့်အရေးမျှ တောင်းဆိုရယူနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

တတိယအချက်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ မြေယာမူဝါဒ၌ တိုင်းရင်းသားလက်နက် ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ရေးဆွဲပြင်ဆင်ထားသည့် မြေယာမူဝါဒများ၏ အဆင့်အတန်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှုမရှိဘဲ အထူးသဖြင့် အစိုးရတပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းနှစ်ရပ်စလုံး အပြည့်အဝထိန်းချုပ်ထားနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ အပြိုင်လွန်ဆွဲလျက်ရှိသည့် နှစ်ဖက် ရောစပ်အုပ်ချုပ်သည့် နယ်မြေဒေသများ၌ အရှုပ်ထွေးဆုံးဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြုပြင်ပြောင်း လဲရေးလုပ်ငန်းများ ဆက်လက်ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသော်လည်း အခက်အခဲပေါင်းများစွာ ဆက်လက် ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးမားသည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံ၏ နယ်မြေ ဒေသအများအပြားကို ထိန်းချုပ်ထားဆဲဖြစ်ပြီး ယင်းနယ်မြေဒေသများကို အုပ်ချုပ်စီမံရန်အတွက် အရပ်ဖက်အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများကို ထူထောင်ထားကြပြီး ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေများ အတွင်း နေထိုင်လျက်ရှိသည့် အပယ်ခံလူထုလူတန်းစားများအတွက် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖော်ထုတ်ပေးအပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် မြေပြင်၌ကျင့်သုံးလျက်ရှိ သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် အလေ့အထများကိုသာမက နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများနှင့် အကောင်းဆုံးအလေ့အထများကိုပါ လွှမ်းမိုးထင်ဟပ်မှုရှိသည့် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ မြေယာမူဝါဒသည် အထင်ကရအရှိဆုံးဖြစ်သည် (အဓိကအသုံးအနှုန်းများနှင့် သဘောတရားများ ကိုဖော်ပြထားသည့်ဇယားကွက်ကိုကြည့်ပါ)။ အခြားတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည့် KNPI၊ KIO နှင့် NMSP တို့သည်လည်း မြေယာမူဝါဒဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို ရေးဆွဲ ကျင့်သုံးနေကြသည် သို့မဟုတ် ရေးဆွဲပြင်ဆင်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် KNU ၏ နောက်ဆုံးအချောသတ် မြေယာမူဝါဒသည် ဥပဒေ အရအသိအမှတ်ပြုထားသည်ဖြစ်စေ အသိအမှတ်မပြုထားသည့်ဖြစ်စေ လက်တွေ့ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် မြေယာအသုံးပြုပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု ဖြည့် ဆည်းအပ်နှံပေးသည့်အပြင် အကာအကွယ်ပေး၍ အထောက်အကူပြုထားပြီး နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေး တိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ၏ မြေယာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကိုပါ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။^{၁၂} သို့သော်လည်း KNU မြေယာမူဝါဒသည် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒနှင့် ရှေ့နောက်ညီညွတ်မှု ရှိသော်လည်း တည်ဆဲ ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေယာဥပဒေများနှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲလျက်ရှိသဖြင့် KNU နှင့် အစိုးရနှစ်ရပ်စလုံး အဝင်အထွက်ရှိသည့် ကြားခံနယ်မြေဒေသများ၌ အကောင်အထည်ဖော်ရ ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် KNU သည် မိမိတို့၏ မြေယာမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင် သည့် ယန္တရားတစ်ခုအဖြစ်သာမက နိုင်ငံရေးစကားပိုင်း၌ အဓိကထားဆွေးနွေးရမည့် ကိစ္စရပ် တစ်ခုအဖြစ်လည်း ရည်ရွယ်ထားသည့်အပြင် တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးကို အသိ အမှတ်ပြု အကာအကွယ်ပေး၍ အားပေးအားမြှောက်ပြုသည့် ဖက်ဒရယ်မြေယာမူဝါဒတစ်ရပ် အဖြစ်ပါ မျှော်မှန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြေယာအခွင့်အရေးနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး၊ အားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့် စကားပိုင်းဖြစ်ရေးနှင့် အမျိုးသားပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးတို့အပေါ် ဗဟိုပြု၍ လည်ပတ်ရန်လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပဋိပက္ခ ဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများကို မရှောင်မလွှဲကြုံကြုံခံနေသမျှ ကာလပတ်လုံး အပြုသဘောဆောင်သည့် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်ရှိနေဦးမည်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုမူဝါဒနှင့် KNU မြေယာ မူဝါဒနှစ်ရပ်စလုံး၌ FAO ၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုဖြင့် ရေးဆွဲပြင်ဆင်ထားသည့် ဆန္ဒအလျောက် မြေယာ၊ သားငါးနှင့် သစ်တောများကို တာဝန်ယူမှုရှိရှိ အုပ်ချုပ်စီမံရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များ အပါအဝင် အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများကို ကိုးကားပြဌာန်းထားသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် အတွင်း ကုလသမဂ္ဂ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေးကော်မတီမှ အတည်ပြုခဲ့သည့် ဤလမ်းညွှန်ချက် များသည် အစိုးရနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအကြား စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု မှထွက်ပေါ်လာခဲ့သည့် အကျိုးရလဒ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဆင်းရဲသားများကိုမျက်နှာ

သာပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။^{၈၉} သို့ပါသောကြောင့် ဤမူဝါဒနှစ်ရပ်စလုံးကို အောက်ခြေမြေပြင်၌ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ပကတိအခြေအနေများကို သုံးသပ်ထင်ဟပ်၍ အသိအမှတ်ပြုရာရောက်ပြီး နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများကို လေးစားလိုက်နာမှုရှိသည့် သာဓကများအဖြစ် အသုံးပြုရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။

အနယ်နယ်အရပ်ရပ်မှ အတွေ့အကြုံများ

အနယ်နယ်အရပ်ရပ်မှ အတွေ့အကြုံများသည် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ၏ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ ကြုံတွေ့လာရနိုင်သည့် အခက်အခဲများနှင့် ဘေးအန္တရာယ်များကို ပိုမိုနားလည်သဘောပေါက်လာစေနိုင်သည်။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိသည့် ရှေ့လုပ်ငန်းစဉ်များကို အပြုသဘောဆန်ဆန် လေ့လာဆည်းပူး၍ စိတ်ကူးပုံဖော်မှုကိုလည်း အထောက်အကူပြုပေးနိုင်ပါသည်။ ဂွာတီမာလာ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ကိုလံဘီယာအမှုအခင်းများသည် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အားလုံးသည် သီးခြားသမိုင်းအချိုးအကွေ့တစ်ခုကို အခြေခံ၍ ပေါက်ဖွားလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဂွာတီမာလာနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတို့၏ ပဋိပက္ခလွန်မှုလရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးသည့် အစီအစဉ်များကို ကမ္ဘာ့အပိုင်းတွန်းအားပေးလျက်ရှိသည့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ‘ရောင်းလိုသူ-ဝယ်လိုသူ’ ကို တွေ့ဆုံပေးသည့် ခေတ်သစ်စီးပွားရေး မူဝါဒအပေါ် အခြေခံထားသည့် ‘ဈေးကွက်အသားပေး မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (MALR)’ ထွန်းကားလာသည့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းကာလများ၌ ဖော်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ မြေယာမူဝါဒများသည် ရှေးပဝေသဏီကတည်းက အမြစ်တွယ်လာခဲ့သည့် အတွေးအခေါ်များအပေါ် ခြေကုပ်ယူထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၀ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းကာလများ၌ MALR ကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ အတင်းအကျပ်ရှေ့တန်းတင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုသည် ဘရာဇီးနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံများ၌ ၁၉၈၀ နှစ်များကတည်းက ကျင့်သုံးလာခဲ့သည့် မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးသည့် မူဝါဒများကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။^{၉၀} ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ MALR စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်သည် ပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးသည့် မူဝါဒကျင့်သုံးမှုကို ပြောင်းပြန်လှန်၍ အစားထိုးရန်နှင့် မကျင့်သုံးရသေးသည့် နယ်မြေဒေသများ၌ ထွန်းကားလာခြင်း မရှိအောင် ကာကွယ်တားဆီးရန်ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဆင်းရဲသား’ ဆန့်ကျင်ရေးအဆိုအဖြစ် မကြာခဏရည်ညွှန်းကိုးကားခံရလေ့ရှိသည်။^{၉၁} ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လွှမ်းမိုးစွက်ဖက်မှုကို ဂွာတီမာလာ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံများ၌ အလူးအလိမ့်ခံခဲ့ကြရသည်။

ဂွာတီမာလာ

ဂွာတီမာလာသည် ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၆ ခုနှစ်လောက်အထိ ဆယ်စုနှစ်လေးခုစာမျှ တငွေငွေတောက်လောင်လာခဲ့သည့် ပြည်တွင်းစစ်မီး၏ ဝါးမြိုခြင်းခံခဲ့ရသည့် အမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်းဒေသရှိ မာယန်တိုင်းရင်းသား အများစုမှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လူထုလူတန်းစားပေါင်းများစွာ မိမိတို့မြေမှ အုံလိုက်ကျင်းလိုက် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့်အပြင် စစ်ကြောင့်ပေါ်ပေါက်လာသည့် တန်းတူညီမျှမှုလုံးဝမရှိသည့် မြေနေရာခွဲဝေချထားမှုတို့က မြေယာသည် ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုတိုင်း၏ ပင်မအချက်အခြာဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေလျက်ရှိသည်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ၁၉၉၆ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များက ပြည်တွင်းစစ်ကို ချုပ်ငြိမ်းသွားစေခဲ့သည်။ ပဓာဏကျသည့် မြေယာကိစ္စရပ်ကို ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူစာချုပ်အတွင်း ထည့်သွင်းပြင်ဆင်ခဲ့သော်လည်း ဂွာတီမာလာစစ်တပ်၏ နိုင်ငံရေးအရ ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်မှုများနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မောင်းနှင်သည့် စီးပွားရေးအသားပေးမှုတို့ကသာ လွှမ်းမိုးသွားခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ နှစ်ကုန်ပိုင်းကာလ ဂွာတီမာလာစစ်တပ်၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကြောင့် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် ရွာသူရွာသားများချန်ရစ်ထားခဲ့သည့် မြေယာများကို မြေလွတ်များအဖြစ်သတ်မှတ်၍ စစ်တပ်ကို အားပေးထောက်ခံသည့် (သို့မဟုတ် ထောက်ခံစေရန်) မြေမဲ့ယာမဲ့များ သို့မဟုတ် မြေယာရှားပါးလျက်ရှိ

သည့် စိုက်ပျိုးရေးသမားများအား စစ်တပ်မှတိုက်ရိုက် ပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးခဲ့သည်။^{၈၆} ဤမူဝါဒ သည် မူလပိုင်ရှင်များ အနာဂတ်နေရပ်ပြန်ရာ၌ အဆိုပါမြေယာများကို 'လက်လှမ်းမီနိုင်ခြင်း' မရှိ စေရန် လုယူသွားခဲ့သည်။

နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများထံသို့ မူလမြေယာရပိုင်ခွင့်များ ပြန်လည်အပ်နှံရေးကို ဈေးကွက်အခြေပြု လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး (MLAR) အစီအစဉ်နှင့် ပတ်သက်သည့် ၁၉၉၆ ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များရရှိပြီးနောက်ပိုင်း တရားဝင် ဆောင်ရွက်မည့် မြေယာခွဲဝေချထားရေးမူဝါဒ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် စီစဉ်နေရာချခဲ့သည်။^{၈၇} ငွေကြေးပေးချေရန်မလိုဘဲ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုခဲ့သော်လည်း MLAR အစီအစဉ်အတွင်းမြေယာလက်ခံ ရယူသည့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများကို တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုနှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှု ရှိမရှိ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမရှိဘဲ အုပ်စုအတန်းအစားခွဲ၍ ၎င်းတို့ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုမရှိသည့် ဂေဟဗေဒ စနစ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေသည့် စိုက်ပျိုးရေးနယ်မြေအလိုက် နေရာချခဲ့ကြသည် (ဥပမာ ကုန်းမြင့်နေလူထုအား လွင်ပြင်ပို၍ လွင်ပြင်နေလူထုအား ကုန်းမြင့်ဒေသ၌ နေရာချထားခြင်း)။ ရလဒ်အနေဖြင့် ရပ်ရွာလူထုနှင့်မြေယာ၏ စည်းနှောင်ထုံးဖြူမှု အားနည်းသွားခဲ့ပြီး လက်ခံရယူသည့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ၏ စိုက်ပျိုးရေးအသိပညာဗဟုသုတများနှင့် အံ့ချော်သွားခဲ့ သည်။^{၈၈} ရေခြားမြေခြားနှင့် ၎င်းတို့ကို နေရာချထားသည့် ကျောက်တုံးကျောက်ခဲတင်းကြမ်းပြည့် နေလေ့ရှိသည့် သို့မဟုတ် မြေဆီညွှတ်နည်းပါးသည့် စွန့်ပစ်မြေများ၌ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးရန် စွမ်း ဆောင်ရည်ပြည့်ဝလာစေသည့် စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနလုပ်ငန်း၊ တိုးချဲ့ပညာပေးရေး၊ ချေးငွေနှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အစိုးရနှင့် အခြားအစုအဖွဲ့များ၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ကင်းမဲ့လျက် ရှိသည်။^{၈၉} ဤနည်းအားဖြင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူ အများအပြားသည် ရေကြည်ရာ မြက်နရာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုရင်း မိမိတို့လက်ဝယ်သို့ 'ပြန်လည်အပ်နှံပေးလိုက်သည့်' မြေယာများနှင့် ကင်းကွာသွားခဲ့ကြသည်။

တောင်အာဖရိက

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည် နှစ်ဆယ်ရာစုတစ်ခုလုံးနီးပါး လူများစုဖြစ်သည့် လူမည်းများ ကိုလူဖြူလူနည်းစုက အုပ်ချုပ်လာခဲ့သည့် အာဖရိကတိုက်တောင်ဘက်စွန်းရှိ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ စုပေါင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ အချက်အခြာနယ်မြေဒေသများ၌ လူဖြူများကို သာနေထိုင်ခွင့်ပြုပြီး ကျန်နယ်မြေဒေသများကိုသာ လူမည်းများအား နေထိုင်ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် နိုင်ငံကို အပိုင်းလိုက်ခွဲကန့်ထားခဲ့သည်။ ဤစနစ်ကို အသက်သွင်းရာ၌ လူဖြူများအတွက်သတ်မှတ်ထား သည့်နယ်မြေဒေသများအတွင်း ကျရောက်သွားခဲ့သည့် လူမည်းများကို 'အမည်းရောင်နယ်မြေများ' ဟုခေါ်သည့် ဒေသများသို့ အတင်းအကျပ်ရွှေ့ပြောင်းနေရာချမှုများ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ချာရီးလ်ဂေါ့ကာ က ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၃.၅ သန်းခန့်သော တောင်အာဖရိကန်လူမည်းများသည် ၎င်းတို့၏ အိုးအိမ် များမှ ကန်ထုတ်ခံခဲ့ရပြီး လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုအစီအစဉ်အရ ၁၉၆၀ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၈၂ ခုနှစ်များအတွင်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အနယ်နယ်အရပ်ရပ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းခံခဲ့ကြရကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၉၀} ဤ လူမျိုးရေးခွဲခြားသည့်စနစ်ကို ၁၉၉၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းမှစ၍ တဖြည်းဖြည်းရှုပ်သိမ်းလာခဲ့ပြီး မြေယာ အရေးသည် နိုင်ငံရေးစနစ် အကူးအပြောင်း၏ ဗဟိုချက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အက်ဒပ်လာဟိပ် မှတောင်အာဖရိက၏ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေး စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုရလဒ်သည် လူဖြူလူနည်းစု၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ကြွယ်ဝမှုနှင့် ဩဇာအာဏာအများစုကို အထိအခိုက်မရှိစေ ခဲ့ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။^{၉၁} ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်၌လည်း ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ 'ပစ္စည်း ဥစ္စာလက်ရှိပိုင်ရှင်များ၏ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အာမခံချက်ပေးသကဲ့သို့ ယခင်က မြေယာလက် လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသူများကို ကုစားပေးရန် အထူးခံစားခွင့် အခွင့်အရေးများကိုပါ ဖော်ထုတ်ပေးအပ် ရန်နှင့် ယခုထက်ပို၍ လွှမ်းမိုးမှုအတိုင်းအတာ ကျယ်ပြန့်သည့် မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီ အစဉ်မျိုးဖြစ်လာစေမည့် ဥပဒေအထောက်အပံ့များကိုပါ ဖော်ထုတ်ပေးအပ်ရန်လိုအပ်သည်ဟု' ထပ်လောင်း အတည်ပြုထားသည်။^{၉၂}

ခွဲကန့်ထားရေးအလွန်
 မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏
 မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး
 ဒေါက်တိုင်သည်အချို့ကိစ္စရပ်
 များ၌ မူလရပိုင်ခွင့်များကို
 အမှန်တကယ်ပြန်လည်
 အပ်နှံပေးခြင်းထက်
 ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူများအား
 'အာရုံလွှဲသည့်နစ်နာကြေး
 ပေးချေမှု' ဟုဆိုနိုင်သည့်
 အပေးအယူသဘောမျိုးဖြင့်
 မူလရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံရေး
 ဒေါက်တိုင်ကိုအကောင်အထည်
 ဖော်ခဲ့သကဲ့သို့ပင်
 မိမိကိုယ်တိုင်ချမှတ်ထားသည့်
 ပစ်မှတ်များကို ဖြည့်ဆည်း
 ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်း
 မရှိပေ။

နောက်ပိုင်း၌ ကမ္ဘာ့ဘဏ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုနောက်ခံရှိသည့် အစဉ်အလာ
 ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှံပေးသကဲ့သို့ဖြစ်နေသည့် မြေယာမူဝါဒနှင့်ပတ်
 သက်သည့် ၎င်းတို့၏ 'ဈေးကွက်အခြေပြု' ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းကို မိတ်ဆက်လာခဲ့
 သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ်အတွင်း 'ရောင်းလိုသူ-ဝယ်လိုသူ' သဘောတရားသည် မြေယာ
 ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်၏ နယ်ပယ်အသီးသီးအပေါ် လွှမ်းမိုးလာခဲ့ပြီး ၁၉၉၇ ခုနှစ်အရောက်
 တွင်ခြွင်းချက်မရှိလက်ခံရသည့် မြေယာမူဝါဒ၏ အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဥပမာ
 အားဖြင့် ကနဦးပိုင်း၌ ထည့်သွင်းထားပြီးဖြစ်သည့် လျှောက်ထားသူ၏ အမြင့်ဆုံးဝင်ငွေပမာဏ
 သတ်မှတ်ချက်ကို ပယ်ဖျက်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် မသမာသည့် စီးပွားရေးသမားများအား အစီအစဉ်
 ကိုအသုံးပြု၍ မြေယာများကို လျှောက်ထားရယူနိုင်ရန် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သည်။ နောက်ဆက်တွဲအကျိုး
 သက်ရောက်မှုများ အကျယ်တဝင့်ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။ ခွဲကန့်ထားရေးအလွန် မြေယာပြုပြင်
 ပြောင်းလဲရေး၏ မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး ဒေါက်တိုင်သည် အချို့ကိစ္စရပ်များ၌ မူလရပိုင်ခွင့်
 များကို အမှန်တကယ်ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းထက် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူများအား 'အာရုံလွှဲသည့်
 နစ်နာကြေးပေးချေမှု' ဟုဆိုနိုင်သည့် အပေးအယူသဘောမျိုးဖြင့် မူလရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံ
 ရေးဒေါက်တိုင်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သကဲ့သို့ပင် မိမိကိုယ်တိုင်ချမှတ်ထားသည့် ပစ်မှတ်
 များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ အလားတူအရေးကြီးသည့်အချက်မှာ လူဖြူ
 များပိုင်ဆိုင်သည့် စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးမြေများမှ (အောက်ပါဇယားကိုကြည့်ပါ) လွှင့်စင်ခဲ့ကြရသည့်
 စိုက်ပျိုးမြေပေါ် နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်သူများ (လယ်ယာလုပ်သားများ၊ သီးစားသူရင်းငှား
 များနှင့် ၎င်းတို့ကိုမီခိုသူများ) အပါအဝင် အစီအစဉ်၏ အစောပိုင်းဆယ်စုနှစ်အတွင်း လူထုလူတန်း
 စားအမြောက်အများ နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ကြရသည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။

ကိုလံဘီယာ

နှစ်ဆယ်ရာစုအလယ်ပိုင်းခန့်မှစ၍ ကျေးလက်ဒေသတစ်လွှား နှစ်ရှည်လများ အကြမ်းဖက်
 မှုဖြစ်ပွားလာခဲ့သည့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံသည် လူဦးရေ ၅ သန်းကျော်သည့် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ပြည်
 တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ နေထိုင်ရာနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။ မြေယာအများစု
 သည် အလွန်ရှည်ကြာသည့် စစ်ပွဲကာလတစ်လျှောက် လုယူခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်
 အတွင်း ကမ္ဘာ့ဘဏ်သည် ယနေ့တိုင်တည်တံ့နေဆဲဖြစ်သည့် ဈေးကွက်အခြေပြုမြေယာမူဝါဒကို
 စတင်မိတ်ဆက်ပေးခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း တွာတီမာလာနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် အကျပ်အတည်း
 ဖြစ်လာခဲ့သည်။ လတ်တလောကာလအထိ သက်ဆိုးရှည်နေဆဲဖြစ်သည့် မြေယာအကျပ်အတည်း
 ကိုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ သို့မဟုတ် လူမှုရေးအရ တရားမျှတမှုရှိသည့် မူဝါဒ
 များရေးဆွဲကျင့်သုံးရန် လုံးဝပျက်ကွက်နေဆဲဖြစ်သည်။ ထိခိုက်နစ်နာသူများနှင့် မြေယာရပိုင်ခွင့်
 ပြန်လည်အပ်နှံရေးဥပဒေကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲအတည်ပြုခဲ့ပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်အကောင်
 အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ မည်သို့ဆိုစေ တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုသည် စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာ ကောင်းလောက်အောင်
 နှေးကွေးလေးလံနေဆဲဖြစ်သည်။ မြေယာသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်ဆီသို့ တက်လှမ်း
 စေနိုင်ခဲ့သည့် ဟာဗားနားငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဓိကအကျဆုံးနှင့် အကြီးဆုံးပြဿနာ
 တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ကနဦးသဘောတူစာချုပ်သည် လအနည်းငယ်
 အကြာ၌ ကျင်းပခဲ့သည့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ၌ နောက်ကောက်ချခံခဲ့ရပြီး နောက်ပိုင်း ပြန်လည်သုံးသပ်
 ပြင်ဆင်ခဲ့ရသည်။ မြေယာရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးဥပဒေနှင့် အစီအစဉ်အလွန်၌ နောက်ထပ်မြေ
 ယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဥပဒေကြမ်းအသစ်တစ်ခုကို ပြင်ဆင်လျက်ရှိသော်လည်း မည်သည့်အခြေ
 အနေရှိမှန်း သိသိက္ခာမရှိရသေးပေ။ မြေယာအခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုမှုသည် အလွန်
 ဆိုးရွားလျက်ရှိရာ၌ အထူးသဖြင့် 'အာဖရိကန်နွယ်ဖွား ကိုလံဘီယာနိုင်ငံသားများ' အတွက် အပြင်း
 ထန်ဆုံးဖြစ်သည်။ မြေယာလုယူမှုများ တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသကဲ့သို့
 ရေပေါ်ဆီလူတန်းစားများ၏ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ အလွန်အား
 ကောင်းနေဆဲဖြစ်သည်။ ချုပ်၍ဆိုရသော် မြေယာရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်
 တစ်စိတ်တစ်ဒေသဆက်စပ်လာနိုင်သည့် အလားအလာရှိနေသော်လည်း ကိုလံဘီယာ၌ ဆင်းရဲ
 သားများကို အမှန်တကယ်မျက်နှာသာပေးသည့် မြေယာမူဝါဒများ၏ ဖြစ်တည်မှုသည် မဝီရိုးတဝါး
 ဖြစ်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်မှု မရှိသည့် အတွေ့အကြုံ *

'အောင်မြင်မှုများကို လွှမ်းမိုးကြည့်မည်ဆိုပါက တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသည် အစိုးရ ချမှတ်ထားသည့် ဦးတည်ချက်များနှင့် ရေပန်းစားလူကြိုက်များသည့် နောက်ကွယ်မှ မျှော်လင့်ချက်များကို တစ်လျှောက်လုံး ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်အတွင်း နိုင်ငံ၏ စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်သည့် မြေယာများအားလုံးကို လူဖြူ လူနည်းစုများကသာ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အာဏာရလာသည့် ANC အစိုးရသည် ငါးနှစ်တာကာလအတွင်း မြေယာပြုပြင်ပြောင်း လဲရေးအစီအစဉ်တစ်ရပ်ဖြင့် အဆိုပါမြေယာများ၏ ၃၀% ကို ပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးရန် ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း၌ ကာလ ယန္တရားသတ်မှတ်ချက်ကို နှစ် ၂၀ အထိ (ဥပမာ ၂၀၁၄ အထိ) ထပ်မံတိုးချဲ့ခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်အရောက် အစီအစဉ်တစ်ခု လုံးအတိုင်းအတာဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေစုစုပေါင်း ၄.၁% ကိုသာ လွှဲပြောင်းနိုင်ခဲ့သည့် နှုန်းအတိုင်းဆက်သွားမည်ဆိုပါက ဤရည်မှန်းချက် အတိုင်း ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းပါလိမ့်မည်။ အစိုးရက ယခုကဲ့သို့တိုးတက်မှု နှေးကွေးနေခြင်းသည် မြေရှင်များ၏ ဆန့်ကျင်မှုနှင့် မတန်တဆတောင်းခံလျက်ရှိသည့် မြေယာဈေးနှုန်းများကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြနေသော်လည်း အနှောင် အဖွဲ့ကင်းသည့် သုတေသနပြုချက်များက ကျယ်ပြန့်သည့်အခြား မောင်းနှင်အားများကို မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိပြီး ယင်းတို့၌ ရှုပ် ထွေးသည့် မြေယာလျှောက်ထားရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ငွေကြေးကန့်သတ်ချက်များနှင့် ထိရောက်မှုမရှိသည့် စာအုပ်ကြီးအတိုင်း ကျင့်ကြံဆောင်ရွက်မှုများလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအထိ မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်၏ ဌာနခွဲများမှတစ်ဆင့် ဟက်တာစုစုပေါင်း ၃.၄ သန်း ခန့်ကို လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပြီး ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လူပေါင်း ၁.၂ သန်းခန့်ကို အကျိုးပြုခဲ့သည်။ မြေယာပမာဏအများစု (၄၃.၈%) ကို မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး အစီအစဉ်အောက်မှ လွှဲပြောင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယင်းထက်နည်းပါးသည့် ပမာဏများကို မြေရပိုင်ခွင့်ပြန် လည်အပ်နှံမှု (၂၉.၉%)၊ အစိုးရပိုင်မြေစွန့်လွှတ်မှု (၂၂.၆%) နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်အောက်မှ လွှဲပြောင်း ပေးခဲ့သည်။ စုစုပေါင်းလွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည့် ပမာဏသည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်အထိ လူဖြူများပိုင်ဆိုင်ထားသည့် စိုက်ပျိုးမြေ၏ ၄.၁% နှင့် ညီမျှမှုရှိသော်လည်း အများစုကို မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအောက်၌ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ အချို့သောမြေများကို မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေးနှင့် ယခင်အစိုးရ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုအောက်ရှိ နိုင်ငံပိုင်မြေများကို ပြန် လည်စွန့်လွှတ်ခြင်းဖြင့် လွှဲပြောင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သဖြင့် လူဖြူများပိုင်ဆိုင်ထားသည့် မြေများအပေါ် ပြောပလောက်အောင် သက်ရောက် ထိခိုက်စေခဲ့ခြင်းမရှိပေ။

ဤကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ၌ ပျောက်ဆုံးလျက်ရှိသည့်အရာသည် ဈေးကွက် 'သက်သက်' အပေါ် အခြေပြု၍ ခွဲဝေချထားပေးသည့် မြေပမာဏဖြစ်ပြီး (ဥပမာ တရားဝင်မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်နှင့် သက်ဆိုင်မှုမရှိသည့် မြေယာ အရောင်းအဝယ်များ) အထူးသဖြင့် ၁၉၉၄ ခုနှစ်ကတည်းက လူဖြူများပိုင်ဆိုင်သည့် စီးပွားဖြစ်စိုက်ခင်းများကြောင့် မြေလက်လှမ်းမီ သုံးစွဲနိုင်စွမ်း ပျောက်ဆုံးခဲ့ရသည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သားများ (အလုပ်သမားများ၊ သီးစားလယ်သူရင်းငှားများနှင့် ၎င်းတို့ကိုမှီခိုနေသူ များ) သိသိသာသာကွယ်ပျောက်လျက်ရှိသည်။ Wegerifi Russell နှင့် Grundling^၁ တို့၏ လတ်တလော လေ့လာဆန်းစစ်ချက် တစ်ခု၌ အနှောင်အဖွဲ့ကင်းကင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည့် အချို့သောလယ်သူရင်းငှားများအပါအဝင် စိုက်ပျိုးမြေပေါ်၌ နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်လျက်ရှိသူပေါင်း ၂ သန်းကျော်ခန့်သည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အကြား နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ကြရသဖြင့် ခွဲကန့်ထားသည့်ဆယ်စုနှစ် (၁၉၈၄-၉၄) အတွင်းက နေရပ်စွန့်ခွာရမှုထက်များပြားလျက်ရှိသည့်အပြင် တရားဝင်မြေယာပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်စတင်ခဲ့သည့် အချိန်မှစ၍ အကျိုးအမြတ်ရရှိခဲ့သူ အားလုံးပေါင်းအရေအတွက်ထက် များပြားလျက်ရှိ ကြောင်းတွေ့ရှိခဲ့သည်။'

*ရင်းမြစ်။ Edward Lahiffi "တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်မှုမရှိသည့် အတွေ့အကြုံ"၊ Third World Quarterly, 2007, Vol. 28, No. 8, p. 1581-82

ဤအတွေ့အကြုံများအရ ကျေးလက်လူထုလူတန်းစားအများစုက ကိုလံဘီယာ၏ မြေ ယာရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံရေးအစီအစဉ်များကို မြေယာလက်လှမ်းမီအသုံးပြုခွင့်ရရှိစေနိုင်သည့် အောင်နိုင်ရေးယန္တရားတစ်ခုအဖြစ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံယုံကြည်လျက်ရှိသည်။ ထို့ထက် ပို၍ဆိုရသော် အချို့သောကျေးလက်အခင်းအကျင်းများ၌ ၎င်းတို့အနေဖြင့် မြေယာလက်လွှတ် ဆုံးရှုံးမှုကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရခြင်းရှိမရှိ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ မြေယာအခွင့်အရေး လက်ရှိပိုင်ဆိုင် ထားသူများအကြား တန်းတူမညီမျှမှုများနှင့် ကွာဟချက်များ ပေါ်ထွက်လာစေနိုင်သည့် မြေယာ

ရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး တောင်းဆိုမှုသည် မြေယာလက်လှမ်းမီအသုံးပြု ခွင့်ရရှိစေနိုင်သည့် တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကိုလံဘီယာ၏ မြေယာရပိုင်ခွင့် ပြန်လည် အပ်နှံရေးမူဝါဒ စည်းကြပ်ဖော်ဆောင်ရာမှရရှိသည့် သင်ခန်းစာတစ်ခုမှာ ဆင်းရဲသားများအနေဖြင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးသည့် အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် မြေယာလက်လှမ်းမီအသုံးပြုခွင့် ကိုတောင်းဆိုခြင်းမရှိစေရန် ကျေးလက်နေဆင်းရဲသားပြည်သူများ၏ မြေယာလက်လှမ်းမီအသုံး ချပိုင်ခွင့်ကို အားပေးမြှင့်တင်ပေးသည့် မူဝါဒများနှင့် အခြားအစီအစဉ်များကို ဆက်လက်ဆုပ်ကိုင်၍ အားပေးအားမြှောက်ပြုရန်လိုအပ်သည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။

နောက်ထပ်သင်ခန်းစာတစ်ခုမှာ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးသည့် အခွင့်အရေးနှင့် သတ်မှတ်နယ်မြေတစ်ခု၌ စည်းကြပ်ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည့် အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် အထူးသဖြင့်စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးရေး စီမံကိန်းကြီးများနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း များအကြား ပွတ်တိုက်လာနိုင်ခြေရှိသည့် အလားအလာများကို ထိထိဝင်ဝင်လေ့လာဆန်းစစ်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုလံဘီယာအတွေအကြံ၌ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးမှုကို လက်ခံရရှိခဲ့သည့် တောင်သူလယ်သမားအများအပြားသည် ပုဂ္ဂလိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ သတ္တု နှင့်ရေနံတူးဖော်ရေးကုမ္ပဏီများနှင့် တောင်သူများကို အပ်နှံပေးလိုက်သည့် မြေယာများကို အပြိုင် အသုံးပြုခွင့် တောင်းခံလျက်ရှိသည့် အခြားဇာတ်ကောင်များကြောင့် မိမိတို့ရရှိသည့် မြေကွက်များ ကိုမိမိပိုင်ဆိုင်သည့် ဥစ္စာဓနအဖြစ်အသုံးချရာ၌ ပြဿနာပေါင်းများစွာကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက် ရှိသည်။ ဤကဲ့သို့သောပဋိပက္ခမျိုးကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားရန်အတွက် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံ ပေးသည့် အစီအစဉ်များကို အရှိန်မြှင့်ဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့်အတူ မြေအသုံးချမှုကို အောက်ခြေအဆင့် ၌သာ အများသဘောတူ သတ်မှတ်ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသည့် နယ်မြေဒေသအလိုက် အစီအစဉ်ရေးဆွဲ ထားသည့် စီမံချက်များကို လိုက်လျောညီထွေပြင်ဆင်သည့် သို့မဟုတ် အသွင်ကူးပြောင်းသည့် လုပ်ငန်းများကိုပါ တစ်ပြိုင်တည်း အားပေးအားမြှောက်ပြုရန် အထူးတလည်အကြံပြုလိုပါသည်။ ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို အကျယ်တဝင့်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်လိုပါက ဆက် စပ်ဥပဒေမူဘောင်များ (အထူးသဖြင့်ပြည်တွင်း)၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအမံများနှင့် အခြားမြေယာ ဆိုင်ရာယန္တရားများအတွင်းရှိ အခြားလိုအပ်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းများကိုပါ မဖြစ် မနေဖော်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်။

ကိုလံဘီယာအတွေအကြံအားဖြင့် ရရှိသည့်တတိယသင်ခန်းစာသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးရန် မည်မျှအရေးကြီးကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိ သည်။ အမှီအခိုကင်းကင်းရပ်တည်နိုင်စေရန်အတွက် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံမှုကို လက်ခံရရှိ သူများအနေဖြင့် အပြည့်အဝနိုင်ငံသားဖြစ်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်ပြီး မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းသည် ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ရန် အကောင်းဆုံးအခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ထိခိုက်နစ်နာသူများအား ကုစားပေးရမည့် မိမိတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက် ပေးရ သည့်တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ချိန်ထိုးနှိုင်းယှဉ်လေ့ရှိသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့် အစိုးရအရာရှိများသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရယူခံစားနိုင်စေရန် လက်ရှိအစီအစဉ်များမှ အကျိုးခံစားခွင့်ရ သူများအဖြစ် ထိခိုက်နစ်နာသူများကို ဦးစားပေးအလိုက်သတ်မှတ်၍ ဖြေရှင်းလေ့ရှိသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ရလဒ်များက လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း ပြဆိုလျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့သော မှား လေ့မှားထရှိသည့် နားလည်မှုအလွဲကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် အစိုးရသည် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရသူများ အား၎င်းတို့၏ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ အိုးအိမ်နှင့် အစားအစာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝလက်လှမ်းမီ ကျင့်သုံးနိုင်စေမည့် အစီအစဉ်သစ်များ ရေးဆွဲဖန်တီးမှုကို အားပေးအား မြှောက်ပြုရန်လိုအပ်သည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်းချုပ်

ဆင်းရဲသားများကို အမှန်တကယ်မျက်နှာမူသည့် ဘက်စုံရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး၊ အသိအမှတ်ပြုရေးနှင့် မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထားရေး အစီအစဉ်၏ အဓိကလက္ခဏာရပ်များသည်

အမှီအခိုကင်းကင်း
ရပ်တည်နိုင်စေရန်အတွက်
မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံမှု
ကိုလက်ခံရရှိသူများ
အနေဖြင့် အပြည့်အဝ
နိုင်ငံသားဖြစ်ရန်
မဖြစ်မနေလိုအပ်ပြီး
မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်
အပ်နှံရေးလုပ်ငန်းစဉ်
အတွင်းပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်း
သည်ထိုကဲ့သို့ပြုလုပ်ရန်
အကောင်းဆုံးအခွင့်အရေး
တစ်ခုဖြစ်သည်။

ဥာတီမာလာနှင့် တောင်အာဖရိက၌ ပျောက်ဆုံးလျက်ရှိပြီး ကိုလံဘီယာအခင်းအကျင်း၌ အလွန် အားနည်းလျက်ရှိသည်။ ဥာတီမာလာ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် ကိုလံဘီယာအတွေ့အကြုံများက နေရပ် စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျဖြစ်သည့် မြေပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးတောင်းဆိုမှုများနှင့် အခြားအပယ်ခံထားရသည့် ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားသော ဆင်းရဲသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများနှင့် အချိတ်အဆက်မိရန် အလွန်အင်မတန်အရေးကြီးကြောင်းပြ ဆိုလျက်ရှိသည်။ မြေယာပေါ်၌ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ အေးချမ်းသာယာစွာနေထိုင်နိုင်သည့်ဘဝမျိုးကို တည်ဆောက်ရန် တောင်းဆိုလျက်ရှိသူများနှင့် အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်ရှိသူများသည် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများသာ မဟုတ်ပါချေ။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော ရှုပ်ထွေးသည့်အခြေအနေမျိုး၌ လူများ၏ ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျ မြေယာအခွင့်အရေးတောင်းဆို မှုများနှင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ ရှင်သန်နေထိုင်ခွင့်တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုထပ်လျက်ရှိသည်။ သို့ပါ သောကြောင့် မြေပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး၊ အသိအမှတ်ပြုရေးနှင့် မြေပြန်လည်ခွဲဝေချထား ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒများပြောင်းလဲလာအောင် စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကို မည်သည့်အခါမျှ သီးခြားစီ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလပုံစံဖြင့်ပုံဖော်၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုမပြုဘဲ အမြဲတမ်းလိုလို အတူတကွ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာ၌ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အံဝင်ခွင်ကျ စည်းရုံးပြင်ဆင်ထားသည့် ‘ဆင်းရဲသားအခြေပြု’ ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကို ဆွေးနွေးဖော်ထုတ် ရန်ရည်ရွယ်သည့် ‘ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း’ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုအတွင်း ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခွင့်ရရှိစေရန်နှင့် အောက်ခြေလူထုများ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီသည့် အချိန်နှင့် နေရာကို ကြိုတင်စီစဉ်နေရာချထားနိုင်စေရန် နိုင်ငံရေးမဟာဗျူဟာများအပေါ် လက်ခံယုံကြည်မှု ရှိလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဘက်စုံထည့်သွင်း စဉ်းစား၍ အားလုံးပါဝင်မှုရှိစေသည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများသည် အပြင်းထန်ဆုံးထိခိုက်နစ်နာ ခဲ့ရသူများအားလုံး လျော်ကန်သင့်မြတ်၍ အနှစ်သာရပြည့်ဝသည့် ဘဝမျိုးဖြင့် အမှန်တကယ် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ အတူတကွရှင်သန်နိုင်စေသည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ရှုပ်ထွေးသည့် ရေခဲမြေခံမျိုး၌ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံရေးကို စိတ်ကူးပုံဖော်ခြင်း - အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှု နည်းလမ်းဆီသို့။

နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများသည် အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်လျက်ရှိပြီး နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်လျက်ရှိသည်။

နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ရစေသည့် အကြောင်းရင်းများနှင့် အခင်းအကျင်းများ ကွဲပြား ခြားနားမှုသည် အချို့သောသူများအား ပို၍ဘေးရောက်သွားစေခဲ့ပြီး ပိုမိုထိခိုက်ရလွယ်ကူသွားစေ သည် သို့မဟုတ် အခြားသူများထက်ပိုမို ဆင်းရဲသွားစေလျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြေယာထိန်းချုပ် စီမံပိုင်ခွင့်ကို ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်း၏ နောက်ပိုင်းအကျိုးဆက်များနှင့် သက်ရောက်မှုများသည် မတူကွဲပြားသည့် လူထုလူတန်းစားများအကြား သိသိသာသာကွဲပြားခြားနားနိုင်ပါသည်။ လတ်တလော၌ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများသည် တူညီ သည့်မြေကွက်တစ်ခုတည်းအပေါ် အပြိုင်တောင်းဆိုမှုများ၌ တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်နေနိုင်သဖြင့် နေ ရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာတောင်းဆိုမှုများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်သည့်အခါ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေရှိသည့် ပဋိပက္ခအမျိုးအစား (၄) မျိုး၌ ၁) နေ ရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများနှင့်အပြိုင်ဖြစ်နေသည့် ချမ်းသာကြွယ်ဝသူများ/ပြည်တွင်းပြည်ပ ကုမ္ပဏီများအပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုမှုများ၊ ၂) နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ နှင့် အပြိုင်ဖြစ်နေသည့် အကြီးစားသဘာဝထိန်းသိမ်းရေး အဖွဲ့အစည်းကြီးများ၏ တောင်းဆိုမှုများ၊ ၃) နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများနှင့်အပြိုင်ဖြစ်နေသည့် အစိုးရနှင့် အဆင့်ဆင့်သောဌာနများ၏ တောင်းဆိုမှုများနှင့် ၄) နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများနှင့်အပြိုင် မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်နေသည့် သို့မဟုတ် အသိအမှတ်ပြုမခံထားရသည့် အခြားအပယ်ခံထားရသည့် ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားသူများ သို့မဟုတ် ဆင်းရဲသားများ၏ တောင်းဆိုမှုများ သို့မဟုတ် ‘ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း’ ဖြစ်ပွားသည့် ပဋိပက္ခများ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

နောက်ဆုံးတစ်ခုသည် အဆိုးရွားဆုံးသော အခြေအနေမျိုးဖြစ်သဖြင့် တတ်နိုင်သမျှ ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ 'ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း' ဖြစ်ပွားသည့် ပဋိပက္ခသည် ရှောင်လွှဲ မရသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုမဟုတ်ပေ။ တင်းမာမှုများနှင့် ပဋိပက္ခကို ဖန်တီးခြင်း သို့မဟုတ် မီးလောင် ရာလေပင့်ပေးခြင်း အထူးသဖြင့် ဆင်းရဲသားများ၊ ဘေးဖယ်ခံထားရသူများနှင့် အထိခိုက်လွယ်သူ များအကြားဖြစ်ပွားမှုကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်အတွက် ဘေးဆီးရန်ကာများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ထားသင့်သည်။ အထူးသဖြင့် ဘေးဖယ်ခံထားရပြီး အထိခိုက်လွယ်သည့် လူထု လူတန်းစားများနှင့် ဆင်းရဲသားအစုအဖွဲ့အသီးသီး၏ မတူကွဲပြားသည့် အသံများ၊ လိုအပ်ချက်များ နှင့် စိတ်ကူးအိပ်မက်များကို အသိအမှတ်ပြု၍ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုမရှိသည့် အစုအဖွဲ့များထက် ဦးစား ပေးအလေးထားသည့် ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျ အားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးလုပ်ငန်း စဉ်များဖြစ်ကြောင်း သေချာစေရန် အထူးတလည်အလေးထားဆောင်ရွက်သင့်သည်။

နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများသည် တစ်သီးပုဂ္ဂလနှင့် အစုအဖွဲ့ပိုင်ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာအနှံ့ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှု အတွေ့အကြုံများက နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုသည် နိုင်ငံရေးမဟာဗျူဟာအမျိုးအစားတစ်ရပ်ရပ်ပါရှိမှုဖြင့် အထောက်အကူရလိမ့် မည်မဟုတ်ကြောင်း ပြဆိုလျက်ရှိသည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများကိုသာ အလေးထား တောင်းဆိုသည့် မဟာဗျူဟာများကို အခွင့်ထူးခံလူတန်းစားများက အလွယ်တကူ ဖြုဖျက်နိုင်ကြောင်း ကိုလံဘီယာအတွေ့အကြုံက ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ထိုနည်းတူပင် ရပ်ရွာအစုအဖွဲ့ပိုင် အခွင့်အရေး မျိုးကိုသာ အလေးထားတောင်းဆိုသည့် မဟာဗျူဟာများကိုလည်း အခွင့်ထူးခံလူတန်းစားများက အလွယ်တကူ ဖြုဖျက်နိုင်ကြောင်း တောင်အာဖရိကအတွေ့အကြုံက သက်သေပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အများပြည်သူနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် မဖြစ်မနေလိုအပ်ခြင်းဖြစ် သည်။ တစ်သီးပုဂ္ဂလနှင့် အစုအဖွဲ့ပိုင်အခွင့်အရေးနှစ်ခုစလုံး ပေါင်းစပ်ပါဝင်လျက်ရှိသည့် မြေယာ အခွင့်အရေးတောင်းဆိုမှုကို ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရာ၌ လုံးဝဘေးဖယ်ခံထားရနိုင်သည့် အထိခိုက် လွယ်သူများနှင့် ဆင်းရဲသားများကို ဦးစားပေး၍ အများဆုံးထိခိုက်ခံစားရမည့်သူများ၏ အဓိပ္ပာယ် ပြည့်ဝသည့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။

နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများ၏ မြေယာအခွင့်အရေးများသည် သီးခြားရပ်တည်ခြင်းမရှိသကဲ့သို့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုစီးပွားရေးအခင်းအကျင်းများမှ ကွဲထွက်နေခြင်းလည်းမရှိပေ။

တောင်အာဖရိကအခင်းအကျင်းက 'မြေယာနှင့်ကွဲကွာနေထိုင်ရေး'၊ 'ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး' သို့မဟုတ် 'မြို့ပြဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး' ဟူသည့် ခေတ်သစ်ကမ္ဘာ၏ ခေတ်ပြိုင်စိန်ခေါ်မှု များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရုံမျှဖြင့် လုံလောက်မှုမရှိကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြလျက်ရှိသည်။ Cheryl Walker ရေးသားခဲ့သကဲ့သို့ပင် အောင်မြင်သည့် မြေရပိုင် ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေး အစီအစဉ်တစ်ခုသည် 'ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ခြင်းနှင့် ဆင်းရဲတွင်းမှ လွတ်မြောက် ရန်အတွက် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အနေအထားအချို့ကိုသာ အကောင်းဆုံးဖြည့်ဆည်းပေးပါလိမ့်မည်။^{၆၄} ထို့ကြောင့် နေရပ်ပြန်လူထုလူတန်းစားများ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို တည်ဆောက်နိုင်စေရန် ၎င်းတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများကို ရေတိုရေရှည်ထိထိ ရောက်ရောက်အထောက်အကူပြုသည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒများကို တိတိကျကျရေးဆွဲ ချမှတ်ထားသင့်သည်။ ယင်းတို့၌ အခြေခံအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး ဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များအပြင် ဆက်စပ်အခြေခံအဆောက်အအုံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေများကိုပါ ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးသင့်သည်။ အိုဟောင်းဆွေးမြည့်နေသည့် အိမ်များကို ပြင်ဆင်တည် ဆောက်ခြင်းနှင့် အခြားသူများဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်မှုမရှိသည့် ဆူးခြံအပြည့်ဖြစ်နေသည့် စိုက်ပျိုးမြေ

များကို ရှင်းလင်းဖော်ထုတ်ခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်သည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်အံ့တုနိုင်စေရန် နေရပ်ပြန်သူများ၏ လက်ငင်းလိုအပ်ချက်များကို တိုးမြှင့်ထောက်ပံ့ပေးရန်လိုအပ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်သည့်အတိုင်းအတာသည် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူများ၏ နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် အကြီးမားဆုံးသော အဟန့်အတားတစ်ခုဖြစ်နေတတ်သဖြင့် လျော့တွက်၍မရစေကောင်းပေ။

ခြေမြေဖြစ်မြစ်ရှိ၍ အားလုံးပါဝင်မှုရှိပြီး ရှုထောင့်ပေါင်းစုံမှ ပိုင်းဝန်းအထောက်အကူပြုထားသည့် ခိုင်မာအားကောင်းသော တာထွက်မှတ်တစ်ခုရှိရန် လိုအပ်လျက်ရှိသည်။

ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေး အတွေ့အကြုံများကို ပြန်ပြောင်းဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် သင်ယူရရှိသည့် အရေးကြီးသင်ခန်းစာတစ်ခုမှာ အမျိုးသားအဆင့်နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းများ၌ ဆွေးနွေးငြင်းခုံလျက်ရှိသည့် 'အောင်မြင်မှုအတိုင်းအတွာများ' သည် မြေအသုံးချမှုပုံစံများ၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများအပေါ် အပူတပြင်းရိုက်ခတ်မှုများရှိနေသည့် တိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသအလိုက် အခင်းအကျင်းများနှင့် အမြဲတမ်းလိုလို ကွဲလွဲနေလေ့ရှိသည့် ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။^{၆၅} ယင်းအတွက်အဖြေသည် 'မတူကွဲပြားသည့် အခင်းအကျင်းအလိုက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း' ဖြစ်သော်လည်း ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများက အမြဲလိုလိုထင်သာမြင်သာရှိလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း အထက်အောက်အာဏာရှင်ဆန်သည့် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှု နည်းလမ်းများသည် အလုပ်မဖြစ်ရုံမျှမက ၎င်းတို့ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည့်ကိစ္စရပ်ထက်ပြဿနာကို မလိုလားအပ်ဘဲ ပိုမိုကြီးထွားလာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း ကျိန်းသေလျက်ရှိသည်။ ယင်းအစား လိုအပ်လျက်ရှိသည့်အရာမှာ ရပ်ဝံ့ရွာထဲနှင့် ရပ်ရွာအချင်းချင်းအကြားရှိ စိတ်ကူးလိုလားချက်များ၊ အသင်းအဖွဲ့များ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၊ အလေ့အထများ၊ အသိပညာဗဟုသုတများ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း အဖြေရှာနိုင်စေသည့် အဝန်းအဝိုင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှေးမဆွကတည်းက တစ်ဆင့်ချင်းစီကြိုတင်ပြင်ဆင်သည့် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများပင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် အလားတူကြီးပမ်းအားထုတ်မှုများ၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး (KNU) ၏ မြေယာမူဝါဒပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ခေတ်နှင့်တစ်ပြေးညီ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် အားလုံး၏ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် အကျယ်တဝင့် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များပါဝင်လျက်ရှိသည်။^{၆၆} အခြားနိုင်ငံများရှိ သာဓကများ၌ 'သီးသန့်တောင်သူလယ်သမားနယ်မြေများ' သတ်မှတ်ထူထောင်သည့် ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ၏ စွန့်ဦးလုပ်ဆောင်ချက်သည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အားထုတ်မှုများ၌ တိုက်ရိုက်ပတ်သက်ပါဝင်ခဲ့သူများ၏ ပြောဆိုချက်အရ သီးသန့်တောင်သူလယ်သမားနယ်မြေများ (PRZs) သည် စနစ်တကျဖွဲ့စည်းပြင်ဆင်ထားသည့် တောင်သူအသိုက်အဝန်းများ အတူတကွစုပေါင်း၍ မိမိတို့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်းရှိ အရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုခွင့်၊ ခွဲဝေနေရာချထားပိုင်ခွင့်နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို တောင်းဆိုသည့် လူမှုရေး-နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာနှင့် နယ်မြေပိုင်နက်ဆိုင်ရာ စီမံကိန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့သည် မြေယာအရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာဥပဒေမူဘောင်များ ပြောင်းလဲလာစေရန် နှစ်ရှည်လများ ကြိုးပမ်းအားထုတ်လာခဲ့ကြသည့် လူထုလှုပ်ရှားမှုလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုတစ်စအားကောင်းလာရာမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် အသီးအပွင့်တစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။

PRZs အရွယ်အစားနှင့် ပျံ့နှံ့ဖြစ်ထွန်းမှုသည် တောင်သူလူထုလူတန်းစားများ၏ စည်းရုံးဆော်ကြွရေး စွမ်းဆောင်ရည်၊ စရိုက်လက္ခဏာ၊ အငန်းအတာနှင့် သံမိဋ္ဌာန်ခိုင်မာမှုအပေါ် မှီတည်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အထိဆိုပါက ကိုလံဘီယာ၌ ထိုကဲ့သို့သောနယ်မြေစုစုပေါင်း ခြောက်ခုအထိရှိလာပြီး အသေးဆုံးနယ်မြေသည် ၂၂ ဟက်တာခန့်ရှိပြီး အကြီးဆုံးနယ်မြေသည် ဟက်တာသန်းထက်ပိုကျရှိသည်။ နယ်မြေအားလုံးသည် 'စိုက်ပျိုးရေးအခြေခံအိမ်ထောင်စုများ' ပေါ်အခြေခံထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်းစိုက်ပျိုးရေးဂေဟစနစ်အရ မိသားစုတစ်ခုမှ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ နေထိုင်လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန်လိုအပ်သည့် အနည်းဆုံးနှင့် အများဆုံးမြေယာပမာဏအတိုင်း

အထက်အောက်
အာဏာရှင်ဆန်သည့်
ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှု
နည်းလမ်းများသည်
အလုပ်မဖြစ်ရုံမျှမက
၎င်းတို့ဖြေရှင်းရန်
ရည်ရွယ်သည့်ကိစ္စရပ်ထက်
ပြဿနာကိုမလိုလားအပ်ဘဲ
ပိုမိုကြီးထွားလာစေမည်
ဖြစ်ကြောင်းကျိန်းသေလျက်
ရှိသည်။

ခွဲဝေချထားပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ စီစဉ်နေရာချထားသည့် အခြေခံမူများသည် 'Latifundio' ပုံစံနှင့် (ဥပမာ 'အကျိုးအမြတ်ဖြစ်ထွန်းမှုမရှိသည့် ဧရာမမြေနေရာ'^{၆၇}) တိုက်ရိုက်ရိယာခံဖြစ်နေသည့်အပြင် လူပေါင်း ၅ သန်းကျော်ကို နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်စေခဲ့ပြီး မြေဟက်တာပေါင်း ၈ သန်းကျော်ကို မောင်ပိုင်စီးတံတိုင်းခတ်သည့်ရလဒ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည့် မြေယာပိုင်ခွင့်အစွန်းနှစ်ဖက်ကွဲပြားမှုကို နောက်ပြန်လှန်သွားသည်အထိ တွန်းလှန်ပစ်ရန် လိုအပ်သည့်အရေးကိစ္စကို လက်တွေ့ရှုပ်လုံးဖော်မှုကြောင့် ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အကောင်အထည်ဖော်မှု အရှိန်ရလာသည်နှင့်အမျှ PRZs သည် စီးပွားရေးတရားမျှတမှု၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် တရားဝင်အစိုးရ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မူဝါဒများအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှုရရှိအောင် အခိုင်အမာချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းလာခဲ့သည်။ သို့ပါသောကြောင့် PRZs ၌ သေရေးရှင်ရေးတမျှ အရေးပါသည့် 'သင့်တင့်မျှတစွာ ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်ရေး' (buen vivir) ပေါ် အခြေပြု၍ အလွန်ကွဲပြားခြားနားသည့် တာထွက်လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဦးစားပေးကဏ္ဍအမျိုးမျိုး ပေါင်းစပ်ပါဝင်လျက်ရှိသည်။

အမျိုးသားအဆင့်ဌာနများ
အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီ
ထုံးနည်းစံကျဖြစ်ပြီး
အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု
ရှိသည့် မြေယာမူဝါဒ
ရေးဆွဲပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်
အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၏
အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့်
နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်
ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးတို့ကို
အကောင်အထည်ဖော်
ဆောင်ရွက်ရာ၌
အပြုသဘောဆန်ဆန်
ပံ့ပိုးကူညီပေးနိုင်သည့်
ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို
မဖြစ်မနေချမှတ်
ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သည်။

IDP မြေယာအခွင့်အရေးအတွက် ဌာနပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များလိုအပ်သည်။

အမျိုးသားအဆင့် မူဝါဒများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များသည် မည်သည့်နေရာ မည်သည့်အခါသမယတွင်မျှ ဒေသအလိုက်သီးခြားဆန်သည့် အခင်းအကျင်းများ၊ စိတ်ကူးအိမ်မက်များနှင့် အလိုအလျောက်အံဝင်ဝင်ကျ ဖြစ်နေလေ့မရှိပေ။ သို့သော်လည်း တစ်ချိန်တည်းလိုလို၌ အမျိုးသားအဆင့်ဌာနများအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျဖြစ်ပြီး အားလုံးပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသည့် မြေယာမူဝါဒရေးဆွဲပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အပြုသဘောဆန်ဆန်ပံ့ပိုးကူညီပေးနိုင်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို မဖြစ်မနေချမှတ်ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သည်။ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များကို ကြိုးကြပ်အုပ်ချုပ်ရသည့် ဌာနများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အရေးပါသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ မေးခွန်းများမေးမြန်းရန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဌာနအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်၍ မည်ကဲ့သို့ကန့်သတ်မည် သို့မဟုတ် မည်ကဲ့သို့ပေါင်းစပ်မည်နည်း။ တာဝန်ခံမှုနှင့် ပတ်သက်လာပါကလည်း တာဝန်ခံမှုယန္တရားသည် စီးပွားရေးကို မည်မျှအထိအသားပေး၍ ဆင်းရဲသားများကို မည်မျှအထိ အသားပေးထားသနည်း။ ရပိုင်ခွင့်တောင်းဆိုချက်များကို စိစစ်ထိန်းကျောင်းမည့် မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်များက မည်မျှအထိ ဈေးကွက်ကိုအသားပေး၍ မည်မျှအထိ လူထုကို အခြေပြုထားသနည်း။ လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုအတွက် ခွဲဝေချထားရန်မျှော်မှန်းထားသည့် ဝန်ထမ်းများနှင့် ဘဏ္ဍာငွေများ မည်မျှအထိလုံလောက်မှုရှိသနည်း။

နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး၏ အားပေးလှုံ့ဆော်မှုနှင့် လမ်းညွှန်တို့ကို ရှာဖွေကြည့်ရှုခြင်း

ယနေ့ခေတ်မျက်မှောက်ကမ္ဘာ၌ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် တည်ဆဲနိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးကျင့်ထုံးများအတွင်း၌ စံထားရလောက်သည့် အားပေးလှုံ့ဆော်မှုနှင့် လက်တွေ့ကျသည့် လမ်းညွှန် အမြောက်အများပါရှိနေသဖြင့် ထဲထဲဝင်ဝင် လေ့လာကြည့်ရှုရန်သာလိုအပ်ပါသည်။ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးကိစ္စရပ်များကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသူများအများအားဖြင့် ရည်ညွှန်းကိုးကားလေ့ရှိသည့် နိုင်ငံတကာကျင့်ထုံးများ၌ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (UDHR)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် (ICESCR)၊ ၁၉၉၈ ခုနှစ် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများ (Deng အခြေခံမူများ)၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများအတွက် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာပြန်လည်အပ်နှံရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂအခြေခံမူများ (Pinheiro အခြေခံမူများ)၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအခြေပြု နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှုများနှင့် အတင်းအကျပ် မောင်းထုတ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံလမ်းညွှန်များနှင့် အခြေခံမူများ၊ နှင့် ၂၀၀၇ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်း

(UNDRIP) တို့ ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ဤကျင့်ထုံးများနှင့် အခြားလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများသည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတိုးပွားလာနေသည့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်သူများအရေး အထူးသဖြင့် တန်းတူညီမျှမှုမရှိသည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေသမားများအကြား ဖြစ်ပွားသည့် ပဋိပက္ခအခင်းအကျင်းများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်မှုကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရာမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။^{၆၀}

မည်သို့ဆိုစေ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၌ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်မှု၏ သီးခြားဖြစ်သည့်ခြားနားမှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် ကုစားရေးနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေရန် ခြေလှမ်းကျကျလှမ်းနေလင့်ကစား ထဲထဲဝင်ဝင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်လျက်ရှိပြီး မျက်ကွယ်ပြုထား၍ မရနိုင်သည့် မြေယာအရေးကိစ္စများ၏ ကျယ်ပြန့်သည့်အခင်းအကျင်းနှင့် ချိတ်ဆက်နေသည့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာ၌ လွန်စွာနွေးကွေးနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ဤနေရာ၌ ၂၀၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ပေါ်ထွက်လာသည့် လတ်တလောအဖြစ်ဆုံး ကျင့်ထုံးတစ်ခုဖြစ်သည့် အမျိုးသားစားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး အခင်းအကျင်းပေါ် ('လုပ်ပိုင်ခွင့်လမ်းညွှန်ချက်များ' ဟုလည်းခေါ်ကြသည်) အခြေခံ၍ ဆန္ဒအလျောက် မြေယာ၊ သားငါးနှင့် သစ်တောလုပ်ပိုင်ခွင့်တို့ကို တာဝန်ယူမှုရှိရှိ အုပ်ချုပ်စီမံရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များက အထူးတလည် စိတ်အားတက်ကြွဖွယ်ရာအတိဖြစ်နေသည်။ ဦးတည်ရည်မှန်းချက်ကို ချမှတ်ပေးသည့်အပြင် လုပ်ပိုင်ခွင့်လမ်းညွှန်ချက်များသည် တမူကွဲပြားခြားနားသည့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန် လည်အပ်နှံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် မူဘောင်ရပ်ဝန်းမျိုးဖြင့် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်အထိ ကျယ်ပြန့်ပြည့်စုံမှုရှိနေသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အခြားဆက်စပ်လူ့အခွင့်အရေးကျင့်ထုံးများကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြင့် နေရပ်စွန့်ခွာခံရသူများအတွက် အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် မြေပြန်လည် ခွဲဝေချထားပေးခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးခြင်းတို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည့် မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေမူဘောင်များကို ဝေဖန်ဆန်းစစ်ရာ၌ ကွာဟနေသည့် ယိုပေါက်များနှင့် အားနည်းချက်များကို လေ့လာဆန်းစစ်စေနိုင်ပါသည်။

အဆုံးစွန်ပြောရမည်ဆိုလျှင် IDPs နှင့် ဒုက္ခသည်များ၏ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရာ၌ အရေးအကြီးဆုံးအချက်မှာ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ၊ ဥပဒေအရ တရားဝင်ဖြစ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စာရွက်ပေါ်၌သာရှိနေသည့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံနှုန်းများကို ကျော်လွန်ကြည့်ရှုရန်လိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အမြင်အားဖြင့် သပွတ်အူသဖွယ်လိမ်ရှုပ်လျက်ရှိပြီး အနောက်အယုတ်ဖြစ်နိုင်သော်လည်း အဆိုပါနိုင်ငံတကာယန္တရားများသည် အသုံးပြုတတ်ပါက အကျိုးရှိလာစေနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့အနေဖြင့် အပြောင်းအလဲမြန်၍ ခန့်မှန်းရခက်ခဲသည့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု၏ တကယ့်နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အစားထိုးနိုင်ခြင်းတော့မရှိပေ။ ယခုအချိန်၌ အလိုအပ်ဆုံးကိစ္စရပ်သည် ကျေးလက်နေလက်လုပ်လက်စားများအတွက် မိမိတို့၏ ဒေသအခင်းအကျင်းအလိုက် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည့် သီးခြားအခြေအနေများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်၊ ရည်မှန်းချက်ထားရန်၊ အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးအဖြေရှာရန်၊ အနာဂတ်စိတ်ကူးနှင့် အစီအစဉ်များကို အတူတကွရေးဆွဲချမှတ်ရန်နှင့် လက်တွေ့ကြုံတွေ့ခံစားရလျက်ရှိသည့် အောက်ခြေလူထုများ နေပျော်ထိုင်ပျော်ရှိစေသည့် ဒေသတွင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များ အပေါ်အခြေခံကာ စစ်မှန်သည့်ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများဖြင့် လူမှုရေးအရတရားမျှတမှုရှိ၍ အားလုံးပါဝင်မှုရှိသော ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျဖြစ်သည့် အကျိုးရလဒ်များကို စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရန် ခွင့်ပြုပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပူးပေါင်းတည်ဆောက်ရာ၌ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရရှိစေသည့် နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းမျိုးဖြစ်သည်။ IDPs များ၏ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးကို ဘယ်သောအခါမျှ နည်းပညာပိုင်း-လုပ်ထုံး လုပ်နည်းပိုင်းဆိုင်ရာ ယုတ္တိပေဒသဘောတရားအပေါ် အခြေခံ၍ မောင်းနှင်မှုမပြုစကောင်းပေ။ ယင်းအစား 'လူထုပိုင်နယ်မြေဒေသ' သစ်များကို အတူတကွတည်ဆောက်မည့် လူမှုရေး-စီးပွားရေး-နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီမံကိန်းကြီးများ၌ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခံရသည့် လူထုလူတန်းစားများကိုယ်တိုင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ပေးသည့် ကျယ်ပြန့်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ယုတ္တိပေဒသဘောတရားကိုသာ အစားထိုးကျင့်သုံးသင့်သည်။ ဤစီမံခေါ်မှုသည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်း ခုနစ်ခုစာမျှ ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဒဏ် ခံလာခဲ့ရသည့် မြန်မာနိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများ လက်ရှိရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် အခက်အခဲတစ်ခုဖြစ်နေသည်။

အဓိကကျသည့် အသုံးအနှုန်းများနှင့် သဘောတရားများအနှစ်ချုပ်

	နေရပ်ပြန်ခြင်း	မြေရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံ ပေးခြင်း (ပုံစံ ၁)	အသိအမှတ်ပြုခြင်း (ပုံစံ ၂)	မြေပြန်လည်ခွဲဝေ ချထားပေးခြင်း (ပုံစံ ၃)
ဘာလဲ	နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင် ခဲ့ရပြီးနောက်ပိုင်း နေရပ်ပြန်မှုအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း များသတ်မှတ်ရန် အနိမ့်ဆုံး 'မိမိ၏ သဘောဆန္ဒအလျောက် ဘေးကင်းလုံခြုံစွာဖြင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိ နေရပ်ပြန်ရန်' ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မပြုရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ညွှန်းကိန်းများ ရေးဆွဲပြင်ဆင်ရန်	နေရပ်စွန့်ခွာ တိမ်းရှောင်မှုကို ကုစားပေးရန် ဖြစ်နိုင်သည့် အခြေအနေတိုင်း၌ အဆိုးရွားဆုံး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ မဖြစ်ပေါ်မီ နဂိုအခြေအနေ အတိုင်းပြန်လည် ထူထောင်ပေးရန်	အသိအမှတ်မပြုခြင်းနှင့် မြေယာအာမခံချက် ကင်းမဲ့မှုကို ကုစားပေးရန် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို အသိအမှတ်ပြုမှုအပါအဝင် ကျေးလက်နေ လက်လုပ်လက်စား များ၏ မြေယာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကို ဥပဒေအရ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြုပေးရန် နှင့် - ၎င်းတို့၏ မြေယာပေါ်၌ ဆက်လက်နေထိုင်၍ အရှည်သဖြင့် ဂုဏ်သိက္ခာပြည့်ဝ သည့်ဘဝမျိုးကိုတည်ဆောက် နိုင်စေရန် အထောက်အကူပြု သည့်ဆင်းရဲသားဗဟိုပြု လူထုရေးရာမူဝါဒများအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှုကို ကျားကန် ပေးရန်	မြေတန်းတူမညီမျှမှုနှင့် မြေမဲ့ယာမဲ့ ဖြစ်ခြင်းကို ကုစားပေးရန် မြေယာလက်ဝါးကြီးအုပ်မှုကို တွန်းလှန်၍ ထပ်မံဖြစ်ပွားခြင်း မရှိစေရန် အားလုံးတစ်ပြေးညီ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည့် အမြင့်ဆုံးပိုင်ဆိုင်မှုမာဏ ကန့်သတ်ထားရှိရန် နှင့် - သက်တောင့်သက်သာ ရှိသည့်ဘဝမျိုးပိုင်ဆိုင်နိုင်စေရန် ကျေးလက်နေ လက်လုပ်လက်စားမိသားစုများ အားလုံးအတွက် အနိမ့်ဆုံးပိုင်ဆိုင် ရမည့် မြေယာပမာဏ သတ်မှတ် ထားရှိရန်
နိုင်ငံ တကာ ရင်းမြစ် များ	UDHR (ပုဒ်မ ၁၃)၊ Deng (အပိုဒ် ၂၈)၊ Pinheiro အခြေခံမူများ (အပိုဒ် ၁၀)၊ လုပ်ပိုင်ခွင့် လမ်းညွှန်ချက်များ (အပိုဒ် ၂၄.၅ နှင့် ၂၅.၅)	UNDRIP (ပုဒ်မ ၂၆(၁-၂))၊ Pinheiro အခြေခံမူများ (အပိုဒ် ၂) လုပ်ပိုင်ခွင့် လမ်းညွှန်ချက် များ (အပိုဒ် ၄.၉၊ ၁၄.၁-၄၊ ၂၄.၂၊ ၂၅.၂)	UDHR (ပုဒ်မ ၁၇)၊ UNDRIP အိုးအိမ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ အစားအစာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အခြေပြု နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင် မှုများနှင့် အတင်းအကျပ် မောင်းထုတ်မှုဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်ချက်များ လုပ်ပိုင်ခွင့်လမ်းညွှန်ချက်များ	UDHR(ပုဒ်မ ၂၂၊ ၂၅) အစားအစာဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး (မိမိကိုယ်ကို ကျွေးမွေးပြုစုပိုင်ခွင့်) FAO ၏ လုံလောက်မှုတသည့် အစားအစာရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို တိုးတက်သော နည်းလမ်းဖြင့် ကျင့်သုံးမှုကို အထောက်အကူပြုသည့် လမ်းညွှန်ချက်များ (အပိုဒ် ၈) ILO^၆ ပဋိညာဉ်စာချုပ်အမှတ် ၁၆၉ UNDRIP (ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ၏ မြေယာဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး) ICESCR အထွေထွေသုံးသပ်ချက် အမှတ် ၄ (၈ င) လုပ်ပိုင်ခွင့်လမ်းညွှန်ချက်များ (၁၅.၁-၃))

	နေရပ်ပြန်ခြင်း	မြေရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံ ပေးခြင်း (ပုံစံ ၁)	အသိအမှတ်ပြုခြင်း (ပုံစံ ၂)	မြေပြန်လည်ခွဲဝေ ချထားပေးခြင်း (ပုံစံ ၃)
ပြည်တွင်း ရင်းမြစ် များ		၂၀၁၅ ခုနှစ် KNU မြေယာမူဝါဒ (၁.၁.၈၊ ၁.၂. ၁-၂၊ ၁.၂.၅-၆၊ ၁.၄.၁၄၊ ၄.၂ တစ်ခုလုံး) ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ NLUP (အခန်း ၃ အခြေခံမူများ၊ ၈-က၊ ၈-ဃ၊ ၈-င၊ အပိုင်း ၅-၃၈)	KNU မြေယာမူဝါဒ (၂.၃.၃၊ ၃.၉.၄-၅) ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ၊ NLUP (၆-က၊ ၇-က၊ ၈-က၊ ၂၉-ဃ၊ ၂၉-င)	KNU မြေယာမူဝါဒ (၄.၃.၁၊ ၃.၇.၃)

‘နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး အခွင့်အရေးကို ဖြည့်ဆည်းဆောက်ရွက်ပေးခြင်း’ ဆိုင်ရာ လူထုညီလာခံ

၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၈ ရက်နေ့
ရန်ကုန်

ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသည့် လူထုလူတန်းစားများအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၂၅ ဖွဲ့မှ ကိုယ်စားလှယ်သုံးဆယ့်ငါးဦးသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၆-၇ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ ကျင်းပခဲ့သည့် ‘နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေး အခွင့်အရေးကို ဖြည့်ဆည်းဆောက်ရွက်ပေးခြင်း’ ဆိုင်ရာ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး ဇွန်လ ၈ ရက်နေ့တွင် လူထုညီလာခံတစ်ရပ်ကို ဆက်လက်ကျင်းပခဲ့ကြသည်။

အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲသည် ပဋိပက္ခကြောင့်နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် မူဝါဒပြောင်းလဲလာအောင် စည်းရုံးတိုက်တွန်းနိုင်မည့် အဝန်းအဝိုင်းတစ်ခုဖန်တီးရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေအသုံးပြုမှုအလေ့အထများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များသာမက နိုင်ငံအပိုင်းပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ဆက်နွယ်ပတ်သက်လျက်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်များအပါအဝင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးစံ ချိန်စံနှုန်းများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည့် အဓိကဦးစားပေးမှုများနှင့် အခြေခံမူများကို ပိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

ကိုယ်စားလှယ်များအကြား အဓိကကျသည့် ဘုံအခြေခံမူများနှင့် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်၍ သဘောတူခဲ့ကြသည်။

၁။ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများနှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များသည် မိမိတို့၏ နေရင်းရပ်ရွာ ဒေသများသို့မိမိသဘောဆန္ဒအလျောက် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းကင်းဖြင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနေရပ်ပြန်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိသည်။

- ၂။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ ရေရှည်တည်တံ့သည့် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးသည် နိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး၏ သော့ချက်အခရာဖြစ်သည်။
- ၃။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများသည် မိမိတို့၏ နဂိုနေရင်းရပ်ရွာဒေသများရှိ မိမိတို့၏ အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝပြန်လည်ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- ၄။ နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကျိန်းသေအသက်ပြန်သွင်းနိုင်ရန်အတွက် မတရားသဖြင့် တစ်ဖက်သတ်သိမ်းဆည်းထားသည့် မြေယာများကို မူလပိုင်ရှင်များလက်သို့ ပြန်လည်အပ်နှံပေးရမည်။
- ၅။ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်တိုင်း၌ ဒေသခံလူထုနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ ကောင်းစွာကြိုတင်အသိပေး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ထားသည့် လွတ်လပ်သောသဘောတူခွင့်ပြုချက် မဖြစ်မနေပါရှိရန်လိုအပ်သည်။
- ၆။ တပ်စခန်းများရုပ်သိမ်းခြင်း၊ နဂိုနေရင်းကျေးရွာများအတွင်းနှင့် အနီးဝန်းကျင်ရှိ မြေမြှုပ်ခိုင်းများကို တိုင်းတာအမှတ်အသားပြု၍ အမြန်ဆုံးရှင်းလင်းဖယ်ရှားရေးသည် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ ဘေးကင်းလုံခြုံစွာဖြင့် ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိနေရပ်ပြန်ရေးအတွက် ပဓာနကျသည့်သော့ချက်ဖြစ်သည်။
- ၇။ တပ်မတော်၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများ၏ မြေယာသိမ်းဆည်းမှုနှင့် 'အစိမ်းရောင် လူယူမှု' တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို ထိပါးခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသဖြင့် ချက်ခြင်းရပ်တန့်ရမည်။
- ၈။ ပဋိပက္ခဒဏ်နှင့် နယ်မြေဒေသများရှိ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းများအားလုံးကို ဆိုင်းငံ့ထားရန်လိုအပ်သည်။
- ၉။ မြေနှင့်ဆက်စပ်သည့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအားလုံး နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသည့် လူထုလူတန်းစားများ၏ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို ထင်ဟပ်ရမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများရှိ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေအသုံးပြုမှုအလေ့အထများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်စနစ်များနှင့်ပါ ကိုက်ညီမှုရှိရမည်။

နိဂုံးချုပ်သုံးသပ်ချက်

ဆယ်စုနှစ် ၇ ခုစာမျှ တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခနှင့် ပြည်တွင်းစစ်မီးတောက်လောက်ခဲ့ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်လျက်ရှိသည့် ဘာဝပေါင်းများစွာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွားထိ ခိုက်ပျက်စီးစေခဲ့သည့် နောက်ဆက်တွဲဂယက်ရိုက်ခတ်မှုကို ယနေ့တိုင်ခံစားနေရဆဲဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်၌ နိုင်ငံအတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရသူဦးရေ ၁.၁ သန်းကျော်ရှိသည့်အနက် အများစုသည် တိုက်ပွဲအများဆုံးဖြစ်ပွားရာ နယ်စပ်ဒေသတစ်လွှားရှိ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများမှ နယ်ခံတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသည်။ ကာလယန္တရားကြီးနှင့်အတူ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားသည့် အခင်းအကျင်းပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီး မတူကွဲပြားသည့် အစိုးရအတက်အကျအလိုက် နယ်မြေဒေသများလည်း လိုက်ပါပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် IDPs နှင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်အကျပ်အတည်းနှင့် ယင်းတို့ကိုတုန့်ပြန်ဖြေရှင်းပုံနည်းလမ်းများသည်လည်း မတူကွဲပြားသည့် နယ်မြေဒေသအလိုက် အချိန်အခါအလိုက်ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ဤအကျပ်အတည်းကာလတစ်လျှောက် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာ

စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရာ၌ နယ်ခံအဖွဲ့အစည်းများက အလွန်အရေးပါသည့် ပင်မကျောရိုးအဖြစ်ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

မြေသည် ရေစီးရေလာလမ်းကြောင်းများ၊ ရေဝေရေလဲနယ်မြေများ၊ သားငါးများ၊ သစ်တောများ၊ စားကျက်မြေများ၊ အိုးအိမ်၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဗဟုဂုဏ်များအပါအဝင် အခြားသယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် လုံးပေါင်းရောထွေး၍ အတူတကွဖြစ်တည်လျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြေယာထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်သည် နယ်ခံများ၏ ဘဝများနှင့် အရှိတရားများကို နားလည်သဘောပေါက်စေသည့် ပြုတင်းတံခါးတစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း မြေယာသည် လူအမျိုးမျိုးအတွက် အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးဆောင်လျက်ရှိသည်။ အသိအမှတ်ပြုမခံရဘဲ မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်နေသည့် နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်ခံရသူများအတွက် မြေယာသည် စီးပွားဥစ္စာသက်သက်ထက် ပိုမိုလေးနက်သည်။ သို့သော်လည်း မျက်မှောက်ခေတ် ရိုးရာအစဉ်အလာ မြေအသုံးပြုမှုပုံစံအများအပြားနှင့် အဓိပ္ပာယ်များသည် ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအင်အားစုများ၏ ခြိမ်းခြောက်ဖိအားပေးမှုများကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌သာမက ကမ္ဘာတစ်လွှား၌လည်း မြေယာလက်လှမ်းမီအသုံးချပိုင်ခွင့်နှင့် ထိန်းချုပ်စီမံပိုင်ခွင့်အတွက် ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ ယခင်ကထက်ပို၍ မည်သူက မည်သည့်မြေကို မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်အတွက်မည်သည့်အခွင့်အရေးဖြင့် မည်မျှကြာအောင် အသုံးပြုနိုင်သနည်းဟူသည့် အဓိကမေးခွန်းကိုပိုမိုတွန်း၍ မေးမြန်းရန်လိုအပ်လာနေပြီဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော ရုန်းကန်လှုပ်ရှားမှုများက ကမ္ဘာနေလူထုများနှင့် နိုင်ငံပေါင်းများစွာ၏ အနာဂတ်ကို အဆုံးအဖြတ်ပေးသွားမည်ဖြစ်သည်။

အသိအမှတ်ပြုမခံရဘဲ
မြေမဲ့ယာမဲ့ဖြစ်နေသည့်
နေရပ်စွန့်ခွာတိမ်းရှောင်
ခံရသူများအတွက်
မြေယာသည်
စီးပွားဥစ္စာသက်သက်
ထက်ပိုမိုလေးနက်သည်။
....
မြန်မာနိုင်ငံ၏
မြေယာကဏ္ဍအတွင်း
ဖြစ်ပျက်နေသည့်
ကိစ္စရပ်များသည်
နိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်
ဒီမိုကရေစီ
ရှေ့အလားအလာနှင့်
ခွဲခြား၍မရနိုင်အောင်
ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြေယာကဏ္ဍအတွင်း ဖြစ်ပျက်နေသည့် ကိစ္စရပ်များသည် နိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ ရှေ့အလားအလာနှင့် ခွဲခြား၍မရနိုင်အောင် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ IDPs များ၏နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့် ပြန်လည်အပ်နှံရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုများသည် လေဟာနယ်ထဲမှ အမှတ်မထင် ပြုတ်ကျလာခြင်းမျိုးမဟုတ်ပေ။ ပြောရမည်ဆိုလျှင် ၎င်းတို့သည် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေသည့် ဖိအားများ သက်ရောက်လျက်ရှိသည့် ကျယ်ပြန့်သော အခင်းအကျင်းမျိုး၌ ပေါ်ပေါက်လာပြီး နယ်စွန့်နယ်ဖျားနှင့် ကျေးလက်ရေခံ မြေခံအလိုက် အစီအစဉ်တကျ သီးခြားစီပြန်လည်ပုံဖော်ပေးနိုင်သည့် အင်အားစုများစုစည်းမိရာမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အထူးတလည် ထိခိုက်ခံစားခံရသူများဖြစ်လင့်ကစား ယနေ့နိုင်ငံအတွင်း၌ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာစစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခံရသူများသည်သာ ထိခိုက်နစ်နာခံရသည်မဟုတ်ပါ။ သို့မဟုတ် မြေယာလိုအပ်သည် မဟုတ်ပါ။ သို့သော်ကြောင့် ပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန်အတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် မြေယာပစ္စည်းထဲမှ မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးကိုသာ သီးခြားခွဲထုတ်ခြင်းသည် အခြေအနေကို ပိုမိုဆိုးရွားသွားစေနိုင်ပါသည်။ မြေနှင့် ပတ်သက်၍ ဂီပါဒီအစွန်းနှစ်ဖက်ကွဲနေသည့် အခင်းအကျင်းမျိုး၌ အမျိုးသားအဆင့်နိုင်ငံရေး ရပ်ဝန်းနှင့် နယ်ခံလူထုလူတန်းစားများအတွင်းရှိ အခြားစိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုမပြုဘဲ ပြဿနာတစ်ခုတည်းကိုကွက်၍ ထိထိရောက်ရောက်ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း၍ ရနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ဤကဲ့သို့သော ပိုမိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် အခင်းအကျင်းမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုမပြုဘဲ နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံရေးကိုဖော်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်းသည် ကောင်းကျိုးထက် ဆိုးကျိုးရလဒ်ကိုသာ ထွက်ပေါ်လာစေသည့် အန္တရာယ်ရှိသည်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအတွက် အဆိုးရွားဆုံးဖြစ်နေသည့် အခင်းအကျင်းတစ်ခုမှာ မည်သည့်မြေ သို့မဟုတ် သယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ မူဝါဒ၊ အစီအစဉ် သို့မဟုတ် စွန့်ဦးလုပ်ဆောင်ချက်မဆို ထိခိုက်နိုင်ခြေမြင့်မားပြီး မျက်နှာလွှဲခံရအခံရဆုံးသောသူများအား အချင်းချင်းယှဉ်ပြိုင်စေခြင်းဖြင့် 'ဆင်းရဲသားအချင်းချင်း' ပိုမိုပဋိပက္ခဖြစ်စေရန် တွန်းပို့နေသည့်ကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။

ဤအခြေအနေမျိုးကို ကုစားရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်နေသည်မှာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် မြေယာပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အောက်ခြေလူထုလူတန်းစားများ၏အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ချိတ်ဆက်၍ IDPs မြေယာကိစ္စရပ်များကို ဘက်စုံရှုထောင့်စုံဖြင့် အောက်ခြေမှအထက်သို့ ဦးတည်ချဉ်းကပ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဩဇာအာဏာကြီးမားသည့် အင်အားစုများ၏ တွန်းအားပေးမှုကြောင့် ဟသည်ထက် ဟလာသည့် မြေယာဂီပါဒီအစွန်းနှစ်ဖက်ကွဲပြားမှုနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံ၌ အခွန်ရှည်တည်တံ့နိုင်မည့် ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်း

တစ်ခုအနေဖြင့် နေရပ်ပြန်ရေးနှင့် မြေရပိုင်ခွင့်ပြန်လည်အပ်နှံပေးရေးကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်၍ လူထု၏ မြေယာရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ရှေးရှုသည့် ဒီမိုကရေစီထုံးနည်းစံကျဖြစ်သော အောက်ခြေအဆင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။ လက်လုပ်လက်စား လူတန်းစားတစ်ရပ်လုံး၏ မြေယာရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးသာမက မြေမဲ့ယာမဲ့များနှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်ခွဲရသူများအားလုံး၏ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် ပဓာနကျသည့် လူ့အခွင့်အရေးအခြေခံမူများကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေသည့် နယ်ခံရပ်ရွာအသိုက် အဝန်းများနှင့် လူထုလူတန်းစားများ၏ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ကံမကောင်းအကြောင်းမလွှာဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ တည်ဆဲဥပဒေသစ်များ၊ မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်အများအပြားသည် မြေကိုသာလို၍ လူကိုမလိုအပ်သည့် သို့မဟုတ် မြေကိုယူ၍ လူကိုပါ စည်းကမ်းချက်များဖြင့်တုပ်နှောင်သည့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစံအတွက် မြေနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို ပြန်လည်ခွဲဝေချထားပေးရေးဆီသို့ ဦးတည်လျှောက်လှမ်းလျက်ရှိသည်။ မည်သို့ဆိုစေ မျှော်လင့်ချက် အပြီးတိုင် ကုန်ခမ်းသွားခြင်းမျိုးတော့ မဟုတ်သေးပေ။ ယခုအခါ နိုင်ငံအပိုင်း၌ အများအားဖြင့် သေးငယ်သည့်အရွေ့လေးဖြင့် အစောပိုင်းအဆင့်မျှသာရှိသေးသော် လည်း ထိခိုက်နစ်နာရသည့် လူထုလူတန်းစားများနှင့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများအား အတူတကွ စုစည်းနိုင်ရန် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် စတင်ကြိုးပမ်းလာကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ခက်ခဲ၍ စိန်ခေါ်မှု ပြင်းထန်သည့် ဤကဲ့သို့သော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်များ အောက် ခြေအဆင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများအကြား ဆက်လက်ရှင်သန်နေစေရန်အတွက် အားပေးထောက်ခံ မှုနှင့် အကူအညီများ မဖြစ်မနေရရှိရန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ သက်ဆိုင်ရာ နယ်မြေဒေသ အလိုက် ထိခိုက်နစ်နာခွဲရသူများနှင့် သက်ဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်များပူးပေါင်း၍ မိမိတို့၏ အင်အား များကို စုစည်းတည်ဆောက်နေကြပြီဖြစ်သည်။ နှစ်ရှည်လများ တောင့်တလာခဲ့သည့် တိုးတက်မှု များအမှန်တကယ် ပေါ်ထွန်းလာစေရန်အတွက် မတူကွဲပြားသည့် အစိုးရဇာတ်ကောင်များနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ချောင်ပိတ်တွန်းအားပေးခြင်းထက် အားပေးအား မြှောက်ပြုရန်၊ အမိန့်အာဏာသံထက် ဖေးမကူညီမှုပြုရန်နှင့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို မောင်ပိုင်စီး အလွဲသုံးစားခြင်းထက် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကြားပြောနိုင်အောင် ပံ့ပိုးကူညီပေးသင့်ပါသည်။

1. See box: 'What the Numbers Say: Displacement Due to Armed Conflict'. In a changing landscape, estimates of refugee numbers and displacement are continuing to fluctuate. TNI's figures are based upon recent calculations by such organisations as the Internal Displacement Monitoring Centre, The Border Consortium (TBC) and United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA). For current websites, see, <http://www.internal-displacement.org>; <http://www.tbcc.org>; <http://www.unocha.org/myanmar>
2. "Handbook on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons: Implementing the 'Pinheiro Principles'", March 2007, p.10. The Handbook is a joint publication of the Food and Agriculture Organisation (FAO) of the United Nations (UN), Internal Displacement Monitoring Centre of the Norwegian Refugee Council, Office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR), UN-HABITAT, UNOCHA and UN High Commissioner for Refugees. Available at: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/pinheiro_principles.pdf. Downloaded on 10 May 2017.
3. See e.g., Scott Leckie and Ezekiel Simperingham (eds.), "Housing Land and Property Rights in Burma: The Current Legal Framework", Displacement Solutions, HLP Institute, 2009; "An Introductory Guide to Understanding and Claiming Housing, Land and Property Rights in Myanmar: Questions and Answers", Displacement Solutions and Norwegian Refugee Council, March 2017; and "Durable Solutions, Preliminary Operational Guide", UNDP and UNHCR Global Cluster for Early Recovery, (Technical Working Group on Durable Solutions) with the Global Protection Cluster, January 2016.
4. These workshops focused on land issues in relation to displacement due to armed conflict specifically. The first two workshops held in Yangon were co-organised by The Border Consortium and the Transnational Institute in 2016. An additional workshop co-organised by TNI and the Joint Strategy Team (JST) was held in Myitkyina.
5. Internal Displacement Monitoring Centre, 2016, "Myanmar": <http://www.internal-displacement.org/database/country/?iso3=MMR>.
6. TBC, "Refugee and IDP Camp Populations", Bangkok, April 2016.
7. TBC, "Protection and Security Concerns in South East Burma/Myanmar", Bangkok, November 2014.
8. Internal Displacement Monitoring Centre, 2016, "Myanmar", <http://www.internal-displacement.org/south-and-south-east-asia/myanmar>
9. UNOCHA, "Myanmar: IDP sites in Kachin and northern Shan states", November 2016, and UNOCHA, "Myanmar: IDP sites in Rakhine State", September 2016.
10. Ann Wang, "Kokang Refugees in China: Having fled from the ethnic conflict in Myanmar, the refugees face an uncertain future", The Diplomat, 4 April 2016.
11. UNOCHA, "Myanmar: New Displacement in Northern Shan State", 31 May 2016.
12. Radio Free Asia, "20,000 Refugees Flee Myanmar's Kokang Conflict Across The Border Into China", 8 March 2017.
13. See, <http://www.sbs.com.au/news/article/2017/03/10/almost-140000-displaced-myanmar>, accessed on 13 April 2017.
14. 'Taungya' means 'upland cultivation' but is often translated into English as 'shifting cultivation'. The Myanmar government also uses the term 'permanent taungya'.
15. See TNI, "The Meaning of Land in Myanmar", Amsterdam, January 2016.
16. The Tatmadaw's infamous 'Four Cuts' (Pya Lay Pay) campaign was first launched against the Communist Party of Burma (CPB) and the Karen National Union (KNU) in the Irrawaddy Delta and the Pegu Yoma highlands in the 1970s. It sought to turn so-called 'black areas' controlled by ethnic armed opposition groups into 'brown areas', still under opposition control but with a degree of Tatmadaw authority, and thereafter into 'white areas' under control of the central government. Achieving this involved cutting the purported four crucial links between ethnic armed groups and the civilian population: food, finance, intelligence and recruits. Villagers in 'black' and 'brown' areas had to leave their places of origin, often at very short notice, and move to resettlement areas near government-controlled towns or military encampments, or risk getting caught in 'free-fire zones'. See e.g., Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity* (Zed Books, London, 1991), pp.258-62 and passim.
17. See, Martin Smith, *State of Strife: The Dynamics of Ethnic Conflict in Burma* (East West Center, Washington, 2007).
18. See, John Buchanan, "Militias in Myanmar", The Asia Foundation, July 2016.
19. The Border Consortium, "Brief History", <http://www.theborderconsortium.org/about-us/history/>
20. Ashley South, *Mon Nationalism and Civil War in Burma: The Golden Sheldrake* (Routledge, London 2003), pp.232-44.
21. Amnesty International, "Myanmar: Atrocities Worsen in Shan State", Press Release, 15 April 1998, AI Index: ASA 16/07/98.
22. See e.g., TNI and Burma Center Netherlands, "Developing Disparity: Regional Investment in Burma's Borderlands", Amsterdam, February 2013.
23. See, Land in Our Hands, "Destroying People's Lives: The Impact of Land Grabbing on Communities in Myanmar", December 2015; and TNI, "Developing Disparity".
24. TNI, "Access Denied: Land Rights and Ethnic Conflict in Burma", Burma Policy Briefing No.11, 8 May 2013.
25. Karen Human Rights Group, "Losing Ground: Land Conflicts and Collective Action in Eastern Myanmar", 5 March 2013.
26. TNI, "The Kachin Crisis: Peace Must Prevail", Burma Policy Briefing No.10, March 2013.
27. Ibid.
28. See e.g., TNI, "Military Confrontation or Political Dialogue: Consequences of the Kokang Crisis for Peace and Democracy in Myanmar", Myanmar Policy Briefing No.15, July 2015.
29. See e.g., Anthony Davis, "Myanmar's army struggles against a strong new rebel alliance", Nikkei Asian Review, 6 April 2017.
30. The Joint Strategy Team consists of Bridging Rural Integrated Development and Grassroots Empowerment, Kachin Baptist Convention, Kachin Development Group, Kachin Relief and Development Committee, Kachin Women Association, Karuna Mission Social Solidarity, Metta Development Foundation, Nyein (Shalom) Foundation, and Wunpawng Ninghtoi. JST, "Protection and Humanitarian Needs Assessment Recent Conflict-Affected Areas in Kachin State", April 2017.
31. The exact number of people that were relocated by the UWSA remains unknown, but estimates by UWSA leaders vary from 50,000 to 100,000 people. According to the Lahu National Development Organisation (LNDO), some 4,000 Lahu, Akha and Shan villagers fled to Thailand and another 4,500 were displaced to other parts of Shan State as a result of the UWSA relocation programme. LNDO, "Unsettling Moves: The Wa Forced Resettlement Program in Eastern Shan State", Chiang Mai, 2002; and Tom Kramer, *The United Wa State Party: Narco-Army of Ethnic Nationalist Party* (East-West Center, Washington, 2007), pp.41-3.
32. Maung Zaw, "Shan IDPs fear wider communal conflict", Myanmar Times, 16 February 2016; Thu Thu Aung, "Hundreds flee renewed fighting between Shan, Ta'ang ethnic armed groups", Myanmar Times, 21 December 2016.
33. See e.g., International Crisis Group (ICG), "The Dark Side of Transition: Violence Against Muslims in Myanmar", Asia Report No.251, 2013; ICG, "Myanmar: The Politics of Rakhine State", Asia Report No.261, 2014; ICG, "Myanmar's Electoral Landscape", Asia Report No.266, 2015.
34. ICG, "Myanmar: A New Muslim Insurgency in Rakhine State", Asia Report No.283, 2016; see also, <http://www.sbs.com.au/news/article/2017/03/10/almost-140000-displaced-myanmar>

myanmar, accessed on 13 April 2017; “Foreign Officials ‘Deeply Troubled’ by Findings of UN Report”, Reuters, 6 February 2017; “More than 1,000 feared killed in Myanmar army crackdown on Rohingya - U.N. officials”, Reuters, 6 February 2017.

35. See e.g., Thu Thu Aung, “Chin State civilians flee Arakan Army, Tatmadaw fighting”, Myanmar Times, 15 December 2016; “Homecoming proves difficult for displaced Kyaukse Hill families”, Narinjara, 3 May 2017. Arakan Army troops have also trained and been active in Kachin and northern Shan States.

36. “Local People in Rakhine State should not pursue their own interests only”, New Light of Myanmar, 17 November 2012.

37. Laignee Barron, “What’s Next for Myanmar’s Rakhine State?”, The Diplomat, 9 March 2017; see also notes 33 and 34.

38. There is a close relationship historically between armed conflict and business – with the arrow going both ways. Armed conflict has cleared the way for new business arrangements (e.g., the Border Areas Development Programme of the SLORC-SPDC government initiated in the early 1990s), while new business investments have also invited armed conflict (e.g., Hat Gyi dam in Karen State). Situations of ‘neither war nor peace’ enable opportunistic actors to take advantage of the huge grey area between full-blown peace and full-on war to obtain protection and other benefits, bringing their own sets of problems with the potential to trigger new forms of displacement. See e.g., Tom Kramer, “Neither War nor Peace, The Future the Ceasefire Agreements in Burma”, TNI, Amsterdam, July 2009.

39. TNI, “Myanmar’s Next Great Transformation: Enclosing the oceans and our aquatic resources”, Amsterdam, March 2017.

40. Saw Yan Naing, “Refugees Asked To Visit Repatriation Center For Interviews”, The Irrawaddy, 15 May 2017.

41. Lawi Weng, “Yuzana Reps and Farmers Clash in Kachin State”, The Irrawaddy, 19 May 2017; Land in Our Hands, “Destroying People’s Lives”, p.32.

42. Khin Oo Tha, “Farmers Fight ‘Official Ownership’ Application of Confiscated Lands Near Inle Lake”, The Irrawaddy, 17 May 2017.

43. “Maday Island residents demand China fund area development projects”, Narinjara, 14 May 2017; “Rakhine residents to launch a motorboat protest against China’s oil tankers”, Narinjara, 20 May 2017.

44. Zarni Mann, “Four Dead and Several Injured in Clash at Sagaing Jade Mine”, The Irrawaddy, 17 May 2017.

45. “Screening Cancelled of Film Showing Army’s Role in Jade Trade”, The Irrawaddy, 17 May 2017. For the Global Witness documentary, “Jade and the Generals”, see: <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/myanmar/jade-and-generals/>

46. Jesse Ribot, “Cause and response: vulnerability and climate in the Anthropocene”, Journal of Peasant Studies, Vol.41, No.5, November 2014, pp.667-705.

47. Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights and Serious Violations of International Humanitarian Law. Available at: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RemedyAndReparation.aspx>

48. There is always a risk tied to the dual fact that some people do not want to or cannot return, while others may be willing to give up or are unable to resist giving up their claims in exchange for cash compensation. The dilemma is that no one should be forced to return or to take cash compensation. Yet, at the same time, it must be recognised that monetizing restitution can easily come to compensate displacement. This can end up legitimising earlier waves of displacement where armed conflict runs in parallel with and accompanies land grabbing, which essentially means maintaining the status quo. People end up having to stay in and around the camps or go somewhere else, while there are others having similar problems and are likewise stuck with nowhere to go. The danger is that both of these scenarios can inadvertently open up opportunities for elites and other unscrupulous actors to exploit by grabbing land and control not just of the land and related natural resources but the very life and future direction of the landscape and territory and everyone in it.

49. For the concept of ‘surplus people’, see, T. M. Li, “To Make Live or Let Die? Rural Dispossession and the Protection of Surplus Populations”, Antipode, 41, 2010, pp.66–93.

50. T. M. Li, *Land’s End: Capitalist Relations on an Indigenous Frontier* (Durham, Duke University Press, 2008), p.3.

51. Land in Our Hands, “Destroying People’s Lives: The Impact of Land Grabbing on Communities in Myanmar”, December 2015, p.3.

52. Karen National Union, “Land Policy”, Office of the Supreme Headquarters, Karen National Union, Kawthoolei, December 2015.

53. Food and Agriculture Organisation, “Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land, Fisheries and Forests in the Context of National Food Security”, Rome, 2012.

54. For more background analysis on World Bank land policy orientation, among others see, Third World Quarterly special issue entitled “Market-Led Agrarian Reform: Trajectories and Contestations”, Vol.28, No.8, 2007. In addition to cross-cutting articles about land policy from various perspectives (political economy, gender, property rights), there are case studies from numerous countries (Brazil, Guatemala, El Salvador, Philippines, South Africa and Egypt).

55. S.M. Borras, D. Carranza and J. Franco, “Anti-poverty or Anti-poor? The World Bank’s market-led agrarian reform experiment in the Philippines”, Third World Quarterly, Vol.28, No.8, 2007, pp.1557-76.

56. L. Hurtado, *Dinámicas Agrarias Y Reproducción Campesina En La Globalización: El Caso De Alta Verapaz, 1970-2007* (F&G Editores, 2008); and, L. Grandia, *Enclosed: Conservation, Cattle, and Commerce among the Q’Eqchi’ Maya Lowlanders* (Seattle, University of Washington Press, 2012).

57. B. Garoz & S. Gauster, *FONTIERRAS: El Modelo De Mercado Y El Acceso a La Tierra En Guatemala; Balance Y Perspectivas* (Guatemala City, IDRC/CRDI Canada, 2002).

58. B. Garoz, A. Alonso-Fradejas & S. Gauster, *Balance De La Aplicación De La Política Agraria Del Banco Mundial En Guatemala (1996-2005)* (Guatemala, IDEAR & Magnaterra Editores, 2005).

59. A. Alonso-Fradejas, “Anything but a Story Foretold: Multiple Politics of Resistance to the Agrarian Extractivist Project in Guatemala”, Journal of Peasant Studies, 42(3-4), 2015, pp.489-515.

60. Cheryl Walker, *Landmarked: Land Claims and Land Restitution in South Africa* (Ohio University Press, Athens, 2008), pp.1-2.

61. Edward Lahiff, “‘Willing Buyer, Willing Seller’: South Africa’s failed experiment in market-led agrarian reform”, Third World Quarterly, Vol.28, No.8, 2007, p.1578.

62. Ibid.

63. M. Wegerif, B. Russell and I. Grundling, “Still Searching for Security: The Reality of Farm Dweller Evictions in South Africa” (Polokwane North: Nkuzi Development Association/Johannesburg: Social Surveys, 2005).

64. Walker, *Landmarked: Land Claims*, p.232.

65. Ibid, p.230.

66. Karen National Union, “Land Policy”.

67. “Latifundio” is the Latin term used mainly in Spain and Latin America to refer to a ‘large unproductive estate’; see, M. Edelman, *The Logic of the Latifundio: The Large Estates of Northwestern Costa Rica since the Late Nineteenth Century* (Stanford University Press, 1992), p.1.

68. L.A. Wily, “Tackling land tenure in the emergency to development transition in post-conflict states: From restitution to reform”, in, S. Pantuliano (Ed.), *Unchartered Territory: Land, conflict and humanitarian action* (Practical Action Publishing, Warwickshire, 2009).

69. International Labour Organization.

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ဤပုံနှိပ်မှတ်တမ်းကို Sweden နှင့် Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) တို့၏ ရန်ပုံငွေအထောက်အပံ့ဖြင့် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပုံနှိပ်မှတ်တမ်းပါ အကြောင်းအရာများအတွက် TNI ၌သာ လုံးလုံးလျားလျား တာဝန်ရှိသဖြင့် မည်သည့် အခြေအနေတွင်မျှ အလှူရှင်၏ ရပ်တည်ချက်သဘောထားအဖြစ် မှတ်ယူမှုမပြုစေလိုပါ။

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်းအသေးစိတ်အချက်အလက်များ

အစီရင်ခံစာပါ အကြောင်းအရာများအတွက် မူလသတင်းရင်းမြစ်ဖြစ်သည့် <http://www.tni.org/copyright> ကို သင့်တော်သလို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ၍ စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်အတွက်မဟုတ်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ကိုးကားဖော်ပြမှု သို့မဟုတ် ထပ်မံ ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးမှု ပြုနိုင်ပါသည်။

TRANSNATIONAL INSTITUTE (TNI)

De Wittenstraat 25, 1052 AK Amsterdam, The Netherlands

Tel: +31-20-6626608, Fax: +31-20-6757176

E-mail: burma@tni.org

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အစီအစဉ်များအားလုံးကို <https://www.tni.org/en/myanmar-in-focus> တွင် ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

Transnational Institute (TNI) သည် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲ၍ တရားမျှတသည့် ဒီမိုကရေစီ ထုံးနည်းစံကျဖြစ်သော မြေကမ္ဘာကို တည်ဆောက်ရန် သံဓိဋ္ဌာန်ချထားသည့် နိုင်ငံတကာသုတေသနနှင့် မူဝါဒပြောင်းလဲရေး စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများကို ဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်ကျော်ကာလတစ်လျှောက် TNI သည် လူထုလှုပ်ရှားမှုများအကြား သီးခြား ဆက်ကြောင်းတစ်ခုအဖြစ် ပေါင်းကူးပေးလျက်ရှိပြီး ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ချိတ်ဆက်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။

Transnational Institute

မြန်မာနိုင်ငံ၌ အရပ်သားတစ်ပိုင်းအစိုးရ အာဏာရလာပြီးနောက်ပိုင်း အခြေခံကျသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ကမ္ဘာ့သက်တမ်းအရှည်ဆုံး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေမှုကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် မျှော်လင့်ချက်ရောင်ခြည်သန်း လာခဲ့သည်။ TNI ၏ မြန်မာနိုင်ငံအစီအစဉ်သည် အားလုံးပါဝင်မှုရှိ၍ အခွန်ရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆီသို့ ဦးတည်ချဉ်းကပ် ဆောင်ရွက်ရင်း တစ်ရှိန်ထိုး တံခါးပွင့်လာသည့် နိုင်ငံတစ်ခုအနေဖြင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရလျက်ရှိသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ရာ၌ (တိုင်းရင်းသား) အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များ အားကောင်းလာအောင် ပံ့ပိုးကူညီရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ TNI အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေဒေသများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွမ်းဝင်နဲ့စပ်လာစေရန် အထူးပြုလေ့လာ သင်ယူ၍ မိမိတို့၏ မြန်မာအစီအစဉ်အတွင်း လယ်ယာဥယျာဉ်ခြံမြေတရားမျှတမှု၊ ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် လူသားဆန်သည့် မူးယစ်ဆေးဝါးရေးရာမူဝါဒများ ပေါ်ထွန်းလာစေရန် အတူတကွကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။